БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА.

III
Ис-14988
1922-1-19

З БІБЛІОТЕКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
імени
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ
Ч. 30429/1922

1 - ор

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

ПОСТУП

РІЧНИК II

ЛЬВІВ
ВИДАННЯ Л. Т-ВА МОЛОДІ
1923

III
ofc-14.988
1922-1-12

07

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

ПОСТУП

РІЧНИК II

30429

ЛЬВІВ
НАКЛАДОМ М. Т-ВА МОЛОДІ
1922

ВСЯКІ ПРАВА ЗАКОННО ЗБЕРІГАЄТЬСЯ

З ПЕЧАТНІ ОО. ВАСИЛІЯН У ЖОВКВІ

Зміст II-го річника

I. Статті програмового, научного і суспільного змісту:

Стор.

Ос. С.: Laboremus 1
Л. Биковський: Національна бібліотека Укр. Держави 3
Д-р Т. Гамартенко: На фільософійни теми: Прикмети правди . . . 10
П. Сосенко Мол.: Український студент при будові держави 16
О. С. Мердін: Молодь серед непригожих умовин 18, 74, 117
І. Гладилович: Про потребу організації 47
К. Сосенко: Про містику гаїлок 65, 104
Й. Скрутень: Rabindranath Tagore 72, 152
Ос. С.: Забутий скарб 97
Д. Головецький: На фільософ. теми: Про державу . 99, 148, 182, 228, 280
Л. Биковський: Бібліотековіана Національної Бібліотеки України . . 145
О. С. Мердін: Залізна воля 154
Д. М. Горняткевич: Слідами нашої культури на землях Польщі . 177, 278
О. С. Мердін: Як користати з вільних хвилин 187
Р. Курило: Григорій Савич Сковорода (1722 — 1794) 221
Й. Скрутень: Ірляндія 224, 270
о. Д-р Й. Застирець: Памяти Д-ра Клима Ганкевича 269

II. Поезії

а) оригінальні:

Ст. Семчук: Зеленим ковром 21
О. Іваненко: Душа моя 29
Оленин: Грає буря... 29
В. Я.: Різдво в неволі (1919) 43
Ізоген: На Свят-вечір 44
Т. Котонський: Бють громи 45
Р. Завадович: Рідній землі 77
Я. Кралько: Усе проходить 77
Меріям: І ти умерла... 78
В. Тимковиченко: Рядном похмурим 84
Р. Шопин: Чудові сни 85
Ана-Мор: Чорно, душно 85
П. С. М.: На чорно-золотій межі 86
І. Л-о: Ранок 86
Р. Задович: Сон 89
Ро-тер: Звуки тайни 121
Я. Кралько: Тихо журливо 121
Ст. Семчук: На плесі 123
» » Лискавка 123
Г. Мирович: Лілея 130
Ст. Конрад: І знову ніч... 131
Р. Барановський: Пісні-фраґменти 157
Символ: Числу 44 157
О. Петрійчук: Вскую прескорбна єси 165
І. Назарко: Життя 190
» » Лилеї 190

М. Богданович: Весною 190
О. Петрійчук: На грані 195
С. М.: Поет і смерть 199
Меріям: Так сумно... 201
Р. Ска-ський: Природо! 235
Г. С.: Чуєш, Друже? 235
І. Л-о: Часом мені снишся... 236
В. Лімниченко: Клонюсь... 284
Меріям: Осінна мельодія 285
Р. Ска-ський: В гору 287
Г. Костельник: Колись і тепер 287
Р. Завадович: Гей, як тихо 287
О. Сиротинська: Думка 290
П. Микитин: В зимі 291

б) перекладні і переспівні:

R. Tagore: Здудився я... Пер. І. Л-о 39
» » Прикажи... Пер. І Л-о 39
Я. Колас: Осінь. Пер. О. Яремченко 39
Г. Левкович: О. серце, не сумуй! Пер. О. Яремченко 40
Я. Купала: Як я полем іду 40
К. Бальмонтъ: Камыші. Пер. І. Л-о 40
Д. Мережковскій: Мабуть ти думала. Пер. Меріям 41
Н. Heine: Ген на скельнім. Пер. Ст. Ратич 41
М. Boelitz Золоті серденька човни. Пер. Ст. Ратич 42
М. Maeterlinck: З пятнацяти пісень. Пер. І. Л-о 42
П. Verlaine: Заки, зіронько. Пер. І Л-о 42
Я. Марцеллі: Віджили цвіти. Пер. С. Червінський 157
К. Бальмонтъ: Я въ этотъ міръ пришелъ. Пер. М. Г-в 162
Ян Н. Міллєр: Очі випють гайворони 163
О. Прушинський: У спеку. Пер. О. Яремченко 163
Е. van Arenbergh: De profundis. Пер. В-р Л. 164
М. Богданович: Слуцькі ткачихи. Пер. О. Яремченко 292
Ян Луцевич: Мій дім. Пер. О. Яремченко 292
К. Мицкевич: Заросли ви... Пер. О. Яремченко 293
Я. Марцеллі Жаління... Пер. С. Червінський 293

III. Оповідання, новелі, нариси:

К. Поліщук: »Великого бажайте«!.. 21
В-ко: В Різдвяну ніч 30
П. Сосенко Мол.: Чайка 32
» .» Вона явилась їм... . . . . 79, 124
А. Доде: Облога Берліна. Пер. Р. Ластовецький 87
П. Ісаїв: Чи маєш пашпорт? 122
Бен Маріям: Stella matutina 131
Ю. Дернівський: За що? 158
Галина Орлівна: Сліпець 164
П. Сосенко Мол.: Фіялковий гріб 191
П. С. М.: Стежками вод дощу 195
А. Доде: Хорунжий. Пер. Р. Ластовецький 196
Р. Ска-ський: Спомин 201
Ю. Редько: Царство Ночі 285

В. Лімниченко: Манявський Скит 288
Ст. Конрад: Проклін сльозам!... 290
» » Не на день один... 291
Г. Орлівна: Із циклю снів: І. Вершники 291

IV. Зі студентського життя і студентських організацій

Кількість укр. студентів еміґрантів. Стор. 167. — Конґрес Укр. Студ-ва Зах. Земель України та Еміґрації в Празі (комунікат) 237-261. — Міжнародній рух молоді (реф. Й. Скр.) Чужинці а укр. студ-во. Світовий зїзд чеських Орлів 298.

А. З життя академічної молоді:

Галичина. Львів: Вечір молодого мистецтва (реф. П. С. М.) 52. — Богословський факультет (реф. Учасник 54. — Вписані на льв. університ. 54. — Вісти про ревізії й арештованих (реф. Р. Шопин) 92. — Випущені з тюрми 134. — Оснування »Фільос. Громади« і студ. Коопер. 135.—Товариські сходини СУС. Окружний студ. зїзд львів. Округа. Програма плянованого III всеукр. студ. зїзду 166. — Засуд Ст. Федака і тов. 298. — Богосл. факультет укр. дух. сем. Мар. Т-во Молоді. Дім укр. техніків 299.
Коломия: Поліцейський в студ. домівці 135.
Австрія. Зі студ. життя у Відні 93. — З життя студ. т-ва »Січ« у Ґрацу 137. — Життя укр. студ. у Відні 299.
Америка. Лист до Ред. від І. Матвієчка 95.
Білорусь. Відкриття білор. унів. в Мінську 55.
Буковина. Черновецький університет 299.
Велика Україна. Укр. Акад. Наук у Київі 54. — Відкриття польського унів. в Луцьку 55. — Відносини на Камянецькому унів. 135.
Голяндія. Конґрес у Газі 304.
Італія. 50-ліття організації італ. молоді »G. C. I.« (реф. Й. Скр.) 137. — Відзначення укр. студента 304.
Німеччина. Вісти зі »Спілки студ. укр. у Нім.« 57. — Концерт-баль укр. студ. у Нім. Надзвичайні збори »Спілки студ. укр. у Нім« 137.
Польща. Варшавський зїзд укр. студ-ва на еміґрації 56. — III зїзд укр. студ. громад у Польщі (реф. Х.) 92. — І Загальнопольський конґрес христ. молоді (реф. Й. Скр.). Жидівський університет у Варшаві 304.
Румунія. Життя укр. студ-ва 55.
Франція. Вісти з Парижа 57, 137. — Конґрес кат. молоді в l'Oise 304.
Хіни. Тамошні школи і студ-во (реф. Й. Скр.) 138. — Зїзд у Пекіні (реф. Й. Скр.) 304.
Чехословаччина. Укр. В. Унів. у Празі 56, 94. — Вісти з Пшібраму 56. — Студ. видавнича спілка »Друкар« 135. — Нова рада укр. акад. Громади. Свято О. Кобилянської. Заснування секції студ. агрономів і лісників 136.
Югославія. Студ. вісти зі Загребу 167.

Б. Середні школи:

Галичина. Львів: Звіт з діяльности »Хлопячої Громади« (реф. К. Косар) 57. — Лист кружка »Спорт« до Ред. 58. — Концерт молоді акад. ґімназії та її філії. Звіт »Кружка Само-

освіти ім. Б. Грінченка« 139. — Оснування орган. Черв. Хреста 167. — Шевченківський концерт учнів укр. дер. сем. (реф. Ш-ут) 168. — Звіт з діяльности т-ва »Студ. Громади ім. І. Франка« (реф. Ц.) 305.

Дрогобич: Оснування »Кружка Самообразування ім. Л. Українки« 57.

Коломия: Пласт при укр. гімназії 202. — Звіт з діяльности »Громади мол. ім. Гр. Сковороди« (реф. І. Прокопів) 307.

Яворів: Тамошня жіноча семинарія (реф. А. З.) 202.

Буковина. З укр. гімназії у Вижниці 58.

V. На теми дня:

Для світла: 62, 144, 175
Зі світа: 50, 308
Це і те: 174, 268
Голоси про »Поступ« 59, 212
Оповістки і заклики: 59, 95, 142, 143, 204, 261

VI. Некрольоги:

Шіфмілєр Кость (реф. К. Косар) 59
Папа Венедикт XV. (Редакція) 64
Богославський Сидір (реф. Товариші) 205
Маційовський Михайло 311
Бабяк Осип (реф. Товариші) 311
Курило Роман 311
Надіслане до Редакції »Поступу« 96, 220, 316
Жертви на пресовий фонд »Поступу« (крім окладки) . 63, 316
Справлення похибок . . . . . VIII, 96, 120
Переписка Редакції (також і на окладці кожного числа) . . 103

* Руханково-спортовий Вісник:

О. Яремченко: Скавтінг, його історія, зміст і завдання на Україні . . 13
* * * Рух в укр. рух.-спортових Т-вах у Львові (реф. Observator) 141
К. Косар: Спорт і спортова преса 169
В. К.: Національне, фізично-етичне виховання молоді 206, 312
О. Волосянський: Дещо про чеський спорт 261
* * * Резолюції по тілесному вихованню (з комунікату праського Конґресу) 263
Звіти і рецензії: . . . . . 170, 209—212, 264—267, 314
Спортова хроніка: 209, 267
Оповістки: 173, 212

** Відділ Ліги українських студентів:

Під ясним прапором 46, 90, 132, 294
На тиху хвилину 49, 90, 133

ПОКАЗЧИК

авторів, дописувачів і взагалі осіб, котрих статті, всякого рода дописі та праці містяться в цім томі:

	Сторона
Ана-Мор	85
Arenbergh Emil van	164
Бальмонтъ К.	40, 162
Барановський Роман	157
Барусевич Іван	172
Бен Маріям	131
Биковський Л.	3, 145
Богданович Максим	190, 292
Boelitz M.	42
В.	56
В(ересюк П(етро)	265
Verlaine Paul	42
Вітвицька Теодозія	58
В-ко гл. Яценків Володимир	
Волосянський Омелян	261
В-р Л.	164
Г. С.	235
Г(амартенко) Т(еофіль) Д-р	10
Ганківський Володимир	301, 302
Гарун О. гл. Прушинський О.	
Г-в М.	162
Heine H.	41
Гладилович Іван	49
Головецький Діонизій 99, 148, 182, 228	280
Горняткевич Дамян М.	177, 278
Гавдяківна Марія	58
Дернівський Юліян	158
Доде Альфонс	87, 196
Доньчик Василь	266
Досс А. фон	49, 90, 133
Єнджейовський Франц Д-р	316
З. А.	204
Завадович Роман	77, 89, 287
Застирець Йосиф Д-р	269
Іваненко О.	29
Ізоген	44
Ісаїв П.	122
К(остюк) В(асиль)	206, 312
Колас Якуб гл. Міцкевич Кость	
Конрад Степан	131, 290
Косар Кость	58, 59, 169, 264
Костельник Гавриїл Д-р	287
Котонський Т.	45
Кралько Я.	77, 121
Купала Янка гл. Луцевич Ян	
Курило Роман	221
Ластовецький Роман	89, 198
Левкович Гальяш	40
Лімниченко Василь	284, 288
Л-о І.	39, 41, 42, 43, 86, 236
Луцевич Ян	40, 292
М. В.	309, 310
Maeterlinck M.	42
Марітчак Т.	303
Марцеллі Яків	157, 293
Матвієчко Іван	95
Мердін Ор. Св.	18, 74, 117, 154, 187
Мережковскій Д.	41
Меріям	41, 78, 201, 285
Микитин Павло	291
Мирович Г.	130
Міллєр Ян Неп.	163
Міцкевич Кость	39, 293
Назарко Іван	190
Observator	52, 142, 308
Огоновський В.	301
Оленин	29
Орлівна Галина	164, 291
Очевидець гл. Барусевич Іван	
Л(еленський) Е(вген)	264
Петрійчук Орест	165, 195
П. К. С. М. гл. Сосенко Мол. П.	
Поліщук Клим	21
Прокопів Іван	307
Прушинський О.	163
П. С. М. гл. Сосенко Мол. П.	
Ратич Ст.	41, 42
Редакція 62, 64, 95, 96, 135, 144, 167, 176,	220
Редько Юліян	285
Римидолов	210
Ро-тер	121
С. М. гл. Сосенко Мол. П.	
С(афат) Ос(ип)	1, 56, 97
Семчук Ст.	21, 123

	Сторона
Символ	157
Сиротинська Ольга	290
Ска-ський Р.	201, 235, 287
Скорик Михайло	301
Скр. И. гл. Скрутень Й.	
Скрутень Йосафат	72, 138, 139, 152, 224, 270, [297, 298, 304, 305
Сокіл	211
Сосенко Ксенофонт	65, 104
Сосенко Молодший Петро	16, 32, 53, 79, 86, 124, 191, 195, 199
Tagore Rabindranath	39
Тимковиченко В.	84
Учасник	54, 171

	Сторона
-ф-	267
Х.	93
Ц.	307
Червінський С.	157, 293
Член Кружка Самоосвіти	140
Член Орган. Черв. Хреста	168
Ш(айон) В(олодимир)	314
Шопин Ромі	85, 92, 163
Ш-ут	167, 168
Яремченко Олексій	13, 40, 163, 293
Я(ценків) В(олодимир)	30, 43

Важніші річеві ошибки:

Сторона:	Котрий рядок з гори:	Замість:	Має бути:
35	51 і 52 (нотка ^{2} і ^{3})	(нотка): ^{2} і ^{3}	(нотка): ^{3} і ^{2}
38	5 (1-ша кольона)	малу	маму
54	4 (2-га кол.)	студетів	студентів
73	52 (нотка)	біоґрафія видана	біоґрафію видану
79	12(1-ша кол.)	скелисті	склисті
79	14 (2-га кол.)	смужки	пружки
100	48	formalis	finalis
186	52	»передгромадянського«	»передгромадянських«
187	20	сягаючі	сягаючої
224	28	покінчилися	покінчилася
234	6	auschliesst	anschliesst
234	38	Аристій	Аристіп
263	28	на Еміґрації	та Еміґрації
265	24 (2-га кол.)	»Маккаві«	»Маккабі«
268	27	Ми все були активні	Ми все були тактовні

30429

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

„ПОСТУП"

Великого бажайте!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІК II — СІЧЕНЬ ЛЮТЕНЬ — Ч. 1—2

ЗМІСТ:

Ос. С.: Laboremus 1
А. Биковський: Національна бібліотека Української Держави 3
Др. Т. Г.: На фільозофійні теми 10
Яремченко: Скавтінг на Україні 13
П. Сосенко Мол.: Укр. студент при будові держави 16
Ор. Св. Мердін: Молодь серед непригожих обставин 18
З молодої ниви
Ст. Семчук: Зеленим ковром . . 21
Поліщук: „Великого бажайте" . 21
О. Іваненко: Душа моя 29
Оленин: Грає буря 29
В-ко: В Різдвяну ніч 30
П. Сосенко Мол. Чайка 32
Перекладн: З індійських поетів 39
З білоруських поетів 39
З московських поетів 40
З німецьких поетів . 41
З бельгійських поетів 42
З французьких поетів 42
В. Я.: Різдво в неволі 43
Ізоген: На Свят-Вечір 44
Т. Котонський: Бють громи . . 45
Під ясним прапором . . . 46
Зі студентського життя 52
Голоси про „Поступ" . . 59
Для світла 62
Папа Венедикт XV. † . . . 64

ПЕРЕДПЛАТА в р. 1922.

	на цілий рік	на ½ року	на ¼ року	одно число
Галичина й Польща	800 мп.	400 мп.	200 мп.	70 мп.
Придн. Україна	20.000 гр.	10 000 гр.	5.000 гр.	1.700 гр.
Буковина	100 леїв	50 леїв	25 леїв	8 леїв
Чехо-Словаччина	100 č. k.	50 č. k.	25 č. k.	8 č. k.
Австрія	1.200 кор.	600 кор.	300 кор.	100 кор.
Югославія	120 кор.	60 кор.	30 кор.	10 кор.
Німеччина	120 н. м.	60 н. м	30 н. м.	10 н. м.
Італія	20 лір	10 лір	5 лір	2 ліри
Швайцарія	40 фр.	20 фр.	10 фр.	3 50 Фр.
Франція (й кольонії)	40 фр.	20 фр.	10 фр.	3.50 фр.
Англія (й кольонії)	1 ф. шт.	½ Ф. шт.	50 цент.	—
Америка. Канада	2 дол.	1 дол.	—	—
Бразилія	2 мільр.	1 мільр.	—	—

Передплату з поза Галичини й Польщі висилається в місцевій валюті банковим чеком на адресу:

ЕКСПЕДИЦІЯ »ПОСТУПУ«, ЖОВКВА, ГАЛИЧИНА

Умови передплати (також цілорічної) можуть бути змінені, якщо зміняться валютні відносини.

Адреса Редакції і Адміністрації: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА. 11.

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ:

Ціла стор. 15.000 мп., ½ стор. 8.000 мп., ¼ 5.000 мп., ⅛ стор. 3.000.
Оголошення з поза Галичини: 1 стор. 20 фр. шв., ½ стор. 15 фр. ¼ стор. 10 фр., ⅛ 7 фр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для оминення ошибок рефлєктуємо П. Т. Передплатників, що режістрування грошевих посилок уладили ми в Жовкві. Й тому:

Передплату, реклямації, та загалом грошеві справи адресується до Жовкви (як подано вище). Натомісць;

Дописи, листи, звіти й усе, що відноситься до змісту часопису, висилається до Львова (Домініканська 11).

Подаємо ще необхідні вказівки для правильного обороту в Видавництві, яких вимагають наші конкретні відносини.

1. Часопис висилаємо тільки тим, шо прислали принайменше ¼ річну передплату.

2. Для нашої Адміністрації, подібно як для кожної є найлучше одержати передплату на цілий рік, або принайменше на ½ року. Щоб однак як найширшим кругам студіюючої молоді влекшити передплату, ми рішили приймати її в цьому році також на 3 місяці.

3. Нікому не висилається часопису в р. 1922, хто не внрівнав зобовязань за рік 1921. (Їх вирівнується на адресу: Львів. Домініканська 11).

4. Коли хто замовляє 20 примірн. на одну адресу й присилає передплату хоч на один місяць, тоді кожний примірник у цій посилці числиться по 50 мп. колиж хто пришле (хоч на один місяць) передплату на 40 примірників, тоді кожний примірник почислиться по 50 мп. і кромі цього 1 примірник посилається йому через цілий рік gratis. Полекші при спільних замовленнях можливі тому, що менше коштує поштова оплата й опакування.

5. Для молоді львівських сер. шкіл є окрема знижка передплати.

30429

Ос. С.

LABOREMUS

Так закликав умираючи, один із римських цезарів і цим окликом він завзивав до стремління, праці й борні для високих ідеалів.

Цей поклик і для нас, студенства, відай чи не найважніщий під теперішню хвилю. Праці, стремління, борні вимагає наше власне щастя; ще більше праці вимагає від нас добро нашого великого народа. Не хочу над цим розводитися, як необхідна для кожного з нас праця, як одиниці. Без праці не здобудемо бажаного, матеріяльного становища, а здобувши його, не виробимо в других до себе довіря. Що важніще однак, без совісної праці, якою для нас є головно духова праця, наука, не здобудемо гармонійного, заспокоюючого світогляду, а не маючи його, не матимемо ні внутрішньої радости, ані вдовілля, на якомубудь становищі поставлять нас обставини життя. А не маючи внутрішнього вдовілля, не зазнаємо щастя-долі, хочаб і много гроша місяць за місяцем припливало в карман.

Навпаки совісна праця попри инші добра впливає також корисно на здоровля, вироблює силу волі й характер, приносить вдовілля й задля сповненого обовязку й задля успіхів, які мусять іти в слід за нею. З окрема духова праця будить вдовілля через те, що щораз то більше кормиться розум набуванням нових правд, або глибшим пізнанням тієї самої правди. Особливше вдовілля приносить праця, якої хто підіймається з релігійних мотивів. Працюючи, релігійна людина є свідома, що повнить волю Бога, який поставив для людства закон праці. Це доказує історія м. і. в монаших інституціях давніщих і найновіщих часів. З однієї сторони незвичайно інтензивна фізична й духова праця в найріжнородніщих напрямах без ніяких матеріяльних зисків для одиниці; з другої сторони велика любов, совісність та захоплення для праці, що склонювала все нові й нові тисячі одиниць братися за неї. Цього явища годі нам не добачувати.

Колиж праця конечна й цінна для одиниці, то вона ще цінніща й потрібніща для цілого нашого народа. Хтож із нас не знає, як величезні багатства й духа й серця відзначають наш народ! Тії скарби духа треба захувати, плекати й розвивати. А зробить це тільки совісна праця. Комуж із

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ Ж-3196 П

нас не знані необчислимі богатства нашої землі — саме тому Україна так „подобається“ й так „люба“ ріжним нашим сусідам; — а саме тії багатства вихіснувати, помножити й захувати для осягнення добробуту широких народних мас зможе тільки совісна й уміла ріжнородна праця.

Та не одні добрі прикмети приносять те зі собою, що не бережені старанно звироднюються, так сказатиби й тоді стають лихими прикметами й у одиниць і в цілих народів. Так напр. ощадність переходить легко у скупарство, щедрість у марнотратство, добрість у слабосилість і т. д. Те слідне й у нашому народі. Наша добрячість, ласкавість і инші подібні посвоячені прикмети принесли в народ чимало слабосилости, лінивства, неточности і т. п. Це видно й у простолюдина, а ще яркіще воно виступає в нас інтеліґентів у ріжних напрямах. Тому то також наше славне спізнювання зі всім, тому неточність, несовісність, недостаток солідности, куди обернешся. Які звідсі й матеріяльні й духові, суспільні й політичні шкоди, це всі хиба знаємо й нераз висказуємо. Яким способом улічити й у себе й згодом у суспільності цю невідрадну й шкідливу недугу? Тільки через солідну, витревалу, словом: совісну працю, кожний на своїому становищі в життю. Та як ми зможемо вляти в других охоту й захоплення для праці, як наші молоді літа проминуть без захоплення для неї? Як розбудимо переконання о вартості праці, як ми самі цього переконання не будемо мати?

Це тим більше, коли тямитимемо, як ріжні народи дійшли до висоти розвитку. Що, наприклад, довело німецький нарід до так великої економічної й політичної сили, яка заімпонувала світові, але й застрашила сусідів? Нічо іншого, тільки витревала, совісна праця й, що майже нерозлучне від неї, — відчуття обовязку. Отже щира любов до нашого народу, щира воля причинитися до його духового й матеріяльного добра й розвитку його сил повинна бути постійною спонукою до праці. Через совісну працю й ми дозріємо на визначних керманичів народа й через нас народ скоро поступатиме до всестороннього розвитку.

Особлившим мотивом під теперішню хвилю можуть бути наші теперішні відносини. З одної сторони вони сумні, навіть трагічні. Це кожний видить. З іншої сторони саме тії конкретні відносини дають поважну запоруку величавих успіхів для недалекої будучности. Правда, наша праця, діяльність насильно обмежена; зате вона може бути тим більше сконцентрована. Ось неможлива для нас (бодай часто) політична й просвітна діяльність серед народа. Зате тим більше часу зискуємо, для праці для себе, а посередньо для народа. Що стратили ми на зверхній експанзії, те зискати можемо на внутрішній вартості нашої праці. Кромі цього цілими тисячами перебуваємо на ріжних еміґраціях майже по цілому світі, між народами цвітучими, та народами вянучими. Скількиж нагоди розвинуть овид свойого духа! Скільки нагоди вихіснувати виклади знаменитих професорів, пізнати культурні інституції, вивчити найріжнородніщі науки, до яких вивчення на рідній землі не було змоги; яка щаслива нагода вивчити, необхідні для великого державного й недержавного народа чужі мови! Як неодин із наших попередників або й неодин із нас мріяв про „заграничні сту-

дія". Тепер тисячі й тисячі нашої академічної молоді студіює за границями рідної землі. Цей із неодного погляду радісний факт може нашому народові при нашій свідомості й совісній праці й використуванню обставин принести тисячі вище образованих інтеліґентів на преріжні становища, які є необхідні для великого народа. Тому навіть серед важких хвиль еміґрації „горі серця!" Наша совісна праця й наші злидні не пропадуть без визначних успіхів для нас і для цілої України.

І так самі навіть сумні відносини наші й нашого народа повинні нам пригадувати наш обовязок праці, але також будити вдоволяючу, захоплюючу певність себе.

А пишучи цих кілька думок про працю, думаю не тільки про систематичний хід академічної чи шкільної освіти. Кожне вживання своїх духових чи фізичних сил, щоби здобути якесь добро, називаю працею, а кожну працю, непротивну голосові совісти, називаю совісною працею. Й тому, як хто задля теперішних тяжких відносин не може йти втертим шляхом шкільної, чи академічної освіти, цей повинен вихіснувати свобідні хвилі на таку самоосвіту, яка йому можлива й яка є доцільною. А як що й те булоб неможливе, то повинен узятися за фізичну працю й для себе й для других. Всяка совісна праця й ублагороднює й користь приносить не тільки для працюючого, але рівночасно й для народа. Колиб так усе наше студентство оцінювало вартість праці, то кожний переходячий у минувшину рік виказувавби великі радісні здобутки, кожний новий звіщавби ще величавіщі.

Хай цей Новий рік, у якого порогах стоїмо, буде для нас заповітом кращих, як досі здійснень наших надій, заповітом основаним на нашій совісній праці!

Л. Биковський

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

(1918—1921)

До храму людських змагань, праць
і трудів,
Чень і моя доложиться цеглина.
[Ів. Франко].

Три роки минуло від того часу, як з ініціятиви та завдяки енергічній діяльності українських учених та громадських діячів, законом 2-го серпня 1918-року засновано українським урядом, за часів гетьмана Національну Бібліотеку Української Держави в м. Київі. Б. знаходиться при Українській Академії Наук, але вона не існує як б-ка Академії Наук, а є самостійна Національна Б. та стоїть поза відомствами, поза мінливими політичними та громадськими настроями. З другого травня 1919-го року, Б. переіменовано з Національної на »Всенародню (Національну) Б-ку«.

Завданням Б. є закласти на Вкраїні велику книгозбірню всесвітнього типу, якаби згуртувала в собі все, що витворено людською думкою та знаттям по всіх науках, — таку книгозбірню, що давалаби спромогу, не виїздячи з країни, познайомитись у якнайповнішій мірі зі світовою літературою по всіх паростях людського знаття, писаною геть усіми мовами.

Поруч цієї мети, спільної всім бібліотекам такого типу, Б. має ще й спеціяльне завдання, а саме закласти **Український Відділ,** себ-то відділ **Ucrainica**, присвячений літературі про Вкраїну, та про вкраїнський народ. В цім Відділі повинно згуртуватися все, що друкувалося будь-коли й будь-де українською мовою, повинна згуртуватися незалежно від змісту й напряму, література, писана всіми мовами про історію українського народу, його фольклор, мову, словесність, мистецтво, побут, соціяльні та економічні умови життя и т. и. Разом з тим до відділу »Ucrainica« входить і все, що торкається території Української Держави. Тут має згуртуватися писана всіми мовами література про природу України, про народи, що залюднюють нашу територію, про їхнє духовне життя та історію, економічні та соціяльні відносини. З цього погляду — в звязку з розселенням українського народу — тая царина, яку обгортають ці відділи, ширшає та захоплює ще й другі землі, які залюднює племя українське, але які не входять у територію України. Сюди виступає література про природу, побут, історію, економічні та соціяльні умови закордонної Руси-Вкраїни, Буковини, Руси Угорської, Галичини, чи в їх сучасному, чи в їх минулому обсягові — та тих країн Північної й Південної Америки, де пороскидалися суцільні осади вкраїнського племени.

Нац. Б. має являтися не самісінькою книгозбірнею. Має з неї бути й наукова встанова, що присвячує себе вивченню книги, а з'осібна — минулому життю книги на Вкраїні, і сполучається з бібліографічною працею.

Б. має являтися огнищем розумової культури, яке повинно бути дорогим однаковісенько для цілої людности Вкраїни, незалежно від національности, політичних або соціяльних пересвідчень, або релігії. Як вона закладеться, повинна вона вступити до гурту таких самих всесвітніх установ, дорогих усьому думаючому людству, — і в стародавньому Київі, столиці Української Держави має повстати те, що існує в инших містах — Парижі, Петербурзі, Москві, Вашингтоні.

Б. мусить бути тісно звязана з життям. Вона мусить задовольняти ті життєві питання, з якими до неї вдається населення України. Б. мусить бути широко одчинена для всіх і для кожного, безплатна і легко приступна.

Б. почала функціонувати з серпня 1918 р. З того-ж часу почалося нагромаджування книжних богацтв та зароджування тої грандіозної організації, якою являється тепер Б-ка. Підчас гетьманщини Б. не вийшла зі стадії ембріону. З настанням Директоріяльної влади Б. почала поширюватися. Кількість зібраних книжок надзвичайно зросла при більшовиках. По кількості книжок та їх вартості вона вже зайняла перше місце між бібліотеками України, маючи більше 1.000.000 томів. Поширенню її перешкоджають причини політичного та технічного характеру. Досі Б. не має власного, відповідно бібліотечним вимогам улаштованого помешкання. Перемінивши не по своїй волі, за час з 1918—1921 років, біля десяти приміщень Б. займає тепер більшу частину будинку бувш. Олександрівської гімназії, на бульварі ім. Т. Шевченка, ч. 14, і окрім того комори Б. ще знаходяться: 1) на бульварі ім. Т. Шевченка ч. 36, 2) в Будинку Укр. Академії Наук, 3) в Педагогичному Музеї, та 5) в Ко-

легії П. Галагана. Невигідний стан мешкальної справи був до останнього часу одною з найважніщих перепон до якнайкращого та найшвидчого розвою Б., тому що вся бібліотечна праця в першу чергу тісно звязана з приміщенням.

Устрій Б-ки має систему величезної всесвітньої б-ки на взірець Національної Б-ки в Парижі, або Вашингтонської в Сполучених Стейтах Америки. На першому місці стоїть відділ **»Постачання«**. Завданням його є постачати книжний матеріял до відділів Б. З відділу »Постачання« книжний потік розгалужується по відділах Б-ки, а саме:

Загальний відділ, який складається з творів цілого світа, й дає кольосальний матеріял для праці.

Відділ **»Ucrainica«** — який ставить собі завданням освітити наш край з усіх боків, дати можливість нашим вченим на місці дістати всі матеріяли необхідні їм для студій над рідним краєм та облегчити працю по переведенню цих студій.

Відділ **»Orientalia«** — по східознавству, з окремими підвідділами **»Hebraica«** та **»Юдаїка«**.

Відділ **»Periodica«** — де знаходяться часописи, газети та взагалі періодичні видання.

Відділ **»Volantia«** — куди входять листівки, відозви, метелики й т. и.

Графічний відділ — куди входять плякати, мапи, малюнки, гравюри, й узагалі всякі естампи.

Відділ **Стародруків** — до якого відносяться всі друковані видання на всіх мовах, що вийшли до 1799-го року включно.

Підручний відділ (Handbibliothek) є читальною салею.

Відділ **Раритетів** — який тимчасово знаходиться при стародруках.

Рукописний відділ — який складається на зразок тих, що існують у Публичній та Академічній бібліотеках у Петербурзі.

Кожний відділ складається з лябораторії та книгохранилища. Лабораторією називаю те приміщення, де відбувається праця над книжкою для влиття її в книжний фонд Б.. В Книгохранилищах книжки стоять у шахфах по форматам. У Лабораторії книга послідовно проходить ряд етапів і стає на полицю, а картки йдуть до **Катальожного** відділу. Останній займається улаштуванням та веденням катальогів Б-ки згідно з останніми вимогами міжнародньої наукової катальографії та бібліографії. Всіх катальогів, систематичних та азбучних заведено біля десяти.

Читальня при б-ці одкрита що дня, крім свят, після півдня, де кожен може користуватися книжними богацтвами Б. Книжки для читання громадянству до дому не видаються, окрім академиків та службового персоналу б-ки. Читальня при Б. почала функціонувати з серпня 1920 р. а випожичування до дому почалося 31-го січня 1921 р.

На справу адміністративну, технічну та на успішність праці звернено було зразу пильну увагу. Всю працю ще й досі приходиться переводити в жахливих умовах. Але все таки осягнуто значні результати й організаційний період швидко закінчиться.

Законодатним органом Б-ки є затверджений урядом **Тимчасовий Комитет**, який складається з академиків та громадських діячів. Комитет є установою тимчасовою. Він розвяжеться як тільки Б. стане остаточно на ноги. Тоді на чолі Б. стоятиме Директор б-ки, а при ньому рада бібліотеки. Адміністративним органом є **Рада Бібліотекарів,** що складається з бібліотекарів та представників од співробітників. Кожним відділом завідує старший або підстарший бібліотекар, якому підлягають співробітники. В залежності від росту Б. збільшувався і службовий пер-

сонал її. На 20/VI 1921 р. він досягає 66 осіб. Нормальний штат Б. розраховано на 300 співробітників.

З фінансового боку Б. має свій окремий буджет. Утримується вона переважно на державні кошти. На першу половину 1922-го року кошторис Б. досяг до 14.850.000 карб. радянськими та на операційні витрати 7.110.000 карбов. рад.

Щодо бібліотечної техніки, то через відсутність справжніх бібліотечних фаховців, а також через брак відповідньої літератури, приходилось робити богато помилок і на протязі існування Б. заводились, одна за другою, ріжні системи, з якими не можна погодитися з погляду наукового бібліотекознавства. Тільки з осені 1920-го року завдяки вмілій та енергічній діяльности голови ради бібліотекарів Юра Іванова-Меженка Б. ввела ряд удосконалень як у методах праці, так і в загальній організації. Наслідком діяльности п. Меженка та координації діяльности бібліотеки, Київської Книжної Палати та Українського Бібліографичного Інституту в Київі, бачимо змагання до зразкової постановки всієї справи в Національній Бібліотеці, згідно вимогам сучасного наукового бібліотекознавства та працезнавства. Щодо останнього дуже цікаві спроби **популяризації** бібліотечної праці, заведення »Хроніки» — органу внутрішнього вжитку Б., »Таблиць лябораторної праці«, та »Таблиць відсоткового відвідування співробітниками праці«. Все це разом дає ясну картину пульсації та розвою Б.. Ці заходи дають можливість кермувати лябораторною працею в Б-ці з математичною точністю. В звязку з бажанням завести фаховий персонал, стоїть на черзі питання про відкриття при Б. школи бібліотекознавства.

Весною 1921-го року в помешканню Б. було влаштовано **Шевченківську Виставку**, що тревала біля тижня й яку відвідала велика кількість громадянства. В звязку з виставою розпочато працю по уложенню бібліографічного показчика — **Шевченковіяни.**

Громадські мотиви викликали до життя видавничу діяльність Б.. На початку заснування Б-ки, Комитет видав відозву до громадянства під заголовком: Від Тимчасового Комитету для заснування Національної Бібліотеки Української Держави в м. Київі«. Брошура, 24 стор., in 16⁰, 1919, Київ, написана рівночасно на укр. та русс. мовах. Далі поруч з офіціяльною відчитністю Б. почала видавати **»Книжний Вістник«**, трійохмісячний часопис, журнал бібліотекознавства й просвіти. Вийшло 1 та 2-ге число за 1919 рік. На цьому покищо він тимчасово й спинився до більше сприятливих часів.

Швидкий зріст книжних богацтв Б. одбувався завдяки широкій участи громадянства, великим коштам, які призначали уряди на поповнення б-ки та спеціяльним законам і наказам, що видавалися ними в цій справі. Б-ка постійно одержує від Книжної Палати по два примірники всього що туди надходить. На асигновані кошти куплено богато цінних б-ек. Сила книжок надійшло шляхом дарунків. Підчас радянської влади книжки поступали офіціяльним шляхом з тих джерел, що утворилися з реквірованих книжок. За б-ами, що гинули на провінції, були влаштовані експедиції, які дали цінні придбання. Картина зросту книжних богацтв б-ки приблизно слідуюча:

Основу книжного фонду б-ки створили книжки подаровані ріжними жертводавцями. Далі в листопаді 1918-го року прибула бібліотека бувш. »Київського Жандармського Управління« — біля 3.100 кн. та чимало книжок куплених (наприклад у Вильні) і подарованих. На початку січня 1919 р. Н. Б, налічувала вже біля 10.000 томів. З першого січня по 15

цвітня 1919 р. книжки прибували до бібліотеки постійно ріжними шляхами: купівлею, подарунками та т. и. Книжки надходили не тільки окремими одиницями, але й цілими бібліотеками.

Поміж купленими дуже цінні слідуючі:

Б-ка проф. **Яснопольського** — 2,500 т. Дуже цінна систематично подібрана збірка по громадським, юридичним та фінансовим наукам, по політичній економії, промисловости, торговлі, господарству, загальній статистиці та иншим науковим галузям.

Б-ка проф. Вагнера — 1.600 т., переважно по біольогії, ентомольогії, хемії та медицині.

Б-ка академика Д. І. Багалія, має велику ціну по історичним працям, особливо Слобожанщини та Московської України.

Б-ка В. Ч. Науменка — 4.800 т., відзначається дуже добре складеним відділом **»Ucraiпica«**.

Частина б-ки **П. В. Житецького** — 450 т., книжки переважно по фільольогії загальній та славянській.

Б-ка Н. В. Молчановського — 1.000 т., богато так званих неофіціяльних видань.

Б-ка Є. Г. Трегубова — 1.750 т.

З поміж подарованих б-ек дуже цінна пані **Головачової** — 2.100 т. — Книжки переважно по мистецтву.

В лютому 1919 р. поступила також б-ка бувш. »Державної Канцелярії« — 700 т. та періодичні видання з бувш. »Купецького зібрання — 5.000 т.

За час з 15 го цвітня по 1-го липня 1919 р. зпоміж поступлень шляхом купівлі найбільш цінні: **Б-ка академика В. С. С. Іконнікова** — біля 25.000 т. Осередком б-ки (по оцінці академика Д. І. Багалія) являються книжки по російській історії в найширшому значінню цього слова, які систематично збіралися по всіх галузях цієї науки. Ця систематичність у збіранню являється характерною рисою всіх відділів книгозбірні. Акад. Іконніков набував книжки для своєї книгозбірні не випадково, а збірав їх систематично, починаючи од старих видань і кінчаючи новими.

Б-ка проф. **Голубєва** — 3.000 т. Богато стародруків.

Б-ка проф. **Кулаковського** — 5.000 т., складається з книжок по ріжноманітним галузям гуманітарного знання, від статей та брошур політичного змісту до педагогіки.

Б-ка **проф. І. В. Лугицького** — 2.000 т. Більша частина б-ки проф. Лугицького (біля 9.206 т.) була подарована ним Київській Публичній Б-ці ще в ті часи, як він був головою бібліотечної Комісії київської міської думи. Але другу частину, котра була необхідна небіжчикові для його наукових праць, він був залишив за собою. Ця частина (вона власне й придбана Нац. Б-кою) менша по кількості, має велике наукове значіння. Складається вона переважно з праць, котрі торкаються історії Франції. Більшість їх — 800 т. — на французській мові, решта на російській, німецькій, анґлійській та шведській мовах.

Б-ка **проф. Караваєва** — 500 т., з котрих половина відноситься до медицини, між ними переважно клясичні праці 50-х та 60-х років XIX століття; решта книжки ріжного змісту.

Б-ка **К. Л Якубовського**, числить 406 книг, брошур та журналів.

Окрім зазначених набуті за гроші б-ки: **Степаненка** — 2.000 т. **Стешенка** — 1.500 т., та инші цінні з боку українознавства. Придбано Нац. Б-ою за гроші чимало рукописів та деякі стародруки, як наприклад: **»Камень Вѣры«** Стефана Яворського, перше видання і т. и. Цінні

рукописи та стародруки куплено в удови проф. **О. В. Кістяківського** з його книгозбірні й т. д.

Далі офіційним шляхом од секції охорони бібліотек надійшла велика книгозбірня **Г. Є. Афанасєва** — 5.000 т. Частина б-ки **п. Іващенка** — 1.000 т., б-ка пансіону **граф. Левашової**, частина б-ки **»Центральної Ради«**. Передано до Б. також даром з Архіву бувшого »Київського Губ. Правління« біля 1.500 т. ріжних книжок, брошур та журналів. Книжна Палата передала за цей час до Н. Б. більш 1.200 книг, до 40 часописів та біля 8.000 газет. Значне число книжок, брошур та газет передано до Б. даром приватними жертводавцями та інституціями. Визначимо більш численні дарунки.

Київський Комерційний Інститут — подарував біля 5.000 чисел ріжних газет.

Київська Духовна Академія — подарувала Б. всі свої видання за богато років в 506 томах. **Київська Археографічна Комісія** — подарувала по 2 прим. всіх своїх видань — всього біля 100 т. **Є. І. Ізраєльсон** подарував біля 200 книг, завдяки чому значно поповнився відділ »Orientalia«.

За цейже час із Петербургу через **А. Л. Бема** — одержано біля 100 том.

Рівночасно вживалися заходи для охорони та придбання бібліотек та архівів, що гинули на провінції.

В кінці літа 1919 р. Б. вже нарахувала біля 400.000 том., а через зиму в кінці літа 1920-го року цифра ця досягла приблизному підрахункові до 500.–600.000 книжок.

За час з 1/VI 1920 р. — 1/VI 1921 р. р. книжний потік не вгавав. До Всенародньої Б-ки ввійшла б-ка бувшої Александрівської гімназії — біля 50.000 т., та бібліотека бувшої колєгії Павла Галагана. Окрім цього б-ки багатьох приватних осіб та організацій, наприклад б-ка проф. **Налісса** — 5.000 та помершого в осені 1920 року старшого бібліотекаря **Є. О. Ківлицького** — 3.000 т.

Далі головним чином поступали книжки з ріжних офіціяльних джерел. Книжна Палата в свою чергу згідно з законом надсилала по 2 прим. всіх друків, що поступали до неї. В жовтні 1920 го року поступлень до Б. було біля 55.000 книжок зі слідуючих джерел: 1) Кн. Палати, 2) Клюбу імени Гп. Михайличенка, 3). Бібліотечної секції при Київській Губнаросвіті, 4) Архівного Управління, 5) від Агитвидату, 6) від Губтрамоту й т. д. В падолисті 1920 р. поступила б-ка проф. **Бартошевича**, рештки б-ки проф. **Биліни** — 800 т. Від редакції Київських **»Вістей«** поступило 788 газет. В травні 1921 р. шляхом купівлі придбано було в Києві б-ку проф. **Ілінського** — 6.000 т.

Таким чином н червні 1921-го року книжний фонд Б-ки перейшов за 1.000.000 книжок.

Перед Б. знову повстає примара мешкального питання, яка зникне після збудування спеціяльного приміщення для Н. Б-ки.

Значіння Б-ки: прийнявши на увагу всі ті кольосальні книжні богацтва, що зібрала Б., а також зразкову постановку бібліотекономії, гадаємо, що Н. Б. України **вже** вступила в гурт всесвітніх великих бібліотек. Б. має подвійне значіння для всього культурного світу: 1) як величезна збірня книжних богацтв, та 2) як новий Інститут експериментальної бібліотекономії. **Ці дві цеглини доложив український нарід до будинку вселюдського знання та праці**. Коли прийняти на увагу все те, що вже зроблено та зібрано, то при умові дальшого розвою Н. Б.

має можливість розвинутися в величезну інституцію й хутко займе перше місце не тільки поміж бібліотеками України, а й узагалі на всьому півдні Східної Европи.

* * *

Джерела:

Подана стаття складена па підставі власної праці автора в Нац. Б-ці України та при допомозі слідуючого матеріялу:

Друків:

1) **Кордтъ В. А.** (Записка). О Національной Библіотекѣ Украинской Державы.

Див. Сборникъ трудовъ Коммиссіи по выработкѣ законопроекта объ учрежденіи Украинской Академіи Наукъ въ Кіевѣ. Кіевъ. 1919 Стор. X—XIII.

2). **Від тимчасового Комитету для заснування Нац. Б-ки Укр. Держави в м. Київі** (брошура). Київ. 1918. Стор. 24. in 16^0.

3). **Книжний Вістник,** ч. 1 та ч. 2 за 1919 рік. Київ. Орган Нац. Бібліотеки.

4). **Національна-Всенародня Б-ка** при Укр. Академії Наук. (стаття-відчит).

Див. »Перший піврік істнування Укр. Академії Наук у Київі та начерк її праці до кінця 1919 року. Київ. Стор. 22—24.

5). **Биковський Л.** Українська Національна Бібліотека в Київі (стаття).

Див. Часопис »Українська Старина«, Камьянець-Подільський. 1919 р. ч. 1. Стор. 3 – 4 in $F.^0$

6). **»Хроніка«** біжучої праці в Нац. Б-ці України при Укр. Академії Наук. Щоденний, тижневий та місячний орган внутрішнього вжитку. Нац Б-ка за 1920 і 1921-ий роки.

7). **Юр Іванов-Меженко.** Всенародня бібліотека України. (стаття).

Див. »Вісти Київського Губ. Рев. Комитету за 1921 р. ч. 85/330.

8). **Кревецький Ів. Ів.** Шевченківська виставка Всенародньої Б-ки України. (стаття).

Див. »Київські Вісти« за 1921 р. ч. 101 (346).

9). **Рукописний Відділ Національної бібліотеки.** (Замітка в відділі »Хроніка»).

Див. Часопис »Наше Минуле«, ч. 1 - 2 за 1919 рік. Київ. Ст. 180—181.

10). **Національна Бібліотека України.** (Замітка в відділі — »Хроніка«).

Див. Часопис »Наше Минуле« ч. 3 за 1918 р. Київ.

11). **Л. Биковський.** Національна Бібліотека Української Держави. (стаття).

Див. Газету »Українська Трибуна«, Варшава, за 1921 рік. ч. ч. 145 та 146.

12). **Національна Бібліотека України.** (стаття)

Див. Часопис »Воля України«, Відень, за 1920.

Рукописів:

13). **Протоколи** засідань Тимчасового Комитету для заснування Нац. Б-ки Укр. Держави в м. Київі за 1918, 1919, 1920 та 1921 роки.

14). **Протоколи** засідань Ради Бібліотекарів Нац. Б-ки Укр. Держави за 1920 та 1921-ий роки.

15). **Биковський Л.** Проєкт організації Національної Бібліотеки України в м. Київі. (згідної зі статутом).

Див. Додаток до тижневої »Хроніки« від 20/V 1920 р.

16). **Правила** розпределення праці у Всенародній (Національній) Бібліотеці. (Оголошення друковане на машині).

17). **Інструкція** для Відділу **»Ucrainica«**, затверджена Радою Бібліотекарів дня 17/XII 1920 року, складена старшим бібліотекарем І. І. Кревецьким.

18). **Проєкт** організації Катальожного відділу, складений 25/VI 1921 р.

19). **Інструкція** для відділу **Стародруків**, складена старшим бібліотекарем М. М. Марковським.

20). **Інструкція** для відділу **Рукописів**. Складена старшим бібліотекарем Г. П. Житецьким.

21). **Проєкт** організації дублєтної.

22). **Проєкт** організації відділу »Periodica«. (Додаток до тижневої »Хроніки« за червень 1921 р.)

23). **Проєкт** організації відділу **»Постачання«**. (Додаток до одної з тижневих »Хронік« за червень 1921 р.).

24). **Список** іменний службового персоналу Нац. Б-ки на 20/VI 1921 року.

25). **Реєстраційна книга** поступлень **у відділі** »Постачання«.

Адреса Нац. Б-ки Укр. Держави: **Ukraina - Україна**. Київ, Бульвар ім. Т. Г. Шевченка ч. 14. (бувш. Бібіковський бульв). **Всенародня (Національна) Бібліотека України.**

Др. Т. Г.

На фільософійні теми

Прикмети правди

Виказавши, що правда, то духове відзеркалення дійсности в нашому розумі, бажаю тепер сказати кілька слів про деякі свійства-прикмети правди. Лиш про д е я к і прикмети, бажаю говорити, бо повне розвинення теми належить до систематичних творів. Під п р и к м е т а м и розумію те, що про правду можна сказати.

Що отже можна про неї сказати? Передовсім це, що:

1. П р а в д а є о д н а.

Це значить, що при ріжних, виключаючих себе судах і висказах (твердженнях) тільки один є правдивий, усі інші є ложні.

Наприклад: Шевченко жив у XIX. столітті — Ш. жив у XV. ст. — у X. ст. — у V. ст. по Хр. ітд. З тих усіх висказів лиш один може бути й є правдивий, іменно перший. Усі прочі є неправдиві, всі є неправдою. Ще ясніше те виступає, як зрештою нераз, у математиці. Візьмім примір: 3 + 1 = 4, 3 + 1 = 5, 3 + 1 = 6, 3 + 1 = 7, 3 + 1 = 8 і т. д. Знова п р а в д и в и м додаванням є тільки одно, а всі інші є неправдою.

Те саме — це річ ясна — має місце з усіми судами, що себе виключають. Матеріялість заявляє, що все є матерією, а тим самим, що нема ніякого духа; дуаліст, що є дух і матерія; ідеаліст, що нема дійсности; реаліст, що є дійсність; атеїст, що нема ніякого особового Бога; пантеїст, що все є Богом; теїст що є один особовий Бог і т. д. Межи тими всіми твердженнями знова маємо одні правдиві, а всі, що їх виключають є ложні. Це ясне.

Та так само, як з реченнями, тезами, мається справа з цілим системом, цеб то льогічним укладом поодиноких тез. Як із поміж ріжних противних тез тільки одна є правдивою, так також із поміж ріжних противних системів тільки один є правдивий. І тому кажемо, що з поміж усяких фільософій, тільки одна фільософія є правдивою, а всі інші є ложними. Чому? — запитаєте. Бо фільософія (в значінню: систем, льогічний уклад тез) є саме зібранням ріжних речень в одну, льогічно получену цілість. Які тії речення, як части, такий також систем, така фільософія, як цілість.

Між тим однак слово »фільософія« означає не тільки »уклад тез«, але також приходить у значінні »фільософійного думання«, »фільософування«. Коли отже беремо слово: фільософія в значінні »фільософування«, то в тім випадку, де тільки є роздума над вищими й найвищими причинами буття, де є фільософійне думання, там усе є правдива фільософія. В тому другому значінні кожна фільософія є правдива, хотяй творить контрадикцію до іншої.

Не потреба й згадувати, що людський розум природою настроєний для правди, як сонічник до сонця, не найде заспокоєння при такому фільософовянню, доки не здобуде однієї правдивої фільософії.

Дальша прикмета правди то ця, що вона:

2. Незмінна й вічна.

Що це значить? Це значить так: Що раз було правдою, те вже не буде неправдою, не зміниться, а як ні, то правдою зістане на віки. 3 + 1 = 4 було правдою, є й буде засігди, хочаб ніякого людського розуму не було вже на світі. Що Шевченко жив у XIX. ст., те було правдою, є й буде на віки. В тім значінні всяку правду можна назвати беззглядною й тут нівчім релятивізм. Цікаве натомісць питання, на чім наконечно основується та незмінність і вічність усякої правди. Та це питання не сюди належить.

Дальша прикмета правди, то це що вона є:

3. Цінна.

Кожна правда є цінна, кожна є мовби пластинкою золота для скарбниці духа. Та чим вища правда, тим вона є цінніща, найвища правда є найцінніща. Так каже льогіка. Чим однак означити ціну правди? Означується її предметом, який наш розум пізнає. Чим цінніщий і гідніщий предмет, тим цінніще його пізнання, тим вища правда.

При тім однак не розуміється торговельної чи капіталістичної ціни й вартости, тільки досконалість єства самого в собі. Так напр. доскональшим єством є пташина, як квітка, чоловік, як звірина, дух доскональшим, як матерія. І звідсі пізнання чоловіка є вищим, чим пізнання звіряти, а пізнання духа, вищим чим пізнання якогонебудь матеріяльного єства.

Звідсі також іде неоднакова гідність науки. Така приміром ботаніка є вищою, як мінеральогія, а антропольогія вищою, гідніщою, як інші

природописні науки, а фільософія найвищою й найгідніщою зі всіх природничих наук.

Якщо однак ходилоб о придатність якоїсь науки до скорого »роблення гроша«, то річ ясна, що вельми цінна наука сама в собі й цінна для людського єства взятого як цілість, буде часом мало цінною, або й безвартною для торговельних інтересів. На жаль нераз приміюється до оцінювання науки торговельну міру, не думаючи про іншу.

Правда заспокоює стремління розуму, подібно, як вода заспокоює спрагу й будить вдоволення в душі. А чим вищу правду набуваємо й чим ясніще її пізнаємо, тим більша внутрішня радість тим більша любов і тим більше захоплення для правди. Звідсі явище, що неодні фільософи та інші вчені на все інше забувають, будучи захопленими контемпляцією правди.

І загально людство цінить правду. Для її здобуття вкладається великанські засоби суспільного і приватного гроша, будується величаві вищі й нищі школи, зводиться довголітну боротьбу о їх основання або задержання. Для здобуття правди — її подавати повинна кожна наука — молода людина довгі літа пересиджує на шкільній лавці, зносячи всі труди, що є злучені з набуванням правди.

Згадаю ще одну прикмету правди, а це, що:

4. Правда є трудна.

Це не так треба розуміти, мовби чоловік із трудом приходив у попосідання конечних вищих і низших правд. Просте, звичайне, так сказатиби, популярне їх набуття легке.

Зате дві речі є трудні. Одна, то набуття многих подрібних правд, многих подробиць з областей ріжних наук. На те й довголітне життя не вистане. Хтож приміром, хочаб і найбільший геній потрапить бути »спеціялістом« у всіх природописних науках? Або як трудно скінчитя всі університетські виділи; хоч і по їх покінченні щойно осягнулосяб основу до спеціялізацій. Справді, напроти безбережного океану знання те, що освічеча людина знає, це мовби одна ложка води. Й саме спеціялісти це заявляють.

Друга річ трудна, то наукове знання вищих і найвищих правд, назване також знанням рефлєксійним. Посідаючи наукове знання вищих правд, ми знаємо не тільки, що так річ мається (dass es so ist), але знаємо також, чому так річ мається й чому інакше бути не може. Знаємо звязок вищих правд зі собою й уміємо відповісти на труднощі, які підносять тії, що дотичної речі старанно не розслідили.

Таке рефлєксійне, можнаби сказати свідоме знання вищих правд приносить найбільше внутрішньої радости й є правдивим великим скарбом думаючого людського духа.

Але саме таке знання вимагає много жертви від людини, труду, самовідречення, часу й доброї та сильної волі. Це впрочім звичайна річ. Ніякого вищого добра не набуваємо без трудів. А що добра й сильна воля — воля понести труди для доброї справи рішає й про моральну вартість людини, то можна сказати, що до здобуття вищих правд необхідна моральна вартість людини. Моральна вартість необхідна бодай у такому ступені, щоб не забракло сильної й рішучої волі до розсліджування й приняття правди.

Звідсі також дальший висновок такий. Тому, що много людей не має тієї доброї волі, тієї моральної сили, тому також много людей не доходить до рефлєксійного, наукового набуття вищих правд і не радіє щастям, яке вони приносять. Це явище можемо побачити щоденно.

А й дальше явище є тільки наслідком згаданої прикмети правди, іменно що в областях вищих наук, особливож фільософії тільки суперечних думок. Звідки суперечні думки, коли дійсність і правда одна? Звідсі, що много людей її старанно не пізнали, а нераз навіть пізнати не хотіли, не маючи до цього духової, моральної сили.

А прецінь і сама правда й добра, які вона приносить, заслугують на те, щоби на труди відважитися. Коли стільки трудів поноситься для здобуття проминаючого, непевного гроша, то певно ше більше трудів вартні духові скарби правди. Таж їх ні злодій не вкраде, ні вогонь не спалить, ні вода не заллє. Вони з нами в дома, з нами поза домом, з нами ночують, з нами подорожують, нас не покидають, а все радість, вдоволення й заспокоєння приносять.

Олексій Яремченко.

Скавтінг, його історія, зміст і завдання на Україні*

Майже кожний, хто скінчив середню школу, скаже, що вона йому крім ґрунтовного(??) знання латинської мови та иноді ще викривленої спини або впалих грудей, дала дуже мало й не навчила необхідних у життю річей.

Про хиби середньої школи давно вже ведуться розмови навіть на території бувшої Росії, але тільки недавно зроблено на Заході конкретні кроки, щоби виправити ті хиби. Поруч середньої школи в головніщих державах Европи й Америки стали закладати школи життя, до котрих молодь ходить учитись у вільний од середнєшкільного навчання час — скавтові організації.

Перші скавтові організації з'явились у З'єднаних Державах і звались »Woodcraft Indians«. Заснував їх американський письменник, артист-маляр і мисливець Ернст Сетон-Томпсон, один із найвидатніщих і найоріґінальніщих людей сучасної Америки. Він привчав молодих хлопців-школярів у літку жити в шатрах серед лісу, варити самим собі їсти та безпосередно знайомитися з життям звірят, птиць та ростин. При світлі таборової ватри оповідав він своїм учням про життя природи, про її закони, про вдачу звіряг і птиць, про їх звички та побут. Тонке і глибоке розуміння дитячої душі з'єднувалося в особі Сетона-Томпсона з талантом педаґоґа, здібного оповідача і знаннями вченого досвідчувача-натураліста. В життя своєї організації вніс він цікавий зміст, надав їй романтичні форми, яких так бажає душа молодого хлопця. Тому й нічого дивного, що він зовсім опанував симпатії молоді. Його органі-

* В чч. 72—73. »Українського Слова,« що виходить у Берліні, появилася цікава стаття пластуна — придніпрянця про пластову організацію. Не зміняючи думок автора (кладемо їх на його рахунок) і за його дозволом наводимо тут її, опустивши все, що вже нашій молодій громаді знане. Обширніше про пластову організацію довідаєтеся з книжки (саме що вийшла з печатні) Д-ра Ол. Тисовського п. з »Життя в пласті.« Дістанете її в нашій адміністрації (400 Мп.), згл. в укр. книгарнях.

зація стала надзвичайно скоро ширитися; по всій Америці стали закладатися подібні гуртки. Молодь тисячами йшла до новозаснованої організації, побут якої так нагадував життя Куперових червоношкурних Індіян.

Ідея Е. Сетона-Томпсона зацікавила англійського генерала Роберта Бейден-Пауела, який почав засновувати анальогічні гуртки молоді в Англії. Але, як людина військова, що 25 років пробула в рядах армії, він замість »Індіянських гуртків молоді« заклав скавтові дружини, які мали організацію трохи подібну до військової: мали уніформ, ранги, і власний статут, котрий вийшов у Льондоні в 1907. р. під назвою »Scouting for Boys«. Робота пішла легко й успішно, бо в Англії давно вже існували т. зв. »Boys Brigades« (хлопячі бриґади), засновані духовенством, яке влаштовувало в свята екскурсії до лісу або річки й там вело розмови на релігійні теми або читало св. письмо. За 25 років свого існування хлопячі бриґади довели загальну скількість своїх членів до 100.000. Звичайно, молодь стала охоче переходити до скавтових дружин і Скавтінґ швидко зробився найпопулярнішою організацією в Англії, а патронат над нею обняв сам англійський король.

Заслуга Бейден-Пауела, який до нині є шефом англійських скавтів, полягає в тому, що він ідею Сетона-Томпсона вклав у рямці організації модерного лицарського ордену, яка годиться для кожного народу і кожної країни, зробив скавтову ідею вселюдською, а скавтову організацію міжнародньою.

З Англії поширився скавтінґ на англійські кольонії в усіх частинах світа й у инших державах.

Першою була Німеччина, де за поширення скавтових організацій узявся штабовий лікар д-р Ліон. Німецький скавтінґ зветься Pfadfinder або Späher. Своїм ностроєм і програмою він одійшов од англійського й головніщим завданням ставив піднесення боєздатности народу. Перед війною мала Німеччина 100.000 скавтів.

За нею пішла Бельґія і Франція. Про поширення скавтінґу в цих країнах дбали Andrè Cheradame і Paul Vuibert. Французькі скавти звуть себе »Les êclaireurs de Frnçe« і носять уніформ англійських скавтів.

Далі скавтінґ поширився в Голяндії, Росії, Італії, Чехії, Швеції, Південній Америці, Японії, Швайцарії, Данії і т. д. — не кажемо вже про З'єднані Держави, де тепер є понад 400 000 скавтів.

У Галичині ініціятивою польського »Сокола« закладено скавтові дружини для виховання сокільського дорасту. Одночасно Українці заснували також 1912 р. свою скавтову організацію, під назвою »Пласт«. Військове лихоліття затримало успішний розвій українського скавтінґу, але останніми часами »Пласт« одновив свою діяльність як у Львові, так і в цілій Східній Галичині.

На великій Україні скавтова українська дружина заклалась у 1918. р. в Білій Церкві з українських середнє-шкільників, які до того були в московських дружинах, при моральній і матеріяльній допомозі Січових Стрільців, які саме тоді там перебували. Швидко після того почалася жвава організація українських скавтових дружин, по всіх більших містах України, але московська окупація загальмувала, коли цілковито не знищила молоді паросли нашого скавтінґу.

Тільки над Волтавою в далекій Празі, де випадково серед української Академічної Громади знайшлось декількаж студентів Надпрянців бувших скавтів (М. Мороз, Е. Слабченко, О. Яремченко й инші), засновано »Клюб Українських Ольд-Бой-Скавтів »Золотого Тризуба«, який навязав взаємини з чеськими скавтами, вступив до Союзу Чеських Скавтів (svaz

junáců scautů republiků Cesko-slovenské) і навіть брав участь у роботі з'їзду чеських скавтів, який недавно відбувся в Празі. Треба з признанням зазначити, що чеські скавти, а особливо їх шеф проф. Свойсік надзвичайно прихильно, з правдивою братнє-славянською гостинністю поставилися до Українців.

Поширюючись серед ріжних народів скавтінґ здебільшого приймався не цілком за анґлійським зразком, але примінювався до місцевих умов, набірав національних форм.

Найбільш подібний до анґлійського серед славянських народів скавтінґ чеський. Чому так сталось — річ зрозуміла. Фундатор і теперішній шеф чеського скавтінґу проф. Свойсік безпосередній учень Бейден Пауела, а Чехія так, як і Анґлія країна з високорозвиненою промисловістю й міцною міщанською клясою. Всеж протягом часу чеський скавтінґ одійшов од свого зразка і приклався до місцевих умов, у яких давно вже існувала могутня сокільська орґанізація. Ознакою чеських скавтів є собача голова — герб »песиголовців«, — чеських запорожців, які жили в горах і вартували кордони Чехії.

Серби, а почасти і Болгари, які перебувають під сильним культурним впливом Праги, орґанізували свій скавтінґ на зразок чеського.

Польський скавтінґ у значній мірі перенятий мілітаристичними тенденціями і нагадує швидче німецький аніж анґлійський зразок. Серед дітей шляхти, яка все жила спогадами часів польського лицарства, скавтінґ знайшов вдячний ґрунт і розцвів особливо буйним цвітом на Правобережній Україні та в Галичині.

Московським скавтінґом правили військові круги і, не зрозумівши його первісного духа, пішли за Німцями та витворили щось подібне до славнозвісної »потєшної« орґанізації. До 1914 р., хоч зле орґанізований і примітивно поставлений, скавтінґ могуче ширився в Росії, але війна, а особливо революція, спинила його дальший розвиток. Бодай не чути про нього.

Щодо українського скавтінґу, то він іще перебуває в стадії зародку і трудно наперед сказати в які форми виллється. Є підстави думати, що він буде своєрідним, наближаючимся до чеського, але ні в якому разі до московського або польського.

Українці не мають ані сильної кляси шляхоцької, як Поляки, ні могутньої касти військової, як Москвини. Існує покищо величезна селянська верства та народжується кляса міщанська.

Діти цеї міщанської кляси та інтеліґенції можуть дати добрий ґрунт для української скавтової орґанізації.

Селянський хлопець менше розвинений, аніж міський. Він краще знайомий з природою, ніж останній і вільний од праці лише в неділю, яку одну міґби присвячувати скавтовим вправам та життю серед природи.

Отже скавтінґ на селі мусівби бути сильно змінений відповідно до умов селянського жит я. Замість однострою, про який годі думати селянському хлопцеві, він носивби соломяний бриль, вишивану сорочку, коли не має далеко практичнішої зеленої, і короткі штани. Програма мусілаби бути також значно зменшена. (Нпр.: орієнтація лише по сонцю, зіркам та деревам, із сиґналізації лиш азбука Морзе, головна увага — ремесла, природничі науки та скавтові романи й оповідання і т. д.)

Так само мусить бути примінений анґлійський зразок скавтової орґанізації до українських умов життя. Український елємент у містах здебільшого мало заможний. Тому мало хто з наших скавтів може дозволити собі таку річ, як куплення ровера, фотоґрафічного апарату і т. д., або дістати гроші на довшу екскурсію. Крім того Україна має

злі шляхи й дуже рідку сітку залізниць та шляхів. Єдиний шлях, який найкраще придається для подорожів українським скавтам — це річка. Всі більші наші міста збудовано коло Дніпра або його допливів або побіля якої меншої річки. Сотнями пливуть весною й улітку попри Київ плоти з Білорусі вниз. Їх моглиби скористувати українські скавти як дешевий спосіб подорожування. На Дніпрі можна також за невеликі гроші, котрі скавти завше спромоглисьби поміж собою зібрати, купити човен і зробити подорож з Києва до Катеринослава, або з Катеринослава, нпр. до Чернігова.

Отже водний скавтінґ, як найбільш одповідаючий умовам українського життя, займе безперечно поважне місце в українськім скавтінґу. Життя на воді не менш приємне, ніж у лісі або в горах.

Другою рисою майбутнього українського скавтінґу, буде його змагання протягнути нитку історичної традиції до Запорожців. Запорожці зовсім не були такими, якими їх змалював Гоголь. Це був український лицарський орден, який у часи Середневіччя жив ідеалами однаковими з ідеалами західнього лицарства, боротися з магометанською експанзією на християнські землі, і мав своє окреме історичне завдання опанувати усей басен Дніпра і пробити Україні шлях до Чорного моря, від якого відтяла її навала азійських варварів.

На Хортиці українські середне-шкільники моглиб закласти нову Січ — скавтовий табор, з якого, як з головної бази робилиб екскурсії вгору до Порогів, чи вниз у Великий Луг, або й до моря.

Ця подорож із Києва попри Канів і Пороги на Хортицю, мусілаби стати для українського скавта тим, чим є подорож для правовірного магометанина до Мекки.

Звичайно, переймать у Запорожців треба лише те, що в них було кращого. А доброго в них було не мало. Треба тільки уважно перечитати »Історію Війська Запорожського« Кащенка, щоб переконатись у безпідставності московських та польських наклепів на наше лицарство та побачити, що наша молодь може багато дечого навчитися й перенять в Запорожців.

Очевидно також, що міським скавтам треба залишити непорушними як 10 законів скавтової моралі, так і анґлійський одностріл, бо це з'єднуватиме нас із міжнароднім скавтовим братством.

Добре з'організований і вміло поставлений український скавтінґ може відіграти велику ролю в нашій визвольній боротьбі та не тільки звести на нівець усю асиміляторську працю московської школи, але дати також кадри модерного українського лицарства — чесних, ідейних і відданих Україні громадян.

Петро Сосенко Молодший

Український студент, при будові держави

Мотто: Літа пропадають у вічності як камінь у морі, але не пропадають людські діла...

Три роки поканули вже в вічність. Три роки сліз і горювання України та її гноблених синів і дочок. Так гноблених! Але за віщо, на що та чому?

Чиж за це, що може посягають по то, що їм не належиться? Чи може тому, що колись других гнобили? Чи вкінці на це може, щоби навчилися, як потім колись других гнобити?

Та даремно відповідати так, або ні. Причин не тут треба шукати. Ми втратили свою державність, програли оборону своєї держави перед ворогами тому, що не вміли шанувати своєї відродженої державности, збудувати відроджуючоїся України.

Три елєменти складаються на поняття держави: територія, населення, влада. І мимоволі насуваються нам питання: Чиж наш нарід не числить сорок міліонів душ? Чиж він не замешкує території, що обіймає 850.000 km²? Чиж не було на цій території, заселеній українським народом — своєї української влади?

І кождий одповість, що так.

Так чомуж ми тепер не державним народом, а гнобленим усіми хто лише хоче? Чомуж по селах і містах, по всіх землях розлогої України таке велике море терпіння, сліз і горювання? Хата покладена не як слід — скоро розлітається, та ще скорше розсиплеться держава створена невміло, побудована на хитких основах, а правлена злими провідниками.

Та не нам студентам, тут на цьому місці виказувати, де саме були похибки при будівництві держави. Це далоби лише самий негативний вислід, а не позитивний. Не нам також посягати по державну »булаву«.

Ми, студенти, застановімся лише, який обовязок українського студента з огляду на згадані три елєменти, що складаються на поняття держави.

Етнографічна наша територія обіймає 850.000 km.², але ні на одному кільометрові нема національної української держави. І хоч як ми бажалиби жити в одній сімї — Соборній Україні, цього не буде, доки темний нарід буде лежати »гнилою колодою«. Тому обовязок українського студента, як просвіченого світлом знання, є — старатися до здобуття всієї української території дорогою поширювання свідомости в найширші маси робітничі й селянські, маси інтеліґенції та півінтеліґенції на всій території Соборної України. Не вистане, аби кождий знав, що він Українець, але треба вщіплювати та впоювати дорогою ріжних балачок, відчитів, рефератів і т. п. — переконання, що без державної самостійности нам не жити в теперішній добі державних націй, а животіти; ще гірше, бо повільно завмірати — умірати. Нашим обовязком вщіплювати в населення всіх ідіомів українського народу спільну традицію спільно пережитої історії: воєн, змаганнів, повстаннів, соціяльно-політичних реформ; видвигати на яву колишню спільність релігії, в якій жили наші предки ще перед росколами й схізмами за панування єдинодержця Соборної України — Володимира Великого.

В цей спосіб ми дамо леліяній намй державности України більше споюючих лучників.

Ми повинні дальше видобути на верх нашу старинну культуру, вивести її перед очі простолюдина, впоїть у його душу традицію спільности культури: правової, мистецької, торговельно-промислової й и.; розмалювати красу нашої культури, а часто і вищість. Нам треба старатися навіть про це, щоби кожда одиниця, наче губка водою, перейшла переконанням, що перед відродженою, державною Україною отвіраються широкі виднокруги, що обовязок цілого українського народу, це культурна місія на сході та праця по тій напрямній у державній Соборній Україні.

Такими способами ми зискаємо територію й населення.

А щоби мати сильну владу, яка вміло попровадилаби нарід до всестороннього добробуту й поступу, яка зумілаби вести нарід на зустріч кожному ворогові та з народом обороняти свою територію перед чужинецьким наїздом і ярмом — обовязком нашим є двигнути ще вище

уровень культури між народом, який заселює українську етнографічну територію, розвивати й нашу особисту, індівідуальну культуру!

І тут непростимим гріхом зглядом України булоби — не використати свого талану, кидатися там, де нічого путнього не зможемо зробити, бо не знаємо й не вміємо. Український студент повинен ставити собі перед очі той час, коли він стане горожанином у повній силі віку, коли й йому прийдеться може провадити тисячі й міліони людей та відвічати за їх долю, життя чи смерть.

А щоби він попровадив колись ті тисячі й міліони вміло, треба йому вибрати собі звання після здібности й талану та послідовно його усовершувати. І щойно так поступаючи, взявши колись у свої руки віжки державного українського воза, не покотимося з ним у пропасть, але попровадимо по рівнім, яснім шляху до скорого всесторонного поступу й добробуту!

Ми мусимо здати собі також справу з того, що наші з'усилля можуть хвилево не ввінчатися успіхом, хочби ми як хотіли вже самі зажити вольним життям. Та тут ободрить нас думка, що за те нашим грядучим поколінням буде ліпше. Звеселить нас наша совість, яка все свідком нашої праці, засвітить темній тузі за Великою Українською Родиною думка, що хоч пропадають у теперішності й вічності літа, та не кануть за ними ні в теперішності ні в вічності людські діла!

Ор Св. Мердін

Молодь серед непригожих умовин[1]

З найчорнішої землі виростають найкращі цвіти, а найвищі й найсильніші дерева пнуться до неба з поміж скель.
Й. Ґ. Голянд

Убожество, це страшна річ. Нераз убиває в нас душу; однак часом стає цим північним вітром, що перетворює людей на Вікінгів. *Уіда*

Біда є шестим змислом.
Німецька приповідка.

Нестаток це гірка, ненависна річ, бо не розуміємо користи, яку він нам дає. Много річей — здавалось нездійснимих, — довершено лише завдяки б ді. Біда, це джерело сміливости духа, бистроти ума, праці, діла й розваги. *Драйдн*

Не кожне нещастя, що стрічає нас, є бідою; невзгодини, проти яких треба нам рано боротися, є часто нашим благословенням. Перемога над невзгодиками не лише що вчить нас перемагати, але й додає нам сили до будучих змагань. *Шарп*

Усі напередовці теперішнього промислу почали своє звання як убогі хлопці *Сет. Льов*

Ясно й безсумнівно доказано, що біда є керманичем молодих стремлінь.
Шекспір

— Належу до королівського двора — говорила гарна мала дівчинка до своїх товаришок підчас забави на данському дворі. — Мій батько має високе становище шамбеляна. — Люде, котрих назвище кінчиться на „зен" не вартують нічого й треба нам їх обминати.

— Так, — крикнула з досадою дочка богатого торговця Петерзена — але мій батенько може купити за 100 корон цукорків і роздати їх діткам, а чи зможе таке твій зробити?

— Мій батько — відізвалась инча — може про кожного написати в часопис; усі бояться його, бо знають, що за поміччу газет може зробити, що захоче.

— Ох, колиби я міг бути таким, як вони — думав малий хлопчина, що прислухувався цій розмові крізь прогалину в дверях.

Та його родичі не мали ні шага, а його назвище кінчилося на „зен"...

[1] З інтересного твору: „Сила волі і щастя", розд. II.

Минали роки, й діти повиходили на людей. Деякі з цих давніх дітей звиджували раз велику й гарну палату, де було богато гарних і цікавих річей. Привітав їх властитель — цей саме хлопець, що колись мав собі за честь глядіти крізь прогалину у дверях на забаву богатих маленят. Хлопець цей виріс на великого мистця долота — різьбаря Торвальдзена[1].

Це оповідання то вривок із твору Івана Христіяна Андерзена, котрого в дорозі до слави не спинили ні назвище на „зен", ані це, що був сином убогого шевця.

Один старинний автор розказує історію невільника Креона ось так: — Краса була його одиноким божеством — віддавав їй найбільшу честь. А видано тоді в Греції закон — було це по прогнанню перського наїзду, — який під карою смерти заказував невільникам заниматися мистецтвом.

Креон різьбив саме ґрупу, котрою — думав — заслужить собі на похвалу найславніщого різця цих часів Фідія, а може навіть і самого Перікля. Що-ж діяти? Всі свої думки, й своє серце — цілу свою душу віддав цій зимній ставині мармору, з котрої різьбив свій твір. День у день благав богів натхнення.

З гордістю й утіхою чув, що Аполльон принимає його благання, кермує його долонею, дає життя постаттям, що виходять з під його долота; а тепер! Тепер здалося, що боги його зовсім покинули.

Не менче боліло це сестру Креона, Клєону

— О Афродито, безсмертна Анадіймене! — благала вона в своїх молитвах, дочко Дзевса, царице й захиснице, якій кладу щодень на вівтар жертви, змилосердися надімною й над моїм братом!

А братові сказала: „Креоне, перенесися до пивниці нашої хати. Хоч і темно там, але я постараюся вже тобі про світло та їду! Не кидай своєї праці, а боги нам допоможуть".

Послухав Креон і дальше працював над великим, але небезпечним ділом.

Незабаром оповіщено по цілій Греції, щоб усі мистці подали до Атен свої твори на виставку. Різьби виставлено на ринковім майдані. Суддям проводив Перікль. Біля нього стояла Аспазія, а кругом їх Фідій, Сократ, Софокль і другі великі люде цих часів.

Всі сучасні різьбарі прислали твори свойого мистецтва. А проте лише одна ґрупа, найкраща з усіх — ґрупа, котру хиба сам Аполльон вирізьбив — звертала загальну ввагу, розбуджуючи рівночасно заздрість у серцях инчих артистів.

Хто-ж був творцем цього твору?

— Не було відповіди. Окличники ще раз повторили запит, але без успіху.

— Отже тайна! Може це діло рук невільника?

Серед загального заворушення спостережено гарну дівчину в роздертім одязі, з волоссям у неладі, котру сторожа вела силою в ринок. Її очі мали рішучий погляд, уста були стиснені.

— Жінка ця знає імя різьбаря, а не хоче його виявити, — ми певні цього, кликали.

На всі запити відповідала Клєона мовчанкою. Загрожено їй карою, та й це не розвязало їй язика.

— Так заведіть-же її до тюрми — приказав Перікль.

Та ось вибіг зпосеред товпи молодець з виснаженим лицем, та силою ґенія в очах. Підбіг, кинувся до ніг Перікля й закликав: Пане, прости цій дівчині! Це моя сестра. Я тим проступником: ця ґрупа, це твір моїх рук — рук невільника.

І ще не скінчив, а вже юрба гула:

— Геть з рабом! В тюрму його!

— Ні! — закликав Перікль, зриваючися з місця. Гляньте-но на цю групу. Чи не показує ясно сам Аполльон, що існує щось вищого над несправедли-

[1] Торвальдзен Вертель ур. 1770 р. на морі між Ісляндією а Копенгагою, де його батько занимався вирізуванням фігур на кораблях. Вже з малку ходив на науку в академію мистецтва. Опісля в 1796 р. помандрував до Італії, де весь час учився мистецтва по всіх містах Італії, а головно в Римі та Неаполі. В 142 р. вернув до Копенгаги, де аж до смерти не переставав працювати над удосконаленням свойого талану.

вий закон? Завданням закона повинно бути стремління до розвитку краси, а не до її придавлювання. Лише завдяки безмірній любові краси жити-муть Атени вічно в людській тямці. Не до тюрми приведіть молодця, а до мене.

Аспазія увінчала Креона оливною віткою й серед гарячих оплесків товпи поцілувала його сестру.

Атенці поставили памятник у честь Езопа, що був невільником, щоб усі знали, що кожному вільна дорога до слави.

Щоби здобути в Греції майно й безсмертність, досить було вславитися в мистецтві, літературі або на війні.

Ні одна країна не підпомагала так стремлінь до здобуття заслуги, як це робила Греція. Ґеній, одвага й краса були там предметом загального поважання.

— Я родився вбогим — звик був казати віцепрезидент Генрик Вільзон. Над моєю колискою стояла нужда. Знаю, що це значить благати матір о шматок хліба, коли нема його дома. В десятім році життя почав я працювати. Одинацять літ провів я серед невпинного труду, при чім що року вчили мене один місяць. По одинацяти роках отримав я пару волів і шість овець. Я продав їх і так дістав 84 доляри майна. Ніколи не видав я й доляра на ігру, бо від колиски привик числитися з кожним грошем. Знаю, що це перейти кілька миль дороги й прохати ближніх о притулок. Вставав я перед світанням, щоби пасти корови або рубати дрова, а за це давали мені знамениту суму — 6 долярів у місяць.

Рішенням Вільзона було не покидати ніякої нагоди самообразування й поступу вперід. Мало хто знав так добре вартість заощадженого часу, як Вільзон. Цінив він кожну хвилину, мов яке золото й користав з кожного моменту. Заки дійшов до двайцяти літ, уже вспів прочитати силу книжок. Кинувши працю на рілі, помандрував пішки до віддаленого о сто миль городка Натік у стані Массачусец, щоби навчитися шевства.

За цілу свою мандрівку видав усього одного доляра й шість центів. Рік опісля був уже провідником відчитового товариства в Натік. По восьми роках виголосив свою велику промову проти невільництва в Законодатній Палаті, а в дванацять літ опісля став членом конґресу.

Кожна пригідність була для нього великою пригідністю, кожна кінчилася для нього успіхом.

(Далі буде)

З МОЛОДОЇ НИВИ

Ст. Семчук

Зеленим ковром

Зеленим ковром поплила пісня
туга і сум —
на сонних хвилях поклалась втома,
страдання, глум —
щемить, голосить тихе ридання,
дума душі —
золототканим пасмом бажання
я шлю пісні...

Страдання, горе, смута глядання,
це мої дні —
щастя не було, юність минула,
неначе в сні —
ноги оббили каміння й терня,
до сонця йду —
на право мають червоні сяйва,
я білих жду.

„На що страдання, на що посвята,
„земля твій рай,
„не треба битись, треба кохати
„і взять свій пай!“
— Моє минуле, засохла рана,
ще слідно кров...
на ній поклали зболілу руку
злидні й любов.

Стою під шпилем. Кущі та віти
крають межу,
за мною щастя турбан шовковий
вклало до сну...
ноги оббили каміння й терня,
до сонця йду —
на право мають червоні сяйва,
я білих жду...

Клим Поліщук

„Великого бажайте“!...

(Із записної книжки).

Коли бачу гарно видану книжку, то зразу-ж пригадую його. Колись він був моїм другом і я любив його. Молодий, гарний, завжди захоплений якоюсь »новою« ідеєю, над усе любив мистецтво і завжди плянував:

— Знаєш, ми зберемо свої матеріяли і видамо чудовий альманах!...

Його ніжне, як у дівчини, гарне лице палало живим румянцем, а очі так і світилися. Похапцем брав аркушик »александрійського« паперу і накидав шкіц обгортки проєктуємого альманаху.

— Знаєш, ми видамо його так, щоб він був цілком одмінний від усіх инших... більше враження буде...

Слухаючи його, я радів, бо був певний у тому, що він це зможе колись зробити. Не дарма-ж на нього покладали свої надії всі »молоді« мистці, а в тім і сам директор »Художньої школи«, в якій мій друг уважався одним з найталановитіщих учнів.

Що найхарактерніще було в його натурі, так це вміння з'єднувать у спільну гармонію свої захоплення ріжномаїтими новими речіями в мистецтві, що йшли до нас зі сходу й заходу, з традиційним демократизмом тодішнього українства в нашому великому місті. Був самостійником і говорив про це тоді, як »відомі громадяни« не наважувались навіть і думати про це. Нераз було, покінчивши справу з альманахом, несподівано говорив:

-- Як ти думаєш, чи добємся ми коли своєї самостійности?... Я, будучи переконаним революціонером, відповів:

— Коли Москва роспічне революцію, то цілком можливо, що...

— А я думаю, — гаряче перебивав він мене, — що ніяка революція нічого доброго не зможе нам дати!... На мій погляд, оту Росію треба з гармат розстріляти...

— Тихо, Миколко! — зупиняв я його, помітивши за вікном »городового«. — Он городовик суне...

Миколка неохоче зціплював зуби і з невимовною зненавистю дивився через вікно на »городового«, як той з господарським виглядом прохожувався по вулиці, озираючись на всі боки — »всьо лі в порядкє?«...

Кімнатка, яку ми наймали за 8 карбованців місяшно в молодої і хитрої кравчихи, мала всього одне вікно, яке виходило на вулицю і було так низько над тротуаром, що майже кождий прохожий зазирав у нього. Зрозуміло, що »розходиться« з якимись особливими розмовами було не дуже-то зручно, але, одначе, Миколка мав з цього иншу »вигоду«... Майже що вечора, він одягався у вишиту сорочку із жовтоблакитною застіжкою в ковнірі і мандрував до клюбу »Родина«, де до самої півночі слухав балачок »відомих громадян« і, вертаючись до дому, злізав у кімнату через вікно, щоб не турбувати »чудової чарівниці«, — як називав він господарку.

Коли на його наївно-дитячій верхній губі з'явився злотний пушок, він старанно зачав його голити, кажучи:

— Така окраса до лиця тільки однім жандармам...

— Але-ж українці вуси також носять... — завважував я.

— Так, носять! — запально відповів він. — Але то все старі хлопомани, а не люди нових формацій...

Одначе, вишиваної сорочки і жовто-блакитної застіжки не кидав. Часами одягав її навіть тоді, коли йшов до школи, за що його шкільні чорносотенці прозивали »мазепою«.

Жив з того, що заробляв »випалюванням«, яке спродавав за мідні гроші »відомим громадянам«, бо тих грошей, які присилав йому його батько, сільський фельдшер, ледви вистарчало на плату за навчання. Часто було так, що ні в мене, ні в нього не було »копя« в кешені, тоді він »будив мене« музикою... Брав гітару і казав:

— Музика завждй ошляхетнює людину... Заграю трохи...

І починав безтурботно грати всі, які тільки знав, російські вальси та романси і доводив мене до того, що вже на яких небудь »сопкахъ Манджуріи«, я схоплювався й ішов до ближчої паштетної »запозичатися« ковбасою, білим хлібом та цукром, що взяте разом, творило чудову вечерю. Правда, це не так-то легко вдавалося мені робити, бо після кождої

такої вечері, мені на якийсь час приходилося розставатися зі своїми новісінькими дігонлаевими штанами, які я віддавав у »застанову«...

Але за те які милі вечорі були тоді в нас! Миколка, »виконавши завдання природи«, — як казав він про вимоги свого голодного шлунка, — зразу-ж вертався до своєї улюбленої мрії:

— Знаєш, ми зберемо свої матеріяли і видамо чудовий альманах!...

Я охоче згоджувався на його пляни щодо альманаху, і тоді він з усією енергією починав проєктувати видання літературного тижневика »для всіх«.

— Знаєш, ми згуртуємо коло себе всіх молодиків і розпочнемо видавання такого літературного тижневика, без якого не мігби обійтися ні один грамотний українець... От, як оцей...

Кидався до стола, витягав з пачки ґазет та журналів останні числа Петербурських тижневників »Огонекъ« та »Солнце Россіи« і проєктував:

— Знаєш, щоб так отут новеля зі спеціяльними малюнками, тут поезія з ґрафічним портретом автора, потім дві-три репродукції картин сучасних малярів, далі рисунки »наші письменники в себе в дома«, »наші артисти за кордоном« і, цілком зрозуміло, що мусить бути відділ театрально-музичний, бібліоґрафія і, нарешті, всяка всячина з малюнками якої небудь мавпи з людським голосом, або теляти з двома головами... Знаєш, такий часопис матиме шалений успіх...

— Так, то так! — казав я. — Але де ми на те все грошей візьмемо...?

— Грошей?! — здивовано схоплювався він і раптом замислювався. — Гм... грошей... От, як би так нам Самостійна Україна!...

І вже лежучи в ліжку, крізь сон, ще говорив:

— Знаєш, я надіюся на будучу виставу своїх картин...

* * *

...Жили собі, читали »Огонекъ« та »Солнце Россіи« і марили майбутнім. Діждалися »вистави«, але це дало можливість оплатити борги та поїхати на могилу Шевченка... Потім довга низка сумних днів їз мріями про альманах... І так цілих два роки...

За цей час Миколка встиг уже змінити дещо в своїх поглядах. Викинув вишивану сорочку зі жовто-блакитною застіжкою. Перестав малювати »село« й узявся за »місто«. Висміхював »відомих громадян« і лаяв своїх професорів, але мрії про мистецький альманах і самостійну Україну ні на одну хвилину не покидали його...

— Знаєш, нам треба якось показати себе! — казав до мене.

І ми разом починали збірати матеріяли, бігали від одного видавця до другого, пропонуючи їм »записатм своє імення на сторінках рідного мистецтва«, але так з того всього й не вийшло нічого. Один видавець запевняв нас, що він би »з великою л а с к о ю«, так боїться »критики«, а другий урочисто заявив, що йому тепер не до цього, бо почав друкувати »капітальну працю« одної досвідченої куховарки п. н. »які бувають страви та напитки на Україні?«...

Нагла мобілізація захопила мене й закрутила по всій широкій »Матушкє Расєюшкє,« що й спричинилося до того, що ми на протязі двох літ війни не чули й не знали нічого один про одного...

Скільки не писав, скільки не шукав, але все дарма. Тільки на третій рік війни, коли вибухла революція, до моїх рук попало число якоїсь фронтової ґазети, редактором якої був не хто инший, як Миколка. Написав до нього і через якийсь час мав од нього ціле »посланіє«. Марив альманахом, говорив про самостійність, лаяв соціялистів і хвалився, що пробуває в ранзі поручника. В другім листі дивувався з мене, чому я зо-

стався »сєрим вольнопьором« і звідки в мене взялися »большевицькі думки«... Після якогось десятка листів, наша переписка припинилася якось сама собою завдяки тому, що між нашими поглядами виявилася величезна ріжниця, яка згладжувалася хиба лише тим, що обох нас єднала думка про мистецький альманах та самостійну Україну.

І ось, цілком несподівано, стрінулися на хорах нашого молодого, тимчасового »парляменту«. Він сидів у перших рядах і захоплено апльодував самостійнецькому промовцеві правої течії.

— Славно, Міхоноша, славно! — кричав він ворогові »моєї« партії. Я підійшов до нього і плеснув його по плечу:

— Як ся маєш, Миколко? — сказав я до нього.

Спочатку він не впізнав мене, а потім радісно кинувся в мої обійми.

— От, випадок! — скрикнув він. — Тепер ми вже напевне порозуміємося!...

— Я гадаю, що нам про це й говорити не приходиться! — сказав я. — Адже-ж у нас є своя мета...

— А, так! — схопився він. — Знаєш, тепер ми зберемо свої матеріяли і видамо мистецький альманах!... На обгортці дамо футуристичного козака зі шликом, як от у Полуботківськім полку...

— Так! — озвався я. Але, чи не годилося-б це до якого небудь плякату з закликом »до зброї!«...

Він якось чудно всміхнувся і несподівано сказав:

— Як бачу, то ти зовсім не розумієш сучасного моменту! Для боротьби за самостійність мусимо віддати все, що тільки маємо... Мусимо своєю працею полекшити роботу наших політиків...

— А що тоді буде, як кождий політик по своїому смаку зажадає від нас нашої праці і заставить нас пропаґандувати в мистецтві свої програмові істини?... Як тобі здається, чи не буде це профанацією того мистецтва, яке для нас так дороге?...

— Нічого подібного! — заперечив він. — Мистецтво скрізь може бути таким, якщо воно справжнє!...

— Згоджуюсь! — сказав я. — Але для чого тоді отой шликоносець?...

— Тому, що я самостійник і старшина Полуботківського полку! — енергійно вимовив він. — Козак зі шликом, це та слава минулого, яка встала з домовини до будування своєї держави!...

— Чому-ж тоді не дати такої-ж футуристичної постаті селянина з молотом в руках, або косою? — запитався я. — Адже-ж уся наша Україна є не що инше, як той селянин?...

Він здивовано глянув на мене і замислився, як колись, коли я нагадував йому про гроші під час плянування видання тижневика. Потім неприємно зморщився і сказав:

— Знаєш, це ти кажеш так через те, що належиш до Селоспілки, але це не щиро... Це претенціозно, це тенденційно булоб...

На цьому наша розмова припинилася, бо в той час до нас підійшов з приємною усмішкою той самий видавець, який колись боявся »критики« і став просити нас, аби ми дали йому »щось такого для друку«.

— Книжки мого видання, як на вогні горять!... — хвалився.

Я пообіцав йому »історію одного з'українізованого корпусу«, а Миколка — »Альбом національних діячів одного з'українізованого фронту«. Частина матеріялів знайшлося при нас і ми зараз-же пішли запивати могорич. Зайшли до давньої »Родини« і просиділи там до пізньої ночі.

В ночі, йдучи пустельними вулицями, спиняли вартових міліцейських і провіряли їх знання української мови...

Спали на своїй давній кватирі і господарка наша мала з цього чималий клопіт. Справа в тому, що Миколка вимагав од неї, щоб вона зверталася до нього по українському, а вона не знала ні одного слова. Тоді він назвав її одним словом, вона зрозуміла і довго плакала від образи.

А на другий день сталося так, що він виїхав до Крутів, де вже чулися перші гарматні вибухи першої »власної« війни. Будучи противником усяких воєн, я зовсім не тішився цим, але Миколка так і палав:

— Ми отій кацапні покажемо ще, де раки зимують!...

Я не бажав йому нічого, лише співчуваючо сказав:

— Їдь та не забувай за нашу певну справу!

— Знаєш, ми зберемо матеріяли... альманах... козак зі шликом... національно... цікаво... — казав він до мене вже через розбите вікно вагона. — Головно наше давнє студентське гасло — »великого бажайте!«...

В той час льокомотива засвистіла і довга валка червоних вагонів повільно посувалася в млу осіннього дня...

Вертаючи з двірця, думав:

— Як життя людей міняє!...

* * *

...Цілих два роки »власної« війни, »власної« страшної, безглуздої галасливої руїни заставили мене зійти на манівці... Заблудився я між таборами й загубив богатьох рідних і дорогих. Часто стрівав їх у цілком протилежнім таборі від того, в якому знаходився я. Часто вони самі приходили до мене зневірені й розбиті, але вже я м у с і в не взнавати їх...

Згадував і шукав Миколку. Раз якось знайшов його імення в мистецькій хрониці офіційяльного видання »національного« уряду. Писалося, що він зробив низку зразків військових прапорів. Хотів написати до нього, але не міг, бо я знаходився »по цьому боці«, де порядкував »соціялистичний« уряд.

Після давної низки кривавих подій та переворотів, які випали на долю нашого славного великого Міста, стався ще оден, особливо наглий і особливо страшний »національний« переворот, коли в цілому місті не можна було дістати шматочка хліба, — я вирішив залишити його. Не бажаючи тратити часу на добування перепустки на виїзд, пішов пішки і, зараз-же за містом, мене арештували, припровадили до »комендатської контр-розвідки« і посадили в якийсь холодний льох під будинком комендантури.

Цілу добу висидів у пітьмі, слухаючи, як тяжко катували за стінами тих, що сиділи поруч мене... Не чув навіть, щоб найстрашніщий звір міг здобувати в собі такий пекельний крик, як кричали ті нещасні й невідомі люди... Чекав так своєї черги і намагався бути спокійним.

— Ну, комунія, марш сюди! — крикнув хтось, прочиняючи двері. — На допит до пана шефа...

Увійшов козак у сірім мундурі і такім-же кашкеті з тризубом і старанно обшукав мої кешені. Коло дверей чекав на мене якийсь сутуловатий субєкт в парусиновій кепі. Коли козак скінчив свою роботу, сутуловатий субєкт повів мене на верх до кабінета »пана шефа«. В маленькій кімнатці, закиданій дорогими меблями та паками комуністичної літератури, було темно. Вікно виходило в подвіря і, крім того, до половини було опущено штору, так, що соняшні проміні ледве-що пробивалися в середину. По середині кімнати стояв великий писальний стіл, за яким сидів і поспішно писав щось молодий старшина. Не підводячи голови, він спитався:

— Обшукали?

— Так! — відповів субєкт у кепі.

— Давай його сюди! — сказав старшина, підводячи голову.

— Миколка?! — мимоволі скрикнув я. — Ти?!...

Він якось дивно присів, поблід, потім почервонів і, нарешті заговорив:

— Не сподівався, що?... Гм... знаєш, я того... мушу... Знаєш, я вже давно перестав бути сентиментальним...

Повернувся до субєкта і, з несподіваною злістю, крикнув:

— Геть звідси, мордоворот!... Хиба не бачиш, що ти тут зайвий?...

Коли той вийшов, то він закурив папіроску і, раз за разом затянувшись, звернувсь до мене:

— А, ну, признайся по правді, ти не червоний?...

— Ні! — відповів я.

— А за що-ж тебе схопили?...

— Це мусять твої аґенти знати!...

Він схопився:

— Аґенти, аґенти!... Зволота одна, а не аґенти!... Мягкосердна неміч!... Нагнувся до мене через стіл і сумно промовив:

— Знаєш, наша нація така, що її треба нагаєм заохочувати до діла..

— А чого-ж ти сидиш тут? — спитався я його.

— А хто-ж буде? — спитався він мене в свою чергу. — Знаєш сам, що в нас дуже мало певних прихильників блакитної концепції, а тому...

Зупинився, закусив губу, підозріло подивився на мене і промовив:

— От, говорю з тобою і чорт тебе знає, яким ти духом тепер дишеш?... Дуже можливо, що ти тепер найбійльший мій ворог і що я зробив би найкраще, як би розстріляв тебе... Я-ж, знаєш, сентиментів не знаю...

— Ні, Миколко! — сказав я. — Вір мені, що я той самий, як був тоді, коли ми разом марили мистецькими альманахами та літературними тижневиками!...

Він на хвилину замислився, а потім промовив так мягко і так чуло, що я аж здивувався:

— Знаєш, ми все-ж таки зберемо матеріял і...

В той час двері відчинилися й у кімнату ввійшов субєкт в кепі. Разом з ним увійшла якась молода, перелякана на смерть, панночка із вузликом в руках.

— Пан шеф! — звернувся субєкт до Миколки. — Оця шмара, разом з хлібом хотіла передати листа свому братові, який сидить з комуністами!

— А ти обшукав її? — жваво спитався Миколка.

— Ні! — відповів той.

— Обшукать і двадцять пять шомполів! — крикнув суворо.

— Господін начальнік! Господін начальнік! — заплакала дівчина, хапаючи його за руки. — Я нє віновата!...

— Геть, зволоч! — шарпнувся він від неї і штовхнув її в груди.

— Миколко! — озвався я.

— Не твоє діло! — заскреготав зубами.

В кімнату вбігли два здорових козаки, один схопив її за одну руку, другий за другу, а субєкт у кепі почав обшукувати... Плакала, просилася й присягалася, що нічого злого й на думці не мала, але не помогло нічого... Обшукавши верхню одіж, роздягли майже до нага і так поволокли кудись.

— Бачив? — повернувся він до мене з невинною усмішкою.

— Бідна! — вирвалось з моїх вуст. — Бідна, беззахисна дівчина!...

— Нічого, брате, це жидівка! — підморгнув до мене. — Що бачив, — тримай собі в науку... В цей час накажу випустити тебе і дати тобі потрібну перепустку на виїзд... Ось покличу ад'ютанта і все буде зроблено...

— Надивився до вікна і двічі потиснув ґудзик від електричного дзвінка. Через хвилину в кімнату вбіг невеличкий, чорнявий, молодий чоловік з ознаками хорунжого на ковнірі сірого мундура і струнко став перед Миколкою. Миколка, показуючи на мене, сказав до нього:

— Цей чоловік попав до нас випадково. Заберіть його з собою, дайте йому звільняючу записку і перепустку на подорож до...

Повернувся швидко до мене:

— Куди?...

— До Крутої Гори — сказав я.

— На великий випадок, це треба замітити... — промовив сам до себе і, вже в голос, сказав: — Вибачай і до побачення!...

Вже в дверях затримав мене:

— Знаєш, а ми коли небудь, все-ж таки, зберемо свої матеріяли і видамо чудовий альманах, з футуристичним тризубом на обгортці...

— Я думаю, що колись так буде! — сказав я, скорше зачиняючи за собою двері.

* * *

Якось пізнім вечером, сидячи самотою в своїй непривітній кімнатці, яка знаходилася в маленькому будиночку, що стояв на краю чужого міста, дивився як догоряла свічка і марив далекою Україною.

— Коли-ж повернуся? — думалось мені. — Скоро вже два роки...

Думав і не міг зрозуміти, через-що саме і як саме сталося так, що я опинився тут, але пригадував до найменших подробиць ту подорож із Великого Міста, коли опинившись у »блакитнім« ешелоні, яко подорожній, зі своєю перепусткою зробився втікачем і став вигнанцем... Звичайно, т у т не гірше, як т а м, але т а м все-ж таки ліпше, як т у т...

— Там до вас якийсь краянин прийшов! — Сказала мені із-за дверей господарка мешкання.

Я пішов на зустріч. Передімною став на порозі високий, худий, з виснаженим і зарослим густою русявою бородою лицем, хтось незнайомий... Не дивлячись на те, що на дворі пекучий мороз, він був одягнутий в легеньку »петлюрівську« шинелю та незграбні »американські« черевики.

— Що, не взнаєш? — спитався незнайомий.

— Ні! — відповів я. — Скажіть просто!...

— Я довідався з ґазет, що ти тут і, от, прийшов до тебе... — сказав він.

— Миколко, ти?! — здивувався я, впізнавши знайомий голос. — Як ти попав сюди?...

— Ет, про це не варто говорити! — махнув він рукою. — Ізза дротів утік... Сидів, сидів і нарешті не витримав...

— Так ти в таборі інтернованих був?!

— А то-ж де? — здвигнув плечами. — Був, як і всі, що трималися блакитної концепції...

Попросив сісти, дав папіросу і став говорити.

Росповідав мені, як »відомі громадяни«, розмови, яких він чув ще в юнацтві свому, затягли його до »політики« і зробили »шефом дефензиви« і як потім, коли програли свою ставку, відцуралися його. Нарікав

на ту несправедливість, яка панує в »центрі« цих громадян і жалував дарма страченого часу...

Озирнувся по кімнаті раз і другий і, ніяково всміхаючись, промовив:

— Живеш майже так, як і колись, тільки ґітари вже не має...

Я встав і приніс йому від господарки стару й побиту ґітару. Він простягнув до неї обидві руки і радісно скрикнув:

— Боже! Які то часи були!...

Сів на своє місце і став грати оті самі російські вальси та романси. Слухаючи його, чув, як шалено тремтить чогось серце і, відчував, що ще якась хвилина і я розплачуся, як маленький хлопчик. »Тільки не це«... — думав я про себе. — »Тільки не це«... Але, ось, несподівано, він випустив з рук ґітару і тяжко заридав...

— Прости мене, прости! — говорив крізь сльози. — Я був такий негарний під час нашої останньої зустрічі... Тільки я вірив, що буде Самостійна Україна, що ми переможемо, а тоді все проститься...

— Нічого! — заспокоював я його. Ще не все страчено... Заспокійся, ліпше, та поговоримо...

Він устав. Втер рукавом сльози і, враз, очі його стали холодні й неприємні. Озирнувся ще раз по кімнаті і сказав:

— Вибачай! Це все пусте! От, як що маєш трохи гроша, то заплати мені за перепустку!

— За перепустку?! — здивувався я.

— Так! Заплати мені за перепустку, як що ти чесний чоловік... Я тоді піду собі своєю дорогою, бо все одно нам нема вже про що говорити...

— Миколко!...

— Пусте!... Все одно ми свого матеріялу вже не зберемо і мистецького альманаху не видамо ніколи...

— Скільки-ж тобі? — спитався я.

— Стільки, щоб на вечерю і на чарку горівки вистарчило... — відповів.

— Але, Миколко, слухай! — Почав було ще раз умовляти його. — Ти стомлений і тобі спочити треба... Ти-ж майже хорий!...

Одначе він не звернув ні найменшої уваги. Простягнув до мене праву долоню і сказав:

— Давай!... Мені ніколи!...

— Куди-ж ти так?...

— Манівцями до Повстанців...

Я витрусив зі свого гаманця все, що там було і поклав йому в простягнуту долоню. Він затис те все в кулак і швидко вийшов з моєї кімнати, навіть не попращавшись...

А тоді я загасив недогарок свічки, впав на ліжко і з головою сховався під ковдру.

— Все одно ми свого матеріялу не зберемо... — громом лунало в моїх вухах.

— Чому ні?... Чому ні?... — силкувався відповісти мізок. А в душі відкликалось острим болем далеке й надійне:

— »Великого бажайте!...«

Львів, 1. грудня 1921 р.

О. Іваненко

ДУША МОЯ

Душа моя неначе ночі цвіти...
Низькі била і листячко півтемне,
Усе плитке негарне і нікчемне
За дня, як сонце встане гріти.

Душа моя неначе ночі цвіти...
Ніхто з людей не любить бідних їх,
Їх скрізь холодний стріне сміх,
Не зрозуміють людські діти.

Душа моя як ночі цвіти...
В самотині цвіт-душу розмикають
Для Бога. Тужать, моляться, ридають.

Як ранком сонце йме зоріти
Листочки стулять, примикають очі
І ждуть самотні щастя ночі.

Оленин

Грає буря...

Грає буря, буря люта,
Грає над борами,
Над старими, віковими
Бору деревами.

Грає буря не лиш в борі,
Де дуби старенькі —
Грає буря, люта буря
В гаю зелененькім.

Мчаться вихри, мчаться буйні
Вихри бистрокрилі,
Ударяє грім за громом
Хтож опресь їх силі?

Горе, горе, горе тобі
Молоденький гаю!
Буря тебе, бідний гаю,
З землею зрівнає!

Горе, горе старі дуби!
Пора вам вже вмерти.
Не вам старим, не вам сила
Тим вітрам опертись.

Згинеш, гаю молоденький,
Впадуть горді дуби.
Де росли ви, там мов в полі
Вітер гулять буде...

...Грає буря — люті вихри,
Бють в гилля розлоге:
„Уступайся деревино,
„Уступись з дороги!"

„Не уступим!" кличуть бори,
„Вік не уступали.
„Віки цілі бурям, вихрам,
„Ми не піддавались!

„Не зломали нас століття,
„Бурі, вихри, громи,
„І тобі заклятий враже
„Голови не склоним!

„Бурі неслись, проминали,
„Ми росли без впину,
„Перебудем і цю бурю,
„Цю важку годину.

„І гай молод-молоденький
„Опреться загладі,
„Хоч не одна деревина
„Зломана упаде.

„Ми-ж колись — як гай цей нині —
„Молодими були,
„Не раз, не раз вороженьки
„До землі нас гнули.

„Многі з наших побратимів
„Далися зломати.
„Ми піднялись, щоб знов в гору,
„В силу виростати.

„Не загладиш, вража буре,
„Ти нашого роду,
„Хоч в гаю нам молоденькім
„Тяжку дієш шкоду.

„А хоч молодь нашу збавиш,*
„Наш цвіток надію, —
„Виросте знов гай зелений
„Який ми даєм!

* погубиш

В-ко

В Різдвяну ніч

Погідна, тиха ніч оповила землю. Над покритими пухким снігом широкими полями, високими, лісом поростими горами, міліярдами зірок ясніло небо. Поважна тишина царила у просторах. Замовк понурий гук гармат, що стократним гомоном лунав горами і лісами. Притих, приляг десь між ялицями буйний острий вихор, що до недавна ще гуляв гірськими плаями, свистав переразливо в глибоких вивозах, демонським реготом вив у скельних вертепах.

Незаворушеною тишиною, таємного, святочного вижидання вітала вся природа маєстат різдвяної ночі. Тиша ця благим спокоєм переливалась у сповиті болем, непокоєм о долю рідної країни серця тих тисячів борців, яким судилося вітать Великого Царя царів, Царя Мира далеко від своїх найдорощих, у дрімучих зимовим сном Карпатах, на полі важкого святого обовязку, на полі слави.

Святочна тишина панувала й на запіллю. В невеликій садибі, у темряві ліса скритій, на пів розваленій містився полевий лазарет, у якому найшло пристановище кількох борців ранених тяжко в послідньому бою.

Невеликий простір хати густо заставлений лежанками ранених. Під заложеним досками віконцем столик, при якому сидить у важкій задумі дижурна сестра спершись ліктями об його край і закривши лице обома долонями.. У кутку на лавчині невеличка ялинка прибрана кількома яблуками та паперовими вирізками. Одна однісінька свічечка палає на ній та скупим сяйвом освічує брунатні стіни хатчини, залізну невеличку піч, соломою вистелені лежанки і спочиваючі на них постаті, окутані сірими шинелями. Блимає свічечка, полошить снуючіся по стінах тіни. Бальсамічний запах смеречини прогонює немилий сопух карболю, йодоформу. — І тут у цьому хранилищі людського болю-страждання вітали святочно благословенний Святий Вечір. Добра сестра-жалібниця ще за дня прибрала ялинку, приладила скромненькі даруночки кожному з хорих, а зі сходом Вифлеємської зірки засвітила свічечку на ялинці, привітала їх щирим: »Христос раждається« поділила одним кусничком просфори, роздала даруночки та подала їм небуденну вечеру: чарочку молока й кусник білого хліба. Для кожного знайшла щире ласкаве слово потіхи, розради, що було їм дороще як найщедріщі дари і неодну горячу сльозу вдячности витиснуло з їх запалих очей. Велику радість справила вона їм усім!

Лиш один із них, цей під самою стіною не бачив ані прибраної ялинки, не розумів слів привіту, слів розради.

Зі смертельною раною у грудях лежав у горячці, без памяти. Скупе сяйво свічечки освітлювало палаюче страшним жаром його молоденьке лице, розбурхані буйні кучері. Час до часу порушався неспокійно, а зі зболілих його грудей добувався жалісний стон. І тепер застогнав боляче а цей стогін розбудив із камяної задуми сестру. Відняла вона долоні від свого хорошого лиця, встала від стола, зблизилася до хорого то нахилившись над ним поклала свою долоню на його палаючому чолі. Зі спалених його уст вимкнулося зітхання полекші. Підняв повіки, глянув напів притомно кругом себе й прошептав: »Так мені тепер добре!« Безсильні повіки опали знов. Та по малій хвилині роскрив очі та притомним зором окинув ялинку.

»Ялинка!« — злебедів і силкуючись підвестися протягнув обі руки до неї, та обезсилений горячкою подався на зад. Сестра жалібниця ніжно поправила йому під голову підголовник. Збудився... »Це ти, Нусенько?«, став маячити. »Чом не збудила мене скорше? Вже й вечір, святий вечір! Ялинка прибрана без мене? Видиш, яка ти не добра сестра!... Я казав, що приїду й приїхав:... А мама й тато де?... Тато не вмерли правда? Вони там на покуттю сидять і дивляться на мене!... Тату! Ви тут?!... Ви не померли, мене так обдурили! Йду, йду привітатись з Вами. Я так довго Вас не бачив! Ще як у послідне відводили мене до залізниці!... А потім той

лист від брата... Ааа! Не добрий брат! Я так плакав, як мала дитина... І це не була правда, Ви живі, тут при мені!« — Кинувся перед себе. Переляканій сестрі лише з трудом удалось покласти його на постіль. Хвилину полежав важко віддихаючи.

Хорі пробуджені гамором попідводили голови та по хвилині здавалось позасипляли знова. Сестра отулила старанно шинелею горячкуючого хорого. Він ледви чутно говорив: »Які ви добрі, мамо! Ще й тепер прийшли, в ночі, прикрити мене гарненько так як тоді, коли я був ще маленький... Я вдавав усе, що сплю, а ви прикривали мене й цілували в голову«... Ясніше спалахнула свічка на ялинці. Хорий глянув кругом і судорожно вхопив пальцями край плаща.

»Стрілецька шинеля? А, це мені дарунок од Вас; яка тепла, яка гарна.... А там, мамо, в окопах товариші без плащів без одежі, без їди... Бідні вони.... Не' плачте мамо, простіть, що Вас покинув... Я мусів іти з ними... мусів боронити від ворогів лютих... України.

»Пустіть. я мушу з ними!... Чуєте? Вже йду... Пождіть!« Знова силувався зірвати, з постелі, та не спромігся й рук підняти...

»Пішли, не взяли зі собою!... Пішли й скитаються по полях чужини, обдерті... голодні... бідні... Матусенько!... Матусенько! як колись, в час бурі й негоди собака люто залає й ти глянувши у віконечко побачиш під тином стоячу мару, в сірім, подертім стрілецькім плащі, зі запалими очима, з пожовклим лицем... знай це скиталець! Ох! Матусенько, який він бідний!... Не проганяй його, не трови собаками... Ласкавим словом пригорни до свого серця... Нехай хоч на хвилину забуде свою долю«...

Знеможений замовк. З грудей виривався хрипливий страшний віддих. Сестра присіла у його ніг та шепотом молилася за конаючих. —

Свічка на ялинці догорала; тріскіт осмаленого чатиння переразливо прошибав тишину. Сестра засвітила невеличкий нафтовий каганець, поклала його на столі.

Очі хорого спалахкотіли вогнем. Ледви чутно ніссягомін послідних його слів: »Грає дзвін... дзвін Воскресення... Незличимою юрбою йдуть... А перед ними Вона... Щаслива красна, усміхнена... На чолі в Неї вінець побіди виплетений кривавим змаганням міліонів... А на устах її благословення своїм вірним синам — скитальцям!...

Урвалась, замовкла сердешна лебедина пісня, враз зі свічечкою різдвяної ялинки погасла послідня іскорка молодого життя. Послідним віддихом вимкнулася з безсильних грудей стрільця непорочна його душа та помчалась ген понад зоряні простори, щоби злучитися з хором крилатих Херувимів і віддати поклін Божому Дитятку, яке тої ночі прийшло на цю долину плачу, зложити Йому в дарі всі терпіння братів та молити Його о благословення кривавих їх змагань.

Петро Сосенко Молодший

ЧАЙКА*

Історична повість на тлі подій XVII. ст.

Мотто: Ой біда чайці небозі, що вивела діток при битій дорозі (укр. нар. пісня).

Частина перша: Вже горіли вогні..

Розділ І. Полумінні відблески.

Счахнув уже рік 1654-ий. Канув за ним у вічність новий 1655-ий. Вже більше трьох тижнів, як зголодніла через зиму земля пожерла останні платки біленького снігу. Його останні випари спинались клубками пари по золотих сонішних ниточках ген високо у гору, а там денною порою всмоктувало їх своїми лучами спрагненне води, гаряче, палаюче сонце...

А коли наспівали вечірні години, випари наче мстились на землі й оповивали її таємним серпанком густої, сірої мряки.

Був піст перед Великоднем. Глуха темінь веснянної ночі прикрила землю, немов закриваючи до сну її очі. На затягненому сивими хмарками небі потапав срібно-жовтий човен місяця. Сїрі облаки сипали росистим дощем на сонні дерева Облиного ліса. З одностайним журчінням котилися холодні води річки по оброслій зеленим мохом ріни колючих камінчиків. Шуміли річні переливи та немов розпитували шумом — шепотом і трави левад і проснуле на весну зілля на поляні і струнке сріблисті тополі по під ліс, чи безпешно тай у якому місці заплисти йому до старого Облиного ліса. Обережно та з острахом зіскакувала річка на важкі колеса малого гутірливого в день млина, що дрімав тепер серед нічної тиші, розмріяносонно спочиваючи. Потонув у затишші за лісами хутір оподалік од млина й ліса та наче прислухувався задумано шепотові недалечкої річки, ніби ловив найменший шелест у вишневім садку, немов прикований приглядався вечірньому молитовному поклонові — колиханню трав на поляні.

Час до часу пошевелювало в лісі під подувом легенького вітру кучеряве молодесеньке листя старезних дубів та широкогонних ялиць, а тоді на леготі вітру долітав із ліса відголос повільного ступання верхівця то знов загадочний тріскіт ломачча. Ніби налякавшися того, трепетали вітки тревожливих осик та гнучких білявих беріз, а розбуджені подувом весняного вітру пупінки кущів евини, калини та бобовника отвірали склеєні зимовим заспанням очиці то знова прижмурували їх немов не довірюючи чим раз більшій теміни приморозної ночі. Чим раз блище та блище хутора доносив вітрець на своїх крилах відгомін од ступання верхівця, що мішався з легким тренькотом шаблі при боці та кульбаці невидного ще їздця.

Вкінці верховець виїхав із ліса доріжкою, що провадила через поляну до хутора. Перед його самими ногами пострибав перестрашено заспаний,

---

* Для лекшого зрозуміння для молодших читачів подаю, що акція повісти починається на початку весни 1665, коли то польсько-татарські союзні сили, після нерішеної битви з козаками під Охматовом в лютні тогож року, завернули назад і, не маючи сили до дальшого енергійного наступу, розташувались у Брацлавщині. Там мали надтягнути нові сили та щойно вдарити на полки Хмельницького, який збирав тоді нові війська в центральній Україні. Тимчасом польсько-татарські частини занимались виловлюванням людей та нищенням осель, не маючи проти себе лише слабі козацькі вартові відділи та повстанчі ватаги вздовж ріки Бога. —

На цьому місці складаю подяку Вп. Докторові І. Крипяковичеві за випозичення деяких матеріялів, потрібних мені до написання цеї повісти, як також Вп. тов. Черевкові за ц-, що дозволив мені користуватися своєю цінною, а не печатаною ще ніде працею, з часів Хмельниччини. — Автор.

виполошений із корчів заяць. Кінь одскочив од несподіванки, а самітний їздець здрігнувся. Та за хвильку знову попав у задуму й немов приріс до козацької кульбаки, сидів непорушно як стовп. Щойно виїхавши на поляну, підвів похилену в задумі голову та звернув коня, що нагнувся був до трави, на доріжку до хутора.

В двох кінцях хутора блимали слезаво лоєві світла. Привичне до темноти око могло достеречи, як між обоїма світлянними точками та на боки від них бовваніли чорною товпою в обняттях сірої імли три високі стирти. В порі молодої весни вони вказували на це, що їх власник, хазяїн хутора був не-аби-яким багачем. Високих великих будинків ще не похилили до землі проминувші роки, а це давало привід думати, що хазяїн хутора був чи не першим осадником у тім відлюддю за лісами.

Нараз спокійний до тепер вершник ударив карого румака нагайкою та підїхавши легким трапом до зводженого містка через широкий рів, — зіскочив.

»То ви тату?« — проговорив із поза високих деревляних воріт чоловічий голос.

»Я... Впускай!« — одповів їздець понурим голосом.

Місток забрязчав грубими залізними ланцюхами, що напинаючись під тягарем опадаючого містка, скигліли метальним скреготінням.

»А скорійш!« — закликав нетерпеливо батько.

Місток упав через рів, а за часок заскрипіли на закованих завісах важкі дубові ворота. Їздець увійшов мовчки на подвіря, попровадивши за поводи коня. Кінь підійшов охотно до стирти зі сіна й пристанув. Їздець також здержався і викресав з креміня вогню.

Жаркі іскорки посипались на губку й освітили лице їздця та його верхівця.

Від подовгастого, сухорлявого лиця відбивали присивілі вуса, а над палкими ще очима творили два довгі луки густі чорні брови. Старий закурив турецьку люльку, а карий румак скубав раз по раз сіно зі стирти та потрясав невеликим срібним хрестом, колишньою ознакою старшинства його вельможного пана, а тепер видно на спомин минулого, завішеного на шиї верхівця.

»Славні чи злі новини?« — спитав нарешті перший син, чекаючи дотепер на дармо на якесь слово.

»Ет, не питай багато« — відрізав батько нехотя, вибитий питанням зі своїх думок. Нагостри перш слух, — докинув, ніби надумавшись — на то всьо, що почуєш од мене.« — І він пустився вести коня через тік до конюшні. Нараз він пристанув, завдаючи синові питання:

»Де Петро?«

»В хаті... у себе...« — відповів син, а Марина в мами... додав через часок, наче силкуючись одгадати батькові гадки.

»То добре, дуже добре, бо будемо самі. Поклич якого парубка..., от Миколу..., нехай сторожить коло воріт, а ти ходи зі мною до Петрової хати.

»Та Микола ось тут, зі мною« — закликав син зі здивуванням, вказуючи на виступаючого з поза високої тополі поставного парубка, з перевішеною через плече рушницею.

Парубок підійшов до хазяїна та взяв од нього коня.

»Ну тепер ходім, Іване« — відізвався знова батько та спрямував свій хід в напрямку світла, в лівім боці хутора.

Він пішов передом, а Іван за ним. Минувши три більші будинки й стодолу, вони зближилися до чепурної хатини. Старий заглянув через обрамлене віконце до середини.

»Є в хаті... чистить зброю« — промовив із нетаєним призвуком радости в голосі. »Не дармо стара козацька кров пливе в його жилах. Зачув козацький дух небезпеку й лагодиться на її зустріч.

Старий перейшов тихо попід вікна, струснув у передсінку з дощевої роси кунтуш, а потім одхилив злегка, майже нечутно хатні двері й й окинув очима хатину.

На поставленім під стіною довгім ослоні сидів Петро.

Він одложив як раз коротку рушницю й узяв зі стола два козацькі пістолі. Коло нього на землі лежало знаряддя до чищення зброї — клапті клочча, кілька гачків та жовте смаровило зі старого борсучого смальцю. Темнаве світло каганця кидало довгі жовтаві пасма на стіни з образами, завішаними помережаними рушниками; ясніла від нього оловавим блеском вичищена зброя. Вдоволення бувалого козака та люблячого батька змалювалося на лиці старого на так милий вид. З темними кучерами на прекрасно вишитій сорочці, похилений майже непорушно над зброєю, осяяний од голови до стіп ріжноманітними відтінками та світельцями лоєвого світла, на тлі порозвішуваних на стінах дорогих мушкетів, турецьких цінних шаблюк та козацьких пістолів, — його Петро виглядав, мов зачарований князь.

»Здоров Петре!« — відозвався вкінці батько півголосом та переступив поріг. За ним увійшов Іван. Петро підвівся з отвореними до слова устами.

»Цсс..., цить...« — перебив батько майже шепотом.

»Тихо, нехай жінки не знають ще зараз, що я повернув. А то не дадуть навіть обміркувати як слід усього. — А тепер сідайте й слухайте.

Сини посідали мовчки. Впявши в батька допитливі погляди блакитних очей, вони покручували час до часу чорняві вуса та слухали уважно кожного слова.

»Ну..., я їздив до Остапа та дещо розвідав« — почав батько розмову, відпоясуючи рівночасно криву шаблюку та сідаючи на лаві за столом. »Мусимо гаразд розважити всьо, що почуєте, бо тепер вороги не на жарт візьмуться до нас. От саме тоді, коли я приїхав до Остапа, загостив до нього по дорозі його син Микола з малим підїздом козаків з під руки полковника Зеленського[1], з якими їздив на чати. Він і розказував про всьо, що діється тепер скрізь по Україні та про наміри ворогів.«

»Чому-ж лише малі підїзди наших появляються?« — перебив Петро питанням.

»Тому«, — пояснював батько, »що Хмель збирає тепер більше військо між Корсунем а Білою Церквою, і що йно зібравши його має вдарити на Ляхів. А до часу наказав Гоголеві, Богунові, Зеленському та Мегежинському[2] здержувати Ляхів вздовж ріки Бога. Тай польські зловлені язики зізнавали, що Ляхи також мають до часу не вдаватися в більшу війну з козаками, а зносити лише наших легкою війною. — Чекають вони аж Татаре рушать з місця їм на поміч, але кажуть, що Татаре не дуже то квапляться йти помірятись з козаками рукопаш. Одні тай другі воліють видно зі старцями тай бабами воювати.«

»А далеко вже зайшли наші?« — спитав Іван.

»Далеко не зайшли, бо не думали далеко заганятись. Тому тиждень, ті самі, що переходили не далеко від нас, заняли Кириївку. Звідси одна частина їх завернула на Бершадь, а друга на Овсїївку[3]. Лише тут вони й задержались і далеко не йшли. Оповідав Микола, що булиби йшли дальше, бо Татарва відтягається від отвертого бою з козаками, а зі самими Ляхами далиби собі наші раду, лише що коло Бершаді наткнулися на Волохів. Він сам полонив кількох. Отсі то Волохи зізнали на питці, що йде їх на поміч Ляхам ще кілька тисячів. От наші не йдуть вперед, щоб не попасти з необачки між усяких ворогів. — Страх, страх що то не діється. Скрізь, куди не поглянь — вороги тай вороги. І Ляхи і Татарва і Волохи і всяка наємна голота —

---

[1] Зеленський полковникував у Брацлаві.
[2] Полковники козацького війська.
[3] Всьо то місцевости в полудневім Поділлю, на полудне від ріки Бога.

всьо зазіхає на нашу країну. Недостає лише того, щоби й Москалі кинулись на нас, але щось так перечуває моя душа, що не довго ми з ними в згоді. От розказував Микола, що Хмель богато клопоту тепер з ними має. Він їх тут хоче держати здалека, лиш так, як помічне військо, а тим часом їхні воєводи пнуться всюди заводити свої порядки на Вкраїні. Каже Микола, що тому два місяці на власні вуха чув, як гетьман говорив до Зеленського й Богуна: »Ой чи не прийдеться нам московського царя кинути, а іншого спілки шукати«. Ви і я подібно думаємо. Прийдеться нам відай на власні сили покластися. І що ви гадаєте, не далиб ми ради всім!?«

Старий глянув на синів, а вони враз оба зі запалом закликали: »Далиби ми та іще як!« А Петро додав: »Я гадаю, що сила в нас є і багатства всякого на нашій землі не обмаль, щоби ту силу зберечи та підперти. »Лише одностайности нам треба більше та згоди!«

»Так, так« — потвердив батько — і я так кажу. От тому то я хотів побалакати тепер з вами про це. Микола, бачте, їхав зі звісткою до Зеленського, що Ляхи задумують вдарити ще раз на наших та за всяку ціну відбити Кириївку, Бершадь, Маньківку[1], укріпитися в Дереньковім лісі, Розвальському та в наших лісах[2] і вже звідси недопустити козацьких частин на цей бік Бога. А щоби козаки не попали їм на зади, то вони хочуть здобути насамперед Кириївку, Бершадь, Устє бершадське[3] і вже потім ударити на Маньківку. От тут і для нас знайдеться робота, бо Ляхи підуть тепер певно з Кириївки на північ і неоден їхній підїзд переходитиме через наші ліси. Від коли я тут розгосподарився не переходила туди жадна ворожа нога. Татари йшли все Кучманським[4] шляхом, оминаючи невигідні річні та лісні переходи, а Ляхи йшли все від города до города, від одного замку до другого, завжди на схід, а в наші ліси не заходили.

»Ну, хто зна, чи ще дійдуть до нас — заговорив старший син. — Нам требаби тепер піти на поміч. У нас найдеться зо двацять узброєних людей а по дорозі до Бершаді назбиралосьби до пятьдесятки...«

»Ну так це певно« — перебив батько. »Та це булоби як раз не по волі гетьмана. Я згадав був про це Миколі, та він зараз же заперечив. Хмель — каже — наказав лише тому з наших околиць збиратись до козацького війська, хто не має де схоронитись і оборонятись у якій кріпости чи остріжку. А всім прочим наказано боронити своїх осель до останньої каплі крови і, задержуючи так ворогів, дати змогу зібратись більшим козацьким військам за рікою Богом, а то й недопустити через це, щоби вороги поруйнували всі оселі, полишені оборони та полонювали й вибивали безпомішних старців й дітей...«

»Значить треба укріплювати наш хутір...« — докінчив за батька Іван.

»Егеж, треба його укріпити ще ліпше. Зараз із розсвітом огляну слабші місця й візьмемося до роботи. На приворотних стовпах виставимо дві гаківниці. Требаж боронити свою сімю. Ми старші стерпимо вже всяке лихо, але от нашого малого Самуся, чи яку там дитину годі лишити самопас. Перебють вороги нас у полі, закатують наших дітей і жінок, а тоді вже господарити муть у нашій землі, як у своїй.«

Вони всі три замовкли, наче думаючи над майбутніми пригодами та тяжкими переживаннями. Петро перший перервав мовчанку.

»Требаж усіх повідомити в дома про небезпеку... тай жінок також«.

---

[1] Місточко над Богом на полудн. захід од Уманя.
[2] Місцевість на полудне від Облиного ліса, близько устя р. Бершаді до Бога. —
[3] Ліси між вилами рік Тростянця, Бершаді та Бога.
[4] Кучманський шлях — між верхівями лівих допливів Дністра, а верхівями правих допливів Бога вздовж Поділля.

»Егеж треба« — притакнув батько, ніби сам до себе, ато моя Марфа знов причіпиться до мене. Чому ти — скаже — Павле, мені ніщо не сказав. — А врешті сяк чи так, а сказати треба, бо хто зна чи тут не прийдеться боронитись нам усім на смерть і життя.«

»От так і ми сповнимо свій святий обовязок перед українською землею,« — говорив старий дальше, помовчавши хвилину в задумі. — »Годувала вона нас тілько часу, начинемо й ми її своїм трупом, щоб невідказалась і наших дітей годувати. — Так, так, а бідного нашого Степана вже земля приголубила до своїх грудей...«

»Що?!... Як?!« — закликали оба сини нараз, позривавшися. — Брат убитий?!«

»Убитий..., порубаний..„ — ледви процідив крізь зуби старий батько та похитавши сумно зі жалем головою скрив лице в долонях.

На дворі вив холодний вітер, шепотіли під вікнами вишні, а в світлиці раз у раз блимало блідаве світло, придаючи таємничости тиші, що запанувала на хвилину в світлиці. Павло відслонив лице і глянув на синів вохкими очима. Петро стояв коло вікна, задивлений крізь нього у темряві ночи, а Іван обернувшись до образів шептав молитву. Вкінці Петро відвернувся від вікна й підступивши до скрині спитав: »А що з батьками Марини!«

»Їдять сиру землю..., зросивши її вперед своєю кровю.... Так... я ще не всьо вам сказав... Овсїївку вже заняли Ляхи і підходять уже тепер певно до Устя. Ватага втікачів, яку дід Остап перевозив на тамтой бік Бога, оповідала мені про це перед перевезенням. Самі старці, жінки й діти. — Говорили, що втікають в Уманські ліси[1], а то й до самого Уманя. Вчора Ляхи вдерлися до Овсїївки, спалили і перебили більш половини спокійних мешканців. Слабий козацький відділ, що боронив переправи через ріку, згинув до ноги, здержуючи, як можна, найдовше ворогів. Степан упав там на греблі, порубаний шаблями...

Голос застряг старому в горлі на спомин про хвилю смерти дорогого сина. Він перервав оповідання, та лише зітхаючи й постогнуючи зі жалісного болю говорив уривано »Сину мій, сину!... Чиж на це годував я тебе, щоби покраяли твоє тіло ненависні ворожі шаблюки?! Чи на це лагодив я тобі сімейне гніздечко біля себе, щоби стояло воно порожнею, не діждавшись ні невістки, ні тебе?! Ех Боже, Боже! Чи й решту синів старших мені забереш? — Утікав я колись тут перед польським чужинецьким гнетом, хозяйнував тут, поорав неткнені перед тим жадним плугом землі і тут нараз, наче будівля яка, малоби всьо завалитися?! Думав я звідсі Україну поширити, землю внукам і правнукам повернути. І поширював я Україну, як міг: і плугом і шаблею. Хазяйнував я головою господаря, воював рукою сотника, а тепер на старість прийдеться може всьо придбане віддати на поталу ворогів, прийдеться може...,«

Ніщо не прийдеться, тату, перервав йому Петро. Не так скоро віддамо ворогам на поталу вкраїнську землю. Вірте мені, тату!... Ви вже зо два роки не їздили ні до Брацлава, ні до Уманя й не бачили кілько сил у нас ще є. А я цієї зими обороняв Умань, з'їздив чи не всі городи правобережних полків. І бачив я, скілько народу ще в нас є, бачив що й жінки боронять України від ворогів... О ні, ні; правду казав колись Хмель: ще невмерла козацька мати, доки в нас шабля в руці!« —

Старий мовчки дивився на сина. З його сухорлявого лиця зникла тінь хвилевої душевної слабости, а очі знову виявляли попередну постійну козацьку завзятість. Він зо вдоволенням глядів на старшого сина,

[1] Це ті самі ліси, де скривався зі своїми козаками Наливайко по невдалій битві з Жовківським.

а потім глянув на Івана. Іван стояв сціпивши у завзяттю зуби й дивився неподвижними очима перед себе через вікно. Старий одпровадив своїми очима погляд сина й так дивилися вони мовчки впявши у задумі зір у слезаві від дощевої роси шибки вікна.

Нараз майнула попід вікно якась постать.

»Марина йде« — заговорив скоро Іван. — Не даймо лиш по собі пізнати...« Старий засунувся в куток.

В тій хвилині рипнули легенько двері й до хати вступила стрункa, молода жінка.

»Мабуть тато вже не приїдуть нині« — заговорила вона відхилюючи з плечей легку черчату плахту, не завваживши батька в кутку при темнавому світлі каганця.

»Еге, не приїдуть, Ляхи вбили« — відізвався Павло жартовливо й виступив з кута на середину хати.

»О то!« — закликала невістка — »а ви як приїхали тай коли, що я не чула?«

»Тоді« — жартував дальше батько — »як ти спочивала, мене не чекаючи.«

»Не чекаючи!?... Я чекала й чекала тай таки не могла діждатись. Думала вже, що щось лихого вам сталося. От пішла до мами, бо самій страшно ставало, кілько разів подумала, що вам щонебудь приключилося злого...«

»Боялася за мене, а з'їсти й напитися нічого не зладила« не переставав шуткувати старий.

»Чому не налагодила?!...« — закликала невістка сміючися і метнулась до другої хати за наїдками та напитками. За хвилю вона знов увійшла, поставила на тарілці поливаний глиняний глечик, наляла з нього у високі чарки меду та подала батькові. На другій тарілці манили до себе млинці.

»За кращу долю України, а на погибіль ворогам!» промовив Павло й вихилив чарку до самого дна... — »А тепер пийте ви« — звернувся він до синів.

»Я то за згоду між нашим народом!« — говорив Петро наливаючи собі меду.

»А я за здоровля нашого гетьмана...« — обізвався й собі Іван.

Вони випили оба й подали чарку Марині.

»Нехай гинуть вороги, а не переводяться наші!« закликала Марина вихиляючи чарку меду.

Стріпіхаті краї черчатої плахти, закиненої від вечірнього холоду, розхилилися й зісунулися з лівого плеча на стан, а з поза них при світлі каганця мінилися темнавими відтінками ріжноколірні мережки на біленькій сорочці з кужільного полотна[1]. Морщена синя спідниця зісувалася на невеличкі сапянові чобітки з круглими носиками, немов достроюючись до круглого рожевого лиця, гладкого ясного чола та сплетеного у довгу вужівку темного буйного волосся.

»А ти чого так прибралася?« — заговорив Павло з веселим приголосом задивившись на невістку. »Чи до свого Петра, чи до мене? Тай чому ти не вбрала тої ткацької сорочки, що у Брацлаві мама купили за півтора золотого?«

»Це я так, щоб Вас привітати. Я так і знала, що ви ліпше любите домашню кужільну, чим куповану«...

»От за це я тебе ще більше люблю« — перебив їй Павло і поцілував її в чоло. — »А тепер коли вже знаю, яка з тебе козачка, розкажу тобі і про козацьке діло« і він вдивившись у її очі кінчив: »Десь завтра позавтра будемо мати тут Ляхів...«

»Ну говоріть, я не налякалась« — обізвалась Марина, — видержавши погляд батька. »Не так мене мої батьки виховали, щоб я самої вістки про Ляхів тай настрашилась. Як треба то й на коня сяду і з шаблею в руці погерцюю...«

»От так козачка з тебе справжня« — радувався Павло. — »Так,

[1] Кужільним полотном називали в тім часі полотно домашне у противенстві до ткацького, яке робили переважно по містах.

скоро тілько на світ загориться, беремося до роботи. А до тебе вже належатиме провід над жіноцтвом. Навариш їсти, щоби було всього подостатком малу вспокоїш, мого малого Самуся доглянеш, бо знаєш мама вже старі й не до такої вже їм роботи...«

»Ну гаразд. Всюди буде як прикажете.«

»Зовсім, як козак перед сотником« — сміявся Павло.

»Єй Богові, таких жінок нам треба. Пю за це, щоби було на Вкраїні більше таких козачок!« — і він наляв скоро до чарки меду, випив і став закусувати млинцями.

Марина з вдоволення налляла йому ще одну чарку, а оба сини злегка осміхались.

В тім двері скоро відхилилися, а на порозі станув вартовий козак Микола.

»Пане сотнику!« проговорив козак одним духом. — Устя горить, Кириївка горить... скрізь на південь од нас запалали вогні, бухають великими клубами пожарні дими...«

»Побудити всю челядь!« — загремів у відповідь козакові на всю хату голос Павла. Половина до роботи на окіп і на частокіл, а половина почистить зброю й осідлає коні! А ти Іване подбаєш про це, щоб за приворотними стовпами були гаківниці!«

Вартовий вискочив з хати, а за ним оба сини. Павло виступив скоро з поза стола, припоясав шаблю, насунув на вуха шапку й вибіг на подвіря, за ним подалась Марина.

Вони станули під високою грушею, на якій одною стіною спиралася стирта перемолоченої соломи, й гляділи обоє на південь. З конюшні та зі стодоли повибігали побуджені парубки, зо двох других будинків кількканацять дівчат.

Під грушею утворився цілий гурт розбуджених зі сну й перекликуючись заввагами дивився з трівогою на затягнене вогневими язиками небо. Полумінь усе росла й ширшала, то знову пригасала, змагаючись ніби з великими клубами диму. Вогкий вітер завівав то прислабав, скачучи по проснулих вітках вишень, груш та яблунь у садку, поколихуючи головами поважних дубів, грабів та ялиць старого ліса.

»То не лише Устя горить і Кириївка« — розмірковував Павло. — »Бачите? Високий ліс заслонює нам половину пожару, а мимо того небо закервавилось так широко... — Це горить Бершадь і всі оселі по тамтой бік ріки Бершаді... — Так тепер до роботи; час не чекає... Марино, йди буди маму та успокій Самуся якби плакав.«

Марина кинулась бічи. Та заледви обернулась, закликала: »Дивіться! Чи не Війтівка це горить, а там гень і Баланівка...« Всі глянули туди. На південний захід од них облаки зачервонілись другим широким півколесом. Кожне дивилось мовчки закутавшись од холоду й вохкости в кунтуші або плахти.

А небо все більше та більше заливалось червоними, багрянними красками. Небесні облаки чим раз виразніще ділилися на дві половини. — На північ і на північний схід од хутора чорніла глубока темінь ночи, ховаючи за собою по лівому боці ріки Бога вартівні козацькі відділи; на другій половині присвічували в поході польсько-татарсько-волоським частинам полумінні відблески з пожарів руйнованих осель.

(Продовження буде).

ПЕРЕКЛАДИ

Rabindranath Tagore

З модерних індийських поетів

Збудився я...

Збудився я й разом із ранком зустрінув лист Його. Не знаю що каже, не вмію читати.

Й не питатиму мудрого мужа, ні його книг, — хто зна, чи вміє він читати, що мовить лист.

Притисну його чола, пригорну писання до серця.

Як буде тихесенька ніч: ізійдуть, одна по другій, зіроньки, тоді розгорну його на своїй груді і ждатьму німий.

Буде мені його читати листя шемтюче, співатьме його шорохливий струмок, і сім розумних зірок будуть вістить його з неба.

Найти не можу те чого шукаю, не можу зрозуміти чого-б хотів навчитись, — та цей непрочитаний лист зробив мені легким тягар мій, змінив мої думи у спів.

Прикажи...

Прикажи, і зберу свої плоди, щоб у повних ковшах принести їх у хату тобі, хоч і зниділі деякі з них, хоч там є і незрілі.

Бо від повні пора вже тяжка, і сопілка тужна вівчарева у тіні.

Прикажи, й розіпну на ріці я вітрила.

Мартовий і бурливий буйний, клубить з галасом хвилі ліниві.

Своє жниво вже дав огород, і в вечірню трудову годину добігає клик з твойого дому в захід сонця на березі тихім.

Переклав *І. Л-о*

Переспіви з білоруських поетів

Якуб Колас (Кость Міцкевич)

Осінь

Ліс у смутку. Ліс затих.
Ліс у фарбах ясно-золотих.
Притаївся тай мовчить
Мов душа у час смеркання:
Навіть пісню умірання
Вітер листям не шумить.
А воно поміж корчами
Золотенькими роями
У повітрі не тремтить
А на діл, уже змертвіле,
Так покірно, так несміло
З тихим шелестом летить.
Тихо в лісі і журливо,
Не шепоче листя сиротливо,
Вітер сумно не гуде,
І нечутно у цій мові опадання,
Пісню смутку і смеркання
Скрипка осени веде.

Гальяш Левкович

О, серце, не сумуй! бо ще не перестало
Зза хмар нам сонечко світить,
А горе і біду, що ти болюче так переживало,
З нас кожний мусить знать і пережить.

О, серце, не сумуй! Розвіються примари,
Всміхнеться щастя, сонце ще прогляне, —
Розвіє вітер буйний чорні хмари —
І день ясний після дощу настане.

Янка Купала (Ян Луцевич)

Як я полем іду, усміхається нива мені
Як з собою я тиху розмову веду, —
Нива чує усе в зачарованім сні:
Усміхається нива мені, як я полем іду.

Як я лугом іду, нахиляються трави до ніг,
Як співаю я пісню тихенько собі на ходу, —
То дзвенить на душі в мене соняшний сміх;
Нахиляються трави до ніг, як я лугом іду

Як я лісом іду, з мрій узори сную
Нитку срібну з думок дивовижних пряду —
Про недолю тоді забуваю свою:
З мрій узори сную, як я лісом іду.

Як до дому прийду — сум огорне мене;
Як згадаю свою самоту і нудьгу —
Моя радість як сон чарівний промине:
Сум огорне мене, як до дому прийду.

Переклав *Олексій Яремченко*

З московських поетів

К. Бальмонтъ

Камыши

В опівніч глуху, в болотяній глуші
Безшумно сливе шорошать хомиші.
Про що вони шепчуть? Що кажуть таке?
Чому це між їми з огню язики?
Заблиснуть, іграють, — і знов їх нема,
І меркне, зникає їх одсвіт знова.
В опівніч глуху хомиші шелестять,
В них жаби гніздяться, в них змії сичать.
В болоті мертвецьке обличчя бліде:
То місяць журливий зза хмари іде,
Затхне зелениця. Просковзне моква,

„Кого? І нащо?“ — шелестять хомиші
І вогник заблима мертвої душі.
А місяць чогось то свій серп похилив,
Не знає. У хмарах журбу свою скрив.
Проклятої стогін шептючи душі,
Тужливе, безсловно шемтять хомиші.

Переклав *І. Л-о*

Д. Мережковскій

Мабуть ти думала, що я бліdий, турботний,
Знова прийду, нуждар, тебе благать,
Одкинений тобою, проте кохання повний,
Щоб ти дозволила у твоїх ніг ридать?
Даремна мрія! Знаєш: є пора,
Яку не всі, як ти, в безділлю проведуть,
В яку борня є, й думка, й чесний труд,
Що перед їми ти ніщо, — ніщо твоя краса?
Що велич, знай, моя сягає аж до зір,
І в мене теж безсмертна є природа,
І молодість, і гордая свобода,
І Рафаель, і Данте, і Шекспір!
І думать ти могла, що нудьгувати буду,
Мов раб у ніг твоїх безпомічно ридать?
Ні, соромно перед тобою сльози гайнувать —
Забудь мене скоріш, як я тебе забуду!
О, нерозумне ти та розкішне дитя!
На мій ти гнів, повір, не заслужила:
Колиб ти зрозуміть могла, яка це сила
Була у ніг твоїх, коли у жарті ти
Ще гралася в любов і все потім розбила, —
Тодіб твоє лице запаленіло стидом
І ти над мріями розбитої любви,
Що збурила своїми власними руками, —
Не я, а ти — у каятті гіркім
Заплакалаб гарячими сльозами.

Переклав *Меріям*

З німецьких поетів

H. Heine

Fern am Schottischen Felsenküste

Ген на скельнім, шкотськім побереіжжю,
Де сірий замок понад море пнеться,
Там у високо склепленім вікні
Красна та хора стоїть якась жінка,
Ніжно прозірна, бліда гей мармор.
Грає на гарфі й співає, а вітер
Косу її розвіває круту
І несе темну, невідому пісню
Крізь дальне, бушуюче море...

Переклав *Ст. Ратич*

M. Boelitz

Meiner Träume Silberkähne

Золоті серденька човни
Попливли за море повні
Моїх снів вони...

І послав за ними радо
Білих лебедів я стадо,
Срібних лебідок туги.

Не одну пождав я ніч,
Не одна сльоза із віч
Моїх ісплила,

Та від юних, злотих мрій,
Ніжних серденька надій
Й вістоньки нема...

Переклав *Ст. Ратич*

З бельґійських поетів

Maurice Maeterlinck

З пятнацяти пісень

Гріхові, що минає,
душі, що плаче з муки,
з преясних зір подав я
Мої благії руки.

Коли любов промовить,
минеться гріх людини,
не вмре душа безсмертна:
Любов числить сльозини.

А як любов поблудить,
землі ідучи шляхом, —
Мене все сльози знайдуть,
не ляжуть смерти прахом.

Переклав *І. Л-о*

З французьких поетів

Paul Verlaine

Avant que tu ne t'en ailles...

Заки, зіронько, оселі
Кинеш неба й синій шлях,
— Перепелі
В дзвони бють у чабрецях —
До співця зверни, що має
Очі повні любих мрій,
— День вітає
Сірий жайворонків рій —
Погляд свій, що у проміння
Сканув ясне і згорів;
— О радіння
Серед золота ланів! —

Потім думка заголосе
Ген моя у далині!
— Впали роси,
В них д'ямантів світ, огні —
В сни мягкі сповий, ласкаві
Скоро милу, заки спить...
— У заграві
Встало сонце роси пить...

Переклав *І. Л-о*

В. Я.

Різдво в неволі

1919

Посвята С. Г., товаришеві спільних днів горя.

I.

Чудова ніч всю землю сонну оповила;
В глибокім сні солодко мріють люди.
Дрімає все. Глуха тиша панує всюди;
На небі ясна зірка любо засвітила.

Дрімає все. Лиш ген, далеко, при дорозі,
У світлі зір, три горді кипариси пишні
Стоять в задумі, мов ті велитні колишні,
Глядять до зір, які тремтять немов в трівозі.

У ніч таку, давно, колись перед віками,
Над світом сном сповитим зірка засіяла
І трйох царів Востока ясними лучами
У Вифлеєм вела і світові звіщала
Спасення, мир для всіх оскорблених, нещасних.
Чи і для нас вона тоді сіяла?

II.

Холодна ніч над соняшним краєм південним.
Дрожать зі стужі лютої листочки рожі —
І клоняться у низ зівялі цвіти гожі,
Жорстоко стяті подихом вітрів студенним.

Знад муру піній ряд замерзлі сльози ронить,
Кріз вікна глядючи в казарми бранців бідних,
Що Рождество празнують здалека від рідних
Своїх сторін. За муром десь дзвін північ дзвонить.

Пекучий біль вялить немов морозом душу;
Котре-ж то вже Різдво на чужині минає —
Сумне Різдво?!... Я тут в тюрмі каратись мушу,
А там братів моїх невинних кат карає
На нашій Україні, в радісне це Свято!
...І сльози ллються й серце кровю обкипає...

III.

Погідна,. тиха ніч. На небі сяють зорі.
Холодний вітер з гір Абру ів повіває;
В верхах дерев безлистих пісньь сумну співає.
Дивний, таємний шум несетьс у просторі.

Над кришами казарм кріслатий дуб дрімучий,
Немов здивований, хитає головою:
Кріз шум вітрів, зпід криш, мельодією чудною
Несеться в тиху ніч чарівний спів могучий.

„Христос родився!“ Я теж собі нишком співаю
Разом з гуртом товаришів недолі,
З якими в полоні Святе Різдво вітаю.
...Чи доведеться ще, колись, мені на волі
Вітать Святе Дитя в батьківщині коханій,
Наповнене тугою серце я питаю?

Ізоґен

НА СВЯТ-ВЕЧІР

(Спомин із зими 1919/20.)

Глухо-сумно у кватирі,
Мрачні тіни вються,
Слабо блимає каганчик
Сонно світла гнуться.

Там в куті, мов привид блудний
Він лежить зболілий,
Скрань зросилась потом зимним;
Вже на пів омлілий.

Мов надземна постать ясна
Приступила близько
Його вірная дружина
Й похилилась низько.

Уміра її муж любий
Віддих щораз слабший:
Щож почне? — таж Він єдиний,
Хтож Його в!рніщий?!

Сумно-сумно вихор свище,
Дме завію сніжну,
Ще сумніще у кватирі
Жаль стискає бідну.

Там за Збручем, під Припором,
За Стрієм — рікою
Татко-Мамця вже за столом;
Ось йдуть з колядою.

„Бог предвічний“... вже несеться
Це-ж бо Святий Вечір!
Голос дзвонів розлягаєсь
Йде аж ген під Кичір.

Нині спомини ці любі
Йдуть, до серця линуть
Сум втишають мов той бальзам;
Тай — мов в мраці гинуть...

Рік скитання по Вкраїні
З військом серед стужі;
В рідним краю, та для неї
Всі чомусь байдужі...

Знов зміняється картина;
Бачить, мов на яві:
Прості, білі домовини;
Лицарі в них знані!

Це тифознії походи
З нор-приютів сунуть:
„Вічна память“ — мкнесь на вздогін
Там, де гріб готують.

„З тих приютів, де в соломі,
Майже нагі вмерли,
Месник мусить народитись
Злочин світа стерти„!

Це духовник тих героїв,
Муж її, єдиний
Благословив в сиру землю
Іхні домовини...

А тепер! На сам Свят-вечір
Тифом повалений
Немічний вже й безпритомний!
Працею зможений.

Вже частина до походу
Завтра виступає
Бо від ворога лиш верства
Нині відділяє.

І остане тут самітна
На Різдвяні Свята,
І врага хиба стрічатьме
Замість свого тата!

Щораз важче наляга тінь
На неї в кватирі,
Щораз нище голов клонить
У важкій зневірі.

А там вихор свище-свище
Дім весь аж здрігаєсь,
А печаль все глибше-глибше
В серденько вгризаєсь.

Тихо, глухо у кватирі,
Лишень тіни вються,
Слабо блимає каганчик,
Сонно світла гнуться.

Т. Котонський

БЮТЬ ГРОМИ...

(А. М.)

Бють громи
І лискає небо!
І море —
Безкрає,
Реве-завиває,
Мов пекло,
Сердито,
Кипить і піниться;
Як звір дикий стогне!
І хвилі
Бурливі,
В стрімкі скелі-гори,
З дна моря — до неба,
Спяніле
Здіймає —
І все, ах! брутально
Лама-потапає
Без дна, люте море!

Ні громів,
Ні лискавиць неба
Не бійся!
Ні моря
Брутальної сили,
Та бурної хвилі
Його не страхайся!
А сміло
Човен свій
Спусти Ти на хвилю —
І певно,
І гордо
Пливи Ти до краю —
— Я з серця бажаю —
До Сонця,
До щастя
Прямуй Ти щасливо!

Ні громів,
Ні лискавиць неба,
Ні моря
Там, дикого моря
Немає!
Лиш щастя там вічність
Любови безсмертність
Сіяє,
Вітає...

Бійськ, 19 Січня 1919 р.

Чого хоче Ліґа. Хоче згуртувати студентів-християн до спільної праці над виробленням свойого характру на засадах даних Христом. Іншими словами: Ліґа має завданням самовихування в християнському дусі. Всі інші завдання Ліґи, то тільки наслідки свідомого християнства. Це кожному ясне, що нема ратунку для людства й нема надії на кращу будучність для народів, як тільки тоді, коли їх молодь піде шляхами, які вказав Христос. Він приніс відродження й одиницям і народам. Тільки в Нім сила, радість, правда й життя.

Це зрозуміла молодь культурних народів і давно станула під ясним стягом Христа. Це зрозумів також гурток наших студентів, що два роки тому згуртував кількадесять хлопців під тойже прапор.

Ця орґанізація ріжниться однак од усіх, які бувають між нашим студентством. Звичайно так буває в інших орґанізаціях, що відбувши спільні акти (прим. сходини, тощо) вже сповниш свій обовязок. Не так в Лізі. В цій орґанізації студент чи студентка вибирає собі Христа за Вчителя, й старається Його, так сказатиб систему, наскрізь пізнати, — за Приятеля, тому старається статиса що раз гідніщим Його любови; за Вождя, щоб під Його проводом вести ідейну боротьбу о найвищі добра людства, о невинність, радість, унутрішню силу. Ліґа хоче бути ідейним лицарством, яке здобуває будучність головно оружжам духа.

І тому Ліґісти ділають не тільки тоді, коли зійдуться разом на зборах, але також кождий про себе, поза зборами. Поле їхньої діяльности виказує спис добрих діл. Це діла добрі природно й добрі в християнстві. Одні служать до власного вироблення, інші є добрими ділами для ближніх. Ліґісти сповнюють тії діла, до яких мають нагоду й до яких склонює їх власна добра воля.

Цим чином діяльність Ліґіста, ідейна борня й постійні успіхи не устаніколи, хоч і не мавби нагоди бути на сходинах.

Добрі діла. (А) 1. Короткі (внутрішні) акти. — 2. Самопобіда, прощення. — 3. Піддання в хрестах. — 5. Молитва, богослуж., обхід. — 5. Дух. чит., пропов. роздума. — 5. Іспит совісти. — 6. Приняття Тайни Покаяння. — 8. Евхаристійна Жертва. — 9. Евхаристійні відвідини. — 10. Евхаристійна адорація. — Приняття Тайни Евхаристії. — (Б) 12. Апостольська молитва. — 13. Свідомий примір. — 14. Наклонення до добра, осіб. — 15. Перепинення зла в осіб. — 16 Наклонення до приняття Тайн. — 17. Приєднання до доброї орґанізації. — 18. Подання добрих книжок. — 19. Приєднання передплатників. — 20. Усунення злих книжок. — 21. Добрі розмови. — 22. Дописи для преси. — 23. Відчити або виклади. — 54. Апостольске терпіння. — (В) 25. Праця для орґанізації. — 26. Поміч

---

* Цей відділ надіслала Ліґа, що вибрала наш часопис своїм органом. *(Ред.)*

у науці, інша поміч. — 27. Розрада терплячих і сумних. — 28. Жертва на добру ціль. — 29. Збірка на добру ціль. — 30. Інші добрі діла.

Із хроніки. Ліга заснувалася з початком 1920 р. у Львові. З кінцем цього року повстали нові ґрупи по інших містах. Зі зростом чисельним і зростом зверхньої діяльности показалася потреба перемінити свобідну орґанізацію, якої виразом був дотеперішний статут, на стислу орґанізацію з центральною управою. Саме тепер робиться всі потрібні приготовання й о скілько можна предвидіти, діло реорґанізації буде покінченим до кількох тижнів.

Поручення. Кожна нова ґрупа (до її утворення вистане 10-ьох) має постаратися хоч о одного старшого дорадника, з академічним образуванням.

Ніхто з Ліґістів а також і нелігістів, нехай не лякається закидів проти Ліґи. Закиди робиться часом з невіжества, а часом просто тому, що Ліґа, ділом на скрізь християнським, а такого свідомого християнства неодні нехотять.

Закиди, які почуєте подайте нам до відома. Розяснимо їх на цьому місці.

ПРО ПОТРЕБУ ОРҐАНІЗАЦІЇ

(Кілька думок)

Коли в розмові з провідниками нашого теперішнього студентського життя кількох студентів-католиків[1] порушило справу орґанізації укр. католицького студентства — то відповіддю на це були майже однодушні заяви всіх запитаних із кпинами та висміхуванням такої орґанізації.

»Чи ви думаєте може оснувати католицьку студентську партію« питав насмішливо один із цих провідників — »і пропаґуючи ідею читання житія Святих та щоденних акафистів і молебнів одривати молодь од світа й зіпсуття? — Ледви, чи знайдете ви хоч десяток таких студентів у теперішних часах, щоби дались приєднати до якоїнебудь католицької орґанізації« — кінчив цей добродій.

І такі кпини почуєте панове від дуже багатьох ваших товаришів і в кождім слові про католицьку орґанізацію, про католицизм і взагалі про католицький рух ви почуєте лише згірдний тон та щось у роді милосерного співчування для всього, що стоїть із цим у звязі.

Ці думки ширять і ширитимуть студенти »ліберали«, які хочуть все »критично й науково« справдити й які засадничо ставляються ворожо до всіх »воюючих« католиків, цеб то до всіх католицьких орґанізацій. Свої релігійні почування, якіб вони не були, а в нашім випадку розуміється католицькі, — повинна кожна інтеліґентна людина, а тимбільше молодий студент, ховати виключно для себе, а не їх колєктивно виявляти, чи навіть поширювати.

Такі то переконання наших товаришів некатоликів, а тим самим і зрозуміле їхнє відношення до католицької студентської орґанізації.

---

[1] Під словом »студенти-католики« розуміє автор таких студентів, що норми Христа і Його Церкви вважають нормами свойого життя й стараються ділом цього доказати. *Ос. С.*

Як це студенство повитало нашу першу орґанізацію »Ліґу українських студентів«, це декому буде добре звісне.

— »Чорна мафія починає коррумпувати нашу молодь і чорні духи, опутавши в свої сіти деяких молодиків, стараються за франки бельґійських єзуїтів ширити деморалізацію та ґанґренізувати молоді душі«. Такі і подібні речі проголошували корифеї теперішнього студенства, щоби через посіяння зневіри та підозріння вбити молоду орґанізацію. Згадуючи ці погані виступи деяких наших студентів, я не бажаю вводити роздору між студенством, але все таки цю річ треба напятнувати, бо подібний метод боротьби є зовсім негідний імени студента.

Не відповідаючи однак впрочім на численні закиди щодо орґанізації католицького студенства, я буду радше старатися бодай вкоротці з'ясувати деякі мотиви та дані, що промовляють за необхідним утворенням католицької студентської орґанізації.

1. Дотепер у нас не було ні однієї студентської орґанізації, яка своєю ціллю ставилаб хоч частину цих всіх дезидератів, які ставить собі католицизм узагалі. Тут маю на думці удосконалювання себе під кождим оглядом, вироблювання послуху та карности для старшини та її приказів, вкінці опори в ідеальний авторитет, яким є Бог. Католицькі товариства, для яких природною базою є вже сама католицька віра, посувають свої ціли та завдання до вершин ідеалу. Справа вдосконалювання себе самого стає тут тим більш актуальною, що тут не стремління одиниці, але противно одиниця з колєктивом і колєктив з одиницею стремлять до великої ціли на дорозі наслідування Христа. Саме в студентських християнських товариствах стрічаємо той однодушний гармонійний зрив загалу до спільних цілей, бо цей загал получений тісно між собою однією невмірущою ідеєю Бога-Чоловіка.

2. Студенство, це елємент переходово напливовий. Молоді абітурієнти ґімназіяльні, побувши чотири роки на університетських студіях і перейшовши крізь огонь студентського орґанізаційного життя, входять уже, як горожани в життя суспільности. А чейже зрозумілою річчу, що лише правдивий, чесний та характерний чоловік може бути пожиточним членом свойого народу. Тому й ясний для декого незрозумілий девіз католицьких студентських орґанізацій: стань чесним, розумним та характерним католиком і Українцем. Тому то католицьке студентське товариство не буде тонути в морі національного похмілля, лиш буде ширити ідею любови до народу, через перероблення та вдосконалення себе, як суцільної частини цього народу. Тому не народ — Бог, але в Бозі до народа.

3. Студент повинен винести зі своєї орґанізації також певний світогляд, певне суспільне переконання. Наші дотеперішні студентські товариства абсолютно цього не давали й не дають і тому в нас дуже багато одиниць, які у квестіях релиґійних, соціяльних та загально суспільних не можуть рішитися зовсім ані в цей, ані в той бік. Цьому великому бракові може лише зарадити католицька студентська орґанізація. Коли ти почуваєш себе правдивим католиком, то підеш без вагання в ряди товариства, працюючи з людьми однакового з тобою світогляду.

Бо »хто не зі мною, цей проти мене«. І не стане відтак між нами цього великого числа опортуністів, що то на празнику у священника моляться і хрестяться в церкві, щоби дати добрий примір селянам, а опісля у »поступовім« товаристві висміюють цілу релиґію, як шопу та комедію.

4. Вкінці дуже поважною рацією, що нам необхідно з'орґанізувати свої католицькі студентські товариства є факт, що подібні орґанізації існують уже в усіх культурних народів світа й находяться у цвітучому стані. Ці католицькі студентські орґанізації є не лише великою підпорою християнсько-католицької Церкви, але вони є рівночасно національними гордощами цих народів. Ці студентські орґанізації видали зпомежи своїх членів тисячі визначних людей світа на всіх царинах людського життя та знання.

Ми українські студенти-католики на передодні будування своєї орґанізації. Осміяні та обкидані некритичною товпою індиферентних зпомежи укр. студенства іменами »назадників«, »консерватистів« та »отуманених« понесемо гордо наш чистий стяг у твердій вірі наших слушних переконань для добра Правди та для кращої долі нашої дорогої Неньки-України

І. Гладилович.

На тиху хвилину[1]

Воскресни молодче!

Я є воскресення й життя, хто вірить у мене, хочаб і умер, житиме. (Йоан XI, 25).

Чи не пізнаєш, молодче, в сині вдовиці з Наїм свойого образу?

Поглянь, його виносять, він зимний, закостенілий, він нерухавий труп.

З плачем іде мати за домовиною. Вона відчуває втрату тим більше діймаючо, чим ясніще пізнає, що її не дасться нічим заступити.

А кілько то є душевно мертвих юнаків, над котрими плаче та ридає печалива мати, свята Христова Церков!? Їх несуть до гробу, а радше вони самі кидаються до нього, а цей гріб їх, — це вічне, страшне пекло.

Душевно мертвим є кожний, що находиться стало в стані тяжкого гріха.

А початком тієї мертвоти, початком того западання в небезпечний сон є стан байдужости, коли нагромаджені малі, повседневні гріхи держать душу в оковах.

Брак поступу, застій у доброму, лінивство в службі божій, се лише нужденне животіння душі. З того завмираючого стану накликує тебе всемогучий Господь до рухливого, правдивого життя, бо Він є Богом не мертвих, а живих!

Отже коли ти спиш сном смерти, воскресни! Христос хоче присвічувати тобі в дорозі життя.

Що більше! Тобі треба в усім зростати в Христі, бо Він є твоєю головою.

Так, дорога правди, це неначе блискуче світло сонця, що виринає й росте аж до повного дня.

Бог хоче отже, щоб ти жив, щоб ти поступав у життю!

Пробудися! Пробудися й позволь, щоб усемогуча сила Спасителя проявилася на тобі!

Отвори свої уха на животворний поклик Його ласки і йди за Ним!

Ще раз кличу до тебе: встань, молодче!

Якщо ти завмер гріховною смертю, то повстань, бо не йде в так раннім віці вмирати! О, як жаліє над тобою Церков і з Нею неодно прихильне та зажурене серце, що знає твій стан, або його догадується! О, як сумує над тобою небо, котре бажає бачити тебе поміж живими!

Кличу до тебе в друге, встань, молодче! Встань із того сну, що є по-

[1] З твору „Думки та вказівки для образованої молоді", пера славного приятеля молоді А. ф. Досса.

чатком смерти! Ти ні теплий, ані зимний і задля цього бридиться тобою Господь. Зроби себе знову гарячим та розвесели Серце Бога, друга твоєї душі. Ожий, трудися і працюй як справді живий чоловік!

І в останнє взиваю тебе: встань, молодче!

Чому не маєш мужно йти вперід до неба?! Рука Всевишнього не слаба, Бог багатий і щедрий для всіх, що просять у Нього ласки. Він сама доброта й не вимагає від тебе нічого, до чого не давби спомогаючої ласки, Він буде при тобі, буде з тобою працювати, щоб ти лише розвинувся й дійшов до повного совершенства й Божої подоби.

Я є воскресення й життя — каже Спаситель. Віруй у Мене та покладай у Мені надію, а тоді, хочби ти й був неживий, оживеш!

Коли ти живий, то також віруй, надійся й лучися зі Мною, бо Я є життям, правдою й путтю, а ніколи не вмреш — не вмреш більш ані смертю гріха, ні смертю байдужости; не вляжеш по смерти вічній загибелі.

О Господи! Що маю робити, щоби прийти до життя? Що маю робити, щоб життя відзискати, щоб його утвердити й довести до совершенства?

Надумайся і не дрімай, а розваж у своїй душі правди, що можуть оживити мертвих, отже тим більше можуть збудити сплячих!

А чи думаєш, що їх немає?

О молодче! Багатою є наша свята віра в такі правди! Видобудь лише на денне світло забутий скарб!

А коли надумаєшся, коли пізнаєш, що потрібне тобі до спасення, то відважно приклади руку до діла: виполи всьо лихе, знівеч, усунь, а відтак добре будуй, засаджуй, живи та доглядай! Бог напевно помножить зріст овочів твоєї праведности, коли тілько зачнеш, як лише поважно навернешся до добра.

ЗІ СВІТА*

Гордий ідол-велитень »модерної цивілізації« зліплений зі срібла, золота, зеліза, цини, угля, а стоячий на глиняних ногах — цей зловіщий бовдур, у якого честь підносився кадильний дим із університетських катедер і з парляментарних мовниць, із книгарських ринків і зі сторін щоденної преси; злочасний новітний молох повалився під власним тягаром. І сліди цієї руїни значили міліони трупів, міліони калік, море сліз і ріки крови, згарища людських осель і розвалини святих хоромів. Це слабонька картина-згадка на всесвітну воєнну катастрофу й на головну, глибшу причину, що її привела. Полишім однак на тепер алєгорію. Невмолима льоґіка змушує нас так сказати:

Головні пророки модерної цівілізації заповідали, що повстане рай на землі, якщо тільки людство з вірою та надією прийме їхнє пророцтво. Між тим їхнє пророцтво приняте з вірою, довело людство до найбільшої катастрофи й до нечуваного горя. Отже: те пророцтво було ложжу, ці пророки то лжепророки.

Щож це за лжепророки? Це »модерні фільософи«, головнож матеріялісти та деякі ґрупи ідеалістів.

* Під тим і подібними заголовками подаватимемо огляд культурних явищ, головно з найновіщої доби та сучасности. *(Ред.)*

А якеж їхнє головне пророцтво? Воно таке: Тільки матерія володіє; золото, золото, золото! Проч із духом та його справами; правдою те, що для матерії в людині пригоже!

Тими та іншими словами гомоніло пророцтво тисячі разів і жадні сензацій безкритичні товпи й несвідома молодь приймала його з напів релігійним захопленням. —

Здавалося, що могутні завойовники й фактичні під цю пору володарі світа зачнуть будувати всесвітну наймодерніщу цивілізацію на нових основах, на основах правди, справедливости для уможливлення життя, що булоб гідне розумного, свобідного єства, чоловіка. І мов нові зірки надії, заясніли точки Wilson'a, стаючи заповітом кращих літ після страхіть війни.

Між тим що діється? Уладнання світа віддають завойовники не в руки цих, що бажали справедливости й правди, але в руки поганої кліки, яка основою ладу світа знова взяла свій власний, матеріялістичний, капіталістичний інтерес. І сотворено нові тюрми народів і наложено нові кайдани. Принцип самоозначення, взятий із природної фільософії, проголошений Венедиктом XV і Вільсоном подоптано з юдовою усмішкою. Всеволодна кліка дала деяким народам покушати його солодощів, зате заправила їх таким гірким корінням »прав меншостей«[1] і иншими подібними, що молоді держави мимохіть кривлять од гіркости свої вуста.

І так із »освободження малих народів«, для чого буцім то воювала антанта — голосячи цю брехню легковірним своїм поклонникам, — позістали народи заковані. Брязчать кайдани накинені переможцями на живі тіла, скрегочуть у заїлості й ненависті й жажді пімсти зуби, аж доки поневолені не розірвуть кайданів і у новім морі крови не затоплять нової псевдоцивілізації, доки знова в порох не розібють нового золотого бовдура, якому палить кадило володіюча світом оліґархія плютократів.

Такий загальний вигляд представляє нашим змислам зверхний стан культури людства під теперішню пору, огляданий мовби за світлом ліскавки. Якжеж виглядає стан унутрішньої, етичної культури?

Цей унутрішній стан у модерній цивілізованій суспільності малює щиро свідок зівсім непідозрілий, Джулієльмо Ферреро в медіолянському щоденнику Secolo. Ферерро є членом масонської льожі і змальовує, куди зайшло людство, в якого вдалося вирвати християнство. Висказ Феррера однак льоґічно тут належить. Ферреро каже: »Лиш кілька куп-звалищ погружених в апокаліптичному хаосі. Всі світила гаснуть на небі й усі авторитети на землі падуть. Здичілі народи вдоптали в грязь найстарші, найбільше гідні почести корони й жезли. Парляменти не мають голосу й на них згірдно не звертається уваги. Сини не слухають батьків, жінки не хочуть підлягати мужам, горожани виступають проти держави, жовніри проти старшин, робітники проти своїх панів. Хто має ще право приказувати? Хто ще обовязаний до послуху? Тайна. Ті, що ще перед сімома роками панували — дрожать нині. Ті, що повинувалися — сміються зі свойого обовязку наче з забобону, якого вже позбулися. Люде ще працюють, але без порядку — як кому до вподоби.

Жінки стають мущинами, мущини жінками. Правительства торгують вугіллям, а гірникам забагається в своїх глибоких шахтах рішати про

[1] Значить звичайно привілеї для жидів *(Ред.)*

війну та мир. Второпних позамикано по домах для божевільних, а дурні проводять. Всьо стануло на голові...

Сила знищила сама себе у війні. Бо є границя, яку переступивши, сила переходить у неміч, нищить себе сама. Западна цивілізація переступила ту границю, а в слід за тим настала ніколи не спізняючася санкція[1]. Сила є нині немічна в обох своїх близнючих формах: у війні й революції. Вона[2] зуміла накопичити в Европі ще більше румовища, подвоїти безладдя, збільшити нужду, ненависть і загальну небеспеку, але вона не загоїть ні однієї воєнної шкоди, вона не обезоружить Німеччини, не принесе на землю мира, який із жаху перед нею втік на небо«.

Такий сучасний стан етичної культури цивілізованого людства.

(Дальше буде) *(Observator)*

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

Звіти. — Дописи.

А. З життя академічної молоді.

Галичина. Вечір молодого мистецтва

Як вже згадано коротко у 12. числі, відбувся 27. падолиста минувшого року в Львові „Вечір Молодого Мистецтва."

На вечорі прочитано виїмки з творів модерних українських поетів. У першу чергу йшло відчитання творів відсутних на вечорі придніпрянських поетів: Павла Тичини, Володимира Ярошенка, Дмитра Загула, О. Слісаренка, Ярослава Савченка та Семенка.

Ми лише кількома словами торкнемо згаданих поетів, а дещо більше уваги присвятимо тим письменникам, які самі повідчитували свої твори.

З придніпрянських поетів одчитано довільно вибрані твори. З творів Тичини зі збірок п. з. „Соняшні клярнети" і „Плуг". Тичина вповні того слова значінню модерний поет. А всеж таки його твори націховані подекуди таким сильним впливом народньої поезії, що здається читачеві: він читає народні думи. „Дума про трйох вітрів" це майже дума про побіг трйох братів з Азова, лише змістом інакша.

Тичина це поет сучасний, тому не диво, що темою його поезій недавно минулі хвилини сліз і горювання України та її трудового народу („Плуг"). Дуже гарні зразки ліричних настроїв дав Тичина в поезії

„Арфами, арфами —
Золотими, голосними обізвалися гаї
Самодзвонними:
Йде весна
Запашна
Квітами - перлами
Закосичена
Думали, думали
Наче море кораблями переповнилась блакить
Ніжнотонними
Буде бій
Вогневий:
Сміх буде, плач буде
Перламутровий" .. і т. д.

Прочитані вірші загули, Слісаренка, Савченка — відтворюють те горе, стихій не знищення, яке тепер темою творів так багатьох письменників. Лише, що з творів цих трйох поетів бє сила поетичної творчости, що в коротких ядерних словах уміє змалювати ту демонську, беззглядну силу, що котиться від кількох років по Україні й нищить усьо.

Дуже гарне і приковуюче своєю таємністю у Ярошенка переведення його ідей.

Цікавий своїми гадками Семенко. З'їдливі слова його стихів дуже влучно віддають ті гадки.

Пр. „Сьогодні я солідний естет.
Розуме свій смак прижмур!
В душі моєї кабінеті
Edmond de Goncour."

В першій хвилині здається: Хто зна що хоче той Семенко. Але застановившись часок — два відчуваємо ту насмішку, що складалася при написанні стихів, у більшій половині на душевний настрій поета.

[1] Санкція — значить нагорода за добре а кара за зле.
[2] Революція.

Другу половину вечора заняло відчитування творів самимиж таки авторами.

Зараз перший виступ був милою несподіванкою для публики, що складалася зі самих любителів-мистецтва. До речі сказавши В. Бобинський, який перший відчитував свої твори, відразу самими заголовками й першими стрічками з дуже оригінальними порівняннями, прекрасно виробленого формою прикував усю увагу слухачів. Бобинський це в своїому роді одинокий рефлєксійний поет по викінченню форми. Прекрасна його мова. Він прямо грається мовою й любується нею тай то так, що мимоволі насувається гадка, чи не підбирає він свідомо висказуваних у стихах рефлєксій до слів, які він притьмом ніби хоче всадить у свій вірш. Зовсім не в злому значінню говоримо це про Бобинського. Того рода описовість незвичайно потягає читача, а особливо слухача, який прямо любуються роскішною величчу й одчуває цю велич милозвучности прекрасної української мови. Дуже гарні Бобинського „Сріблисті тополі"

Пр. »Пеленами-потоками
Снуються димні пряжі
Срібні тополі в арфи вяже
Струнами сум одинокими."

Або пр. вірш „Камо?" (розумій: „грядеши") Поет немов грає на розбитих струнах засумованої душі, а вкінці питає: „Грядеши?!... Камо?... —", а йому у відповідь несеться наче зов дитини: „Мамо!" --

Зацікавив усіх своїм виступом Олесь Бабій. До тепер знаний Бабій ширшому загалові лише з фейлєтонів щоденника „Вперед", фейлєтонів, що так скажемо „фабрикованих" кожного дня на тему. І хоч і з деяких фейлєтонів проявляється вже поетичний талант Бабія, то Вечір Молодого Мистецтва з виступом Бабія виказав цей талант безперечно.

Лиш ось що. В творах Бабія відчувається зовсім недвозначно, що пробуджена творчість Бабія наче хвилюється, клекотить у його душі. Вона хвилями з нетерплячки мало не розсадить його тому, що схвильовані течії, струї його творчости не можуть знайти собі русла. Душа Бабія, немов кричить, свариться з його стрічок зі всім що вяже її, але все таки не знає куди їй кинутися. Коли схотівби Бабій послухати нашої ради, то сказалиб ми йому одно: Бабій епік, а принаймні не передовсім лірик, і хоч кидається і до лірики, то ледви помилимося, коли скажемо що „gros" творів Бабія будуть таки епічні твори. Не говоримо тут уже про драматичний елємент творчости Бабія, який сильно виступає подекуди. Відчитане ним „Молодосте не покидай мене" гарне, але місцями не зовсім ясно висказує гадки поета. Далеко инший вірш „Вороже військо йде", Провідною думкою, підставою цього вірша це: хоч бє весело й жваво ваш „барабан, але ми підемо ще у тан". При відчитуванні Бабій дуже гарно зумів оддати зміст своїх стрічок.

Милою появою був несподіваний виступ темного на очі Волощака. Перед відчитанням поет просив вибачення „коли заікнеться", бо виголошувати буде з памяти неприготований і прошений в останній хвилі.

Вірші Волощака це плач душі, плач очей за тим що було, а минуло, або за тим, що моглоби бути для інших, але не для нього.... темного. („Коби ти явилася мені" „На цвітку дрібну вранці впав мороз", „Листки на шлях упали", „Срібний сміх і сльоза").

При відчитуванні дрожав Волощакові від зворушення голос, а публика нагородила його живими оплесками.

Сердицький читав: „Стрілецьке тіло" „Летять думки бистро ластівкою" „Дитина й мати". Початкуючий талант Сердицького виступив уже в згаданих віршах досить сильно. Сердицький це молодий задумчивий поет. Сильнй у його творах вплив народньої поезії, навіть мотиви й сюжет народні. Далеко сильніще виступає в нього епізм як ліризм.

Поетка Орлівна — Поліщук читала два нариси, поезії в прозі. „Дзвін" і „Жінка" ідеєю гарні й змальовані сильними красками. Побажатиб авторці ліпшої дикції, (не „діді" замість „діди" і т. п), що відноситься також і до письменника Клима Поліщука, Хоч як гарно віддеклямував він свої вірші („Мінори," „Сон," „Верби") і хоч являється він типовим щодо обдумання й викінчення у з'ясовуванні гадок, усеж таки ще ліпше враження зробилиби його вірші, коли він читавби їх живіще й не так флєгматично.

Поліщук це многонадійний письменник, а в своїй праці дуже плідний і пляновий.

Юра Шкрумеляк виступив зі „Сонетом до місяця". Темою оригінальне. Звертається до місяця: „Місяцю, свідку давних віків... для тебе життя, що для нас два а два. Все то саме й одностайне. Якаж ціль тобі світити?!" Але все таки поет хотівби занати хоч одинокий атом того знання, що „знає" місяць. Оттакі менш більш гадки Шкрумеляка в його „Сонеті." Крім того виголосив з того самого циклю („Космічна глибінь") інші вірші, як „Буря" „Захід сонця". Гарні його ядерні вислови змальовування картин (пр. гогоче грім," „німа стихії каплина" і и.)

Лишається нам ще Купчинський Роман. Оригінальний він! Говоріть ви своє співайте своє, а я буду своє „Село".

Село, це загальний заголовок збірки віршів у яких Купчинський малює короткі моменти в життю сільської природи, як спеку, вітер, слоту, бабине літо. Дуже гарний і оригінальний „вітер". Незвичайно уміло. справився" поет з „бабиним літом". Узяв народню лєгендупро Пречисту Діву, що походжаючи, латає сирітці сорочечку бабиним літом чн там його павутинням.

На загал „Вечір Молодого Мистецтва" викликав миле враження. Він навів неодному думки, що українській літературі відкриваються в будуччині широкі виднокруги. Лише самостійности й державности треба нам, а тоді ми певні, що українське письменство первоцінною перлиною заблестить серед других письменств.

(Реф. П. С. М.)

Львів. — Богословський факультет. По довшій перерві, що зза воєнної завірюхи поклала була знамя на діяльності літами розбитих богословів — обновляється й вертає на давні шляхи семінарійне життя. Майже півтора сотні молодих та повних сили студентів прилинуло під прапор Христа, щоб у затишній праці загартувати душу та посталити волю до боротьби за Христові ідеали. Під крівлею семінарійного будинку полумінною струєю пливе життя тих молодих, майбутніх борців Христових, що невдовзі понесуть між убогий, укр. люд слово обновленого життя та правдивого вірування.

13. грудня 1921 р. в день св. Андрія вшанували вони імянини Високопреосв. Митрополита концертом, що відбувся таки в одній із просторих кімнат семінарійного будинку. На концерт складалися: промова Високопр. о. ректора Т. Галущинського, кілька хоралів та псальмів композиції о. Й. Кишакевича, деклямація укладу тов. В. Мельника та Кантілєна укладу тов. В. Яценкова.

Всі точки були добре та майстерно виконані. Здавалося, що на протяг трівання концерту завітав між приявних великий дух Маркіяна й осінив їх силою надії та віри. — Здавалося в той мент, що в затишші семінарії, віджили душі соток богословів минулих десяти літ та злопотіли на крилах хоральних пісень сподіванням на кращі часи для Христових борців.

В акордах музичних продукцій лебеділа надійна нута та дзвеніла бодрість обнови та щастя. Бо нинішні богослови свідомі свойого завдання в майбутнє, раділи й росли духом при святкуванні імянин свойого Найдорощого Архієрея, що в перетомі та трудах готує шлях до кращої долі синам України.

Теплим словом о. Мітрата А. Бачинського та відспіванням гимну „Боже, великий, єдиний", покінчився святий вечір, а богослови, бодрі духом, памятні на слова свойого Дорого Провідника, збіраються готувати путь Правді...

На концерті було кількадесять прошених гостей з вищих світських та дух. кругів. *Реф.: Учасник.*

— На львівському університеті, на фільософ. факультет записалося до 4. жовтня 893 Жидів (65%), 456 римокат. і 11 гр. кат. Разом 1373 студетів. *(Ib. 178)*

Велика Україна. Українська Академія Наук у Київі. Діяльність Академії, помимо важких обставин загального характеру та браку фондів на найпотребніщі речі не переривалися за весь час існування. Вона згуртувала около 400 людей персоналу і деякі комісії та відділи можуть похвалитися неабияким успіхом у результатах своєї праці.

Президентом Укадемії є проф. Василенко, неодмінним секретарем проф. Крим ський.

Як відомо, Академія ділиться на три відділи: 1) суспільно-історичний, 2) природничо математичний, 3) народньо господарський; крім цього існують іще комісії та інститути поза відділами. як комісія педагогічна, інститут мікробіольогії і т. д.

З поодиноких комісій першого відділу відзначилися особливо діяльністю слідуючі:

1) Комісія для складання біографічного словника українських діячів, яка працює під проводом Василенка в кількості 8 осіб і зібрала до тепер трицять тисяз імен та кількасот біографій.

2) Комісія для складання енцикльопедичного словника працює дуже інтензивно під проводом Стебницького, згуртувала 58 співробітників і приготовляє перший том, букву А. Словник має обнімати 50 томів. До тепер зібрали 150 тисяч карточкових слів. Спеціяльний одділ цеї комісії працює під проводом Єфремова над складанням особливого тому, присвяченого Україні.

3) Комісія над складанням словника живої української мови, під проводом Кримського, приготовила вже около одного міліона слів. Комісія може вже приступити до видання словника для практичного користування, та на жаль, умови друку не дозволяють перевести цього в дійсність.

З другого відділу найбільшу діяльність проявила комісія для вивчення природніх багатств України, яка під проводом професора Тутківського приготовила матеріял на 120 аркушів друку. До другого відділу належить також медична секція, яка має переформуватись у відділ, так як педагогічна комісія, однак із ріжних причин не могло це наступити. Крім цього в другому відділі працює природнича секція під проводом Шарлємана та астрономо-геодезійний інститут під керуванням акад. Орлика.

В третьому відділі під проводом О. Левицького працює комісія для вивчення звичаєвого права України, дальше комісія для вивчення історичного права України (голова Василенко), а крім цього демографічний інститут.

В певному звязку з Академією, як осібна інституція існує Національна Бібліотека[1], що зібрала около одного міліона книжок, закуплених та дарованих приватними особами, а також переданих останніми часами радянською владою з реквірованих бібліотек. З браку коштів до публичного вжитку передано на разі до 50 тисяч томів.

Ще згадаю про антропольогічний інститут ім Вовка, який збагатився дуже багатими збірками антропольогічного та археольогічного характеру, переданого Академії в завіщанню покійним Хведором Вовком. Збірки ці вдалося тепер з Петербурга перевезти до Київа. Цей інститут стоїть під проводом одного з учеників Вовка, Алеша.

Загально існує при Академії 47 інституцій, з яких одні менше, другі більше працюють.

Працю гальмує, як я вже згадував, брак гроша, як також це, що центральний уряд знаходиться в Харкові, а місцеві радянські установи не виповняють приказів влади з центру (н. пр. передачі друкарні Печерської Лаври, передачі місця для ботанічного саду і т. д.).

Академія міститься в чотирйох будинках, з яких найбільший, це бувша перша гімназія при Бибіковському бульварі. Крім цього багато є ще приватних помешкань, зареквірованих для потреб Академії. *(»Вперед« ч. 800.)*

— В Луцьку відбулося торжественне відкриття польського університету. Виголошено ряд промов. *(Ib. ч. 235.)*

Білорусь. В Мінську відбулося торжественне відкриття білоруського університету зі всіми факультетами й лінгвістичними відділами білоруської, русської та жидівської мови. *(Вперед« ч. 213.)*

Румунія. В Чернівцях розвязано студ. Т-во „Союз“ а членів замкнено в тюрму. — Взагалі Українське Студентство терпить у Румунії страшні переслідування й знущання. *(»Вперед« ч. 210.)*

Редакція „Поступу“ одержала отсе письмо:

Чернівці, 14. XII. 1921.

Хвальна Редакція „Поступу“ у Львові.

Хочу Вам написати дещо про наше життя, о скілько буде це для Вас цікаве й придатне.

В липні ще закрили акад. тов-о „Союз“ і заарештували радних „Союз“-у за відому Вам заяву й тоді окутав страх, наче темна хмара, наших студентів. Ця подія зробила на них таке глибоке враження, що вони не можуть ще й сьогодня увільнитись од цієї дитинячої майже боязни. Майже все життя завмерло, лише малий гурток наших студентів держався ще ціпко й не піддавався тій загально пануючій сугестії. Лише той малий гурт ще сяк-так працював. Це були саме вакації і ті студенти використали їх, щоб з'організувати підготовчі курси для вступного іспиту в гімназію. Успіх був гарний і це та свідомість того, що невинні товариші караються в тюрмі, додала їм ще більше взвзяття.

Згодом подумали про нове товариство і заснували 27. X. ц. р. акад. тов-о „Новий Союз“. Життя наладнувалось. Раз у тиждень давали відчит і його слухало пересічно 50 слухачів.

[1] Про цю бібліотеку мова у статті добр. Биковського.

Це на наші обставини неабияк гарно! Та бо це надто подразнило румунських наїзників і вже на 26. XII. ц. р. **закрили** адмін. власти й „Новий Союз“ за „переступлення уставу“.

Чим саме переступлено устав, того саме власти не сказали, бо й самі не знали. Знали тільки, що в „Н. С.“ згуртувалися члени „Союзу“ та що „Н. С.“ продовжує працю старого „С“-у. А як фіктивну причину закриття „Н. С.“ взяли собі здається те, що на Заг. Зборах „Н. С.“ ухвалено вислати поздоровлення студ. В. Буцурові, як шкільному тов-шеві, що находився тоді ще в тюрмі.

І знов почали студенти по цім закриттю ховатися по своїх норах та дальше спáти сном блаженних. Доходить до того, що їх боязнь дорівнює вже навіть деколи боязні наших старших, яких підлизне відношення до рум. наїзника робить сором усій укр. суспільності.

Студенти, котрі тільки що недавно вибилися зпід впливу тих наших „старих“, або може стоять ще й тепер під їх впливом, прибрали собі від них і той страх, що так дуже добре визначає пересічного українського студента на Буковині. На доказ сказаного наведу, що одно акад. тов-о виключило було зі свого складу товаришів, які були арештовані за народню справу, а спів. тов-о „Кобзар“ не дозволило їм приходити на проби співу, бо вони „політично підозрілі“. Чи треба ще яких ліпших доказів? Загалом панує серед наших студентів майже дитячий страх перед рум. сігуранцою, безділля й байдужість.

Розуміється, є ще студенти, які не попали цілковито під панування того страху, але їх так мало, що й годі від них чогось вимагати. Це ще одинокі, які цікавляться життям нашого народу і хоч трохи працюють.

Але працювати приходиться їм дуже тяжко. Бо їх переслідує не тільки рум. сігуранца, але й українська інтеліґенція — і то та ліпша! — цураються їх як „скомпромітованих“ (думаю тут про членів б. „Союз“-а). Так недавно відрікся з цеї причини „Комітет укр. Пань“ дати з ними спільно свято св. Николая, так рішив того тижня виділ роб.-просв. тов-а „Воля“: не позволив їм давати в себе відчити. Румунські наїзники запроторюють у тюрму, а українські патріоти цураються та відрікаються „державних зрадників“!...

І так, що було ліпше в нас, те здушується все більше й більше і немов крізь мраку бачиш уже поступаючу смерть живіщого національного руху на зеленій іще Буковині...

Сумний образець, правда?

З товариським поважанням *В.*

Польща. Варшава. В днях 18—22. грудня відбувся зїзд укр. студентства на еміґрації. Обширнішу відомість кореспондента „Поступу“ поміститься в слідуючому числі.[1] *(Ос. С.)*

Чехословаччина. Український Вільний Університет у Празі. На основі рішення міністерства закордонних справ чехословацької республики, з дня 16. вересня 1921. ч. 24145/політ. і з дня 30. вересня 1921, ч. 35319/21 през. пол. і міністерства шкільництва й освіти ч. сл. республики з дня 5. жовтня 1921. ч. 92477/21, згідно з постановами академічного сенату та поодиноких факультетів Карлового Університету, входить у життя Український Вільний Університет, перенесений з Відня до Праги.

Обіймає він два факультети: 1) Філософічний із відділами: а) історично фільольоґічним, б) природописно-математичним. 3) Факультет права й суспільних наук.

— Пшібрам. Ще в 1920 р. заснували укр. студенти, які перебувають на студіях у Пшібрамі, кружок гірничих „Каменярів“. До кружка належить 36 студентів, бо тільки якраз студіює в гірничій академії. Головним завданням Кружка є освідомлювати чужинців про вкраїнську справу та гуртування укр. студентів. Кружок уладжує концерти, відчити про літе-

[1] Прохаємо Тт-шів Придніпрянців посилати нам інформації про Ваше життя. Нам і нашим читачам не байдуже, як живеться яким 600 Братам на еміґрації. *(Ред.)*

ратуру, та про земельні багатства України. В половині жовтня на загальних зборах вибрано новий виділ у складі: Чужович, Король, Петрусик, Манастирський, Тимчишин, Пастернак.

Німеччина. Берлін. Студентська Спілка в Берліні видала відозву до всіх укр. студентів, яких закликає до надіслання відомостей про всі студентські організації, з поданням числа членів, кількости студіюючих фактично, місця уродження, спису членів, які удержуються власними засобами, спису незаможних і тих, що дістають запомоги та від кого. Всі ці дані задумує „Спілка" використати на студентському Зїзді, який має відбутись у Гданську. Від цього зїзду залежатиме справа організації всього українського студентства. Адреса Спілки:

Berlin, Charlottenburg 2 Goethestr. 67/a, Georg Infimowskyj.

(»Вперед« ч. 236)

— 27. падолиста в помешканні Спілки Студентів-Українців у Німеччині (Goethestrasse 67a) прочитав професор Сімович цікавий доклад про свої враження з недавньої подорожі на Буковину.

(»Укр. Слово ч. 90.)

Франція. Париж. Цеї зими на вищих школах у Парижі і на природничім факультеті в Сорбонні буде навчатися де-кілька укр. студентів, прибувших сюди з ріжних кутків Европи. Міжнародне студентське Т-во, якого управа знаходиться в Женеві, пішло на зустріч нашим землякам, видавши їм потрібну одіж, картки на обід в ресторані до того, поки вони вишукають собі якісь інші засоби, обіцюючи оплатити за них гроші, які належать університетові за навчання.

(»Укр. Республ. ч. 80.)

Б) Середні школи.

Галичина. Львів. — Звіт із діяльности „Хлопячої Громади", Кружка „Ліги Українських Студентів" — Львів. За час від 1/II. 1920 р. до 1/VII. 1921.

„Хлопяча Громада" оснувалася, як наймолодший одділ „Ліги Українських Студентів" при І. українській Академічній гімназії у Львові дня 1. II, 1920. З невеликого числа (на перших Загальних сходинах було 20 членів) Кружок зріс так, що з кінцем шкільного року 1919/20, отже за несповна 5 місяців — числив 118 членів. Під хвилю, коли це пишу, (1/VII, 1921) Кружок числить біля 200 членів, учнів середніх шкіл (І. Акад. гімназія та її філія) від 1—3 кляси включно. Кружок ділиться на 3 групи й розріжняє членів звичайних, ідейних і прихильників згідно з правильником „Ліги Укр. Студ". (гляди студ. Календарець „Ідея" на 1921 р. і студентський вісник „Поступ" ч. 4). Хоч невелика числом „Хлопяча Громада" ділиться на секції відповідно до потреб і цілей. І так існують секції: Евхаристійна, Забавова, Добродійна, Абстинетська та інші. Секції ці виказали за перший рік існування невсипущу діяльність за ввесь час, коли ще взяти під увагу чвертьрічну перерву, спричинену довгими феріями наслідком приходу більшевиків, а дальше святочні ферії і т. і. Точний звіт з діяльности Кружка, а з окрема кожної секції подамо з нагоди святкування дволітних роковин існування в числі за лютий 1922 р. За цей отже час відбулося 37 товариських сходин з рефератами, викладами, то що. Попри се владжено похід у день Празника Пресвятої Евхаристії 1920. Як відзнаку принято на цей день білу квітку й зелень папороти. Ціла група ступала маршевим кроком і була чи не найкращою появою серед інших товариств, що виступали на торжестві. Кромі цього повнено багато добрих діл. Кружок користав із бібліотеки Л. У. С. („Визичальня цікавих книжок"), зі Щадничої Каси і безплатних лекцій зладжених Секцією „Самопомочі Ліги Укр. Студ." і інших подібних заведень Т-ва. Кружок передплачує і читає в більшій кількості студ. Вісник „Поступ". Управа „Хлопячої Громади" спочиває в ру-

ках виділу Кружка (в купі з кількома старшими учнями) та світського і духовного консулєнта. Цей короткий огляд діяльности є доказом, що наш Кружок розвивається гаразд, живе повним життям та має перед собою красну будуччину.

„Хлопяча Громада"
Кружок „Ліги Укр. Студентів"
осідок: Львів, Коперника ч. 36.

Кость Косар
провідник.

(1) *Листи до Редакції*

Хвальна Редакціе!

Просимо ласкаво умістити долучений допис про оснування „Кружка Самообразування ім. Лесі Українки". при Укр. Прив. Жін. Семінарії в Дрогобичі.

За Виділ

Вітвицька Теодозія секретарка — *Ґавдяківна Марія* голова

Заснування „Кружка Самообразування ім. Лесі Українки" в Жіночій Укр. Семінарії в Дрогобичі.

В цілі заснування кружка „Самообразування" відбулися загальні сходини дня 26/XI. 1921 р., на яких явилися всі Товаришки всіх чотирйох курсів. По рефераті на тему „Ціль кружків самообразування" переведено впис членів і вибір виділу. До виділу ввійшли: Тов. Ґавдяківна Марія з IV. к., як голова кружка, тов. Гарасимівна Вікторія з IV. к. як містоголова; тов. Вітвицька Теодозія з III. к., як секретарка; тов. Яхнівна Галя з II. к., як скарбничка; тов. Драґанівна Магдалина з I. к., як бібліотекарка. Куратором кружка „Самообразування" вибрано о. проф. Коленського. Переведено основну дискусію на тему статута. Ухвалено, що орґаном кружка є студентський вісник „Поступ" із обовязком для всіх членів правильно пренумерувати цей часопис. Дня 28/XI. відбулися сходини виділу, на котрих на підставі уповажнення загальних сходин рішено доповнити виділ: Тов. Семківною Катрею з IV. к., тов. Романською Михайлиною з III. к., тов. Голубінківною Олею з II. к.

Виділ.

(2)

До Хвальної Редакції часопису Студентський Вісник „Поступ" у Львові.

Ми, Забавовий Кружок української молоді середніх шкіл у Львові „Спорт" — звертаємося до Хвальної Редакції з проханням приняти до відома, що слідує: При реорґанізації нашого Кружка виявилась пекуча потреба власного спортового орґану. Ми однак думали, що ліпше зробимо, коли замість основувати новий часопис та остаточно скінчити марно на 2-гім, 3-ім числі своє животіння, до того з дефіцитом — виберемо собі й так одинокий у нас студентський вісник „Поступ" своїм орґаном. Через це сподіємося скріпити в дечім його значіння, а підпираючи його й з'єднуючи нових передплатників і читачів допоможемо йому ще більше розвинутися та стати ще більш інтересним для ширших кругів українського студентства вищих і середніх шкіл. Тому отже рішили ми одноголосно і без довшої надуми вибрати собі студентський вісник „Поступ" своїм орґаном, про що отсим Хвальну Редакцію сповіщаємо. Обіцюємо також причинитися по своїм силам збіркою збільшити пресовий фонд „Поступу". При тому складаємо свою першу жертву в висоті 1000 Мкп. Очікуючи привітної відповіди остаємо з правдивим поважанням і засилаємо Хвальній Редакції новорічні бажання як найкращих успіхів у праці біля єднання всього ідейного вкраїнського студентства під свій прапор.

Секретаріят Забавного Кружка української молоді сер. шкіл. „Спорт"

(Наступає печать і підписи)

Львів, дня 18/XII. 1921.

Буковина. В укр. ґімназії в Вижниці тепер дуже прикрі відносини. Румунський секретаріят для освіти не виплатив дня 1. жовтня ц. р. платні 12 українським, 3 жидівським, і 4 німецьким суплєнтам та без виповідження доручив їм декрети звільнення. Має це буде початок розвязання вижницької ґімназії, бо осталих 5 професорів має обняти опорожнені місця в черновецькій укр. ґімназії.

(»Вперед« ч. 190.)

ОПОВІСТКИ

Секретаріят Забавового Кружка укр. середне-шкільної молоді „Спорт“ бажає для обміни думок навязати переписку з усіми того рода організаціями в краю й за кордоном. В тій цілі звертається до всього студенства вищих і середніх шкіл з проханням надсилати йому всі вісти, що торкаються спортового життя нашого укр. студентства й усієї молоді. Ласкаві письма слати до ред. „Поступу“ з дописком для „Спорту“.

З правдивим поважанням
Секретаріят Забавового Кружка укр. середнешкільної молоді „Спорт“.
(Печать і підписи)

НЕКРОЛЬОҐ

† Шіфмілєр Кость, учень VI. кл. Академічної гімназії у Львові. *1906, †23/VII. 1921.

Ділимося з товаришами сумною вісткою. В нашому городі помер ще на феріях, уже третій з ряду цього року, товариш Шіфмілєр, оден з визначніщих, більше діяльних і здібних учнів тутешньої Акад. гімназії. Був членом усіх трйох наших студентських середне-шкільних орґанізацій, а саме „Ліги Українських Студентів“, „Пласту“ і „Спорту“. Особливіщі заслуги поклав для двох послідних організацій, що покладали великі надії на цього ідейного й рухливого хлопця. Аж ось тепер, ненадійно на феріях, помер у часі, коли ми не знали а то й не сподівалися його смерти. Ще цього року хотіли ми просити його до нашої праці, як що року, та його вже не маґ між нами. Довідавшись про це ми спішимо користаючи з ввічливости та гостинности „Поступу“ зложити йому замість вінця на гробі оцих кілька слів пращання у вічну память на любий товариський ніколи не затертий спомин, що його між нами лишив наш дорогий покійний товариш, член і друг.

Від „Ліги Українських Студентів“
і Забавового Кружка „Спорт“.

Косар Кость
провідник.

101

ГОЛОСИ ПРО „ПОСТУП“

Поміщуємо частину голосів: висказаних, написаних і випечатаних. Містимо всякі, що тільки дійшли до нас, чи вони прихильні, чи ні, поминаючи тільки такі, що майже тими словами те саме говорять. Із цього зіставлення наші Читачі завважають, скільки благородности та ідейности криється в душах молоді. Завважають однак також, як дивно суперечні бувають людські осуди. Яка цьому причина? Відповідь на це питання полишаємо на тепер нашим Читачам.

Що до листів, які до нас присилано, то звичайно полишаємо імення авторів, не знаючи, чи вони бажають, щоби їх приватні листи оголошувано. Очивидно всі листи задержуємо, щоби евентуально доказати їх автентичність. (Редакція).

Станиславів, 5. II. 1921.

Високоповажаний Пане Редактор!

»Сьогодня вперше впав мені до рук Ваш часопис. Я дуже зрадів »що ми матимемо свій орґан.«

»Однак здивувало мене те, що я вичитав у переписці Редакції, а саме, »що станиславівські студенти не відізвались на поклик редакції »Поступу«. »Ми зовсім нічого не знали при видавання цього часопису, бо в про»тивному разі булиби сейчас відозвались. Лише недавно (2 тижні тому) »сказав нам голова тутешної »Ліги студентів«, що буде виходити сту»дентський часопис. Студенти зраділи цею вісткою і з нетерпінням ожи»дали появи першого числа часопису. Більше нічого ми про це не знали.«

»Змістом першого числа я вельми вдоволений, бо порушає якраз ті »справи, що найбільше інтересують студентів. В короткому часі поста»раюся приготовити для »Поступу« який переклад, або й самостійну »працю«.

»Бажаючи якнайкращого розвитку »Вісника« остаю«

З глибоким поважанням... уч. V. кл. укр. гімн.

Високоповажаний п. Редактор!

»Наш студентський вісник »Поступ« дуже мені подобався. З великою »нетерпеливістю ожидала я, коли вийде 2. число, аж вкінці діждалась, »тому прошу о ласкаве прийняття мене до передплатників. Слідуюче »число це є 4. прошу слати на мою адресу.

»Тут у листі залучаю 50 Мп. яко передплату за цвітень і май »і 50 Мп. на пресовий фонд »Поступу«.

Перемишль, 13. III. 1921. З поважанням.

Достойний Товаришу!

»За слова заохоти щиренько дякую! Вони неначе символом, котрий »скріпляє мою працю! Зі здвоєною посвятою, працюватиму для добра »нашого Народу. Дуже радо буду містити свої праці в достойнім віснику »Поступ«.

»Я гордий із цього, що маю честь працювати з Вами — охотно »займуся поширенням »Поступу« між молоддю.

»Цим разом посилаю також свій стих, котрий з часом матиме місце у »віснику«.

Станиславів, 18. IV. 1921. Здоровлю та остаю зі щирим поважанням.

»Вчера дістав я до рук »П-п«. Перше чувство, яке зродилося, було »радісне, а зміст менше більше такий: »П п.« видержить перший огонь »критики; його свідомі противники з конечности замовкнуть, бо побачуть »перед собою річ заповажну«.

»Мило вдарила мене передусім зверхня форма. Молода зелень окла»динки манить око; у вінєтці є щось простого, гарного а сильного і му»жеського; клич ободрює й підіймає; папір добрий, друк виразний, читкий; »його ріжнородність підносить увагу й зацікавлює й додає поваги. Цілком »додатне враження робить замітне старання про естетичний вигляд ча»сопису, слідний у розставці статей і у многих вінєтках, якими вони по»розділювані. — При читанні лише трошки вражають деякі друкарські »ошибки й чи не за дрібний друк деяких місць. Але це мабудь чи не »субєктивне.

»Рівнож і зміст витримує критику. — »П-п.« вартаби розкинути »хочби лише в цілях поручення й розширення його межи студенством. »Переписка Редакції«, гадаю зробить сильне вражіння на молоді.

»Основа, на якій заложено видавництво, як і самі статті, здається »мені, сильно їм заімпонують...«

Лаврів, 23. I. 1921. Здоровлю щиро

Той сам читач пише під датою 19. IV. 1921.:

»Поступ« у нас має загальне признання — й без сумніву ніяке дотеперішнє студентське видавництво у нас не може з ним зрівнатись, »ані на будуче не витримає конкуренції. Як слідно з »переписного листка«, »він щораз більше займає і втягає молодь у круг своїх ідей і свого »впливу. — Щодо змісту й мені бажалобися більше життя, отже бо-

»ротьби не в тім значінні, що »П-п.« бувби яким полємічним, чи апольо»гетичним орґаном, але щоби порушував речі більше актуальні, які пе»редусім виринають на життєвій борні, і їх положно виясняв. Ряд тем »з філ. царини, систематично оброблюваних — дуже на місці«...

Зі Самбора під датою 19. V. пише один канд. учит. сем.

»...Щодо 5—7 числа зголосилося тільки 10 сталих побираючих, а »решта подякували, що це за клєрикальна часопись і це має бути на »ціль целібату видавана. Побираючих число зменшується; належитість »за ч. 5. вишлю пізніще, а ч. 6. прошу тільки 10 примірників вислати. »Щодо рабату, жертвую його на пресовий фонд »Поступу«. Також за»являю, що ґімназисти зовсім із цего не хотять користати й не ко»ристали.« (ц. є: не передплачували й не купували »П.«)

Цей осуд інтересний тим, що до 5 ч. (вкл.) не було ні слова про целібат, аж у 6 7 ч. є наша відповідь антицелібатникам, а також дещо згадано й за »клєрикалізм«. Відповідь адресували ми до декотрих ґімназистів. Однак можливо, що антицелібатники, які так »критично« читали »Поступ«, були межи семінаристами. З листа не можна цього певно знати. (Ред.)

»...Додаю, шо поява студентського часопису врадувала мене незви»чайно, бо одна з моїх мрій сповнилася. Длятого хоч я пізно довідався »про його появу, желаю найкращих успіхів у так хосенній роботі...

Такий »голос« прислав нам один передплатник із Кудринців, 8. V. 1921.

З Ярослава доносить один зі старших наших Добродіїв, кілько примірників котрого числа роздродано. 6—7-го розійшлося було тільки 4 прим., підчас коли 4-го розкуплено 10. З цього приводу пише наш пов. Добр. іронічно:

»...Як бачйте, хороше заінтересування молодіжи нашої української!. »Який декадентизм!... Соломяний огонь гасне скорше, ніжби належало »думати. Ще доки були в школі матуристи, чисґом 6, було як так, — »а вийшли зі школи тай уже їх ніщо не обходить. А в молодших годі »розбудити яке заінтересування. А й з тих учеників, котрі забрали при»мірники »Поступу«, не всі звернули мені належитість. Тому я поношу не лише моральну прикрість, а то й матеріяльну шкоду«.

»Лишаюся з глибоким поважанням. Ґратулюю з причини поміщу»вання в »Поступі« статей дуже влучного змісту й великої стійности«...

Що до зменшування числа передплатників, згл. побираючих, то воно в минулому році ріжно бувало. В однім-другім місці число зменшувалося, в иншім зростало. Причини цього явища ріжні. Відай чи не найважніща, то »соломяний огонь«, який на жаль нераз запалиться в наших молодецьких кругах, а відтак скоро погасає. Це погана прикмета. Що раз узналося добрим, цього не повиннося залишити, мов ця мала дитина, що все нової забавки шукає. Таким чином не виробимося на сильні, вдоволені характєри, а також не много добра матиме з нас Україна.

Инша причина, що сям і там зменшила трохи число покупців »Поступу«, то постійно йдуча в гору ціна, назначувана з конечності зі все більшим упадком валюти. Врешті може також де була причиною аґітація вузкоглядних противників, »Поступу«, та на це, іменно на успішність такої аґітації не маємо поки що доказів.

Що до ціни, то знова були супротивні осуди. Декотрі писали нам, що ціна за висока; инші знова казали нам, що ціна за низька, що через те »Поступ« тратить на повазі й може бути підозріння, мовби діставав непочесну поміч(!)

Деж отже правда? Правда в тім, що ціна радше за низька, як за висока. Ми не працювали й не працюємо для зиску, але для ідеї. Ціну брали таку, щоб лише »вийти«, це є, щоби були гроші на найблизше число. Виїмок є тільки з числом 12-тим (3 аркуші друку), до якого ми рішили доплатити кількадесять тисяч, а не ставляти вищої ціни понад 100 мп. Думаємо, шо межи нами будуть по тім поясненню clara pacta.

З Праги пише тов. Придніпрянець:

»Щиро дякую за надіслані примірники Вашого часопису. Мій погляд »на нього — рецензію в »Волі« я надішлю, коли вона буде там надру- »кована. Зі свого боку обіцяю надсилати ріжні відомости зі студентського »життя за кордоном, як це вже я роблю для декотрих укр. часописів. »Поведу відповідну агітацію, аби Громада пренумерувала кілька примір- »ників. Уявіть собі, що при кількості нашої Громади в 500 чоловік »ніхто майже не бачив і не читав найбільш живучого й »порівнюче одного з самих поважних студентських ча- »сописів »Поступа«. Це факт безумовно сумний. Можна не погоджу- »ватись, звичайно, з напрямком деяких поодиноких статей, але з цього »не виходить, що не треба читати, ігнорувати. Поки що щиро здоровлю.

Прага, 29. VIII. 1921.

Вельми інтересне. »Ніхто майже (до 29 IX.) не бачив і не читав«, а проте одному з наших співробітників сказано було в Празі, що часопис є »угодовий«. Звідки та яким правом саме такий суд!? Чи це має бути доказом вищої освіти й критичної думки? — Ні! Це новий доказ поверховности, безкритичности й дурноти многих сьогочасних інтеліґентів. Так »критично« видаємо о многих, ще важніщих справах, про які маємо стільки поняття, що старинний »sutor ultra crepidam«, який критикував твір Апеллеса. Такої критичности вчить нас і сучасна школа й сучасна преса й сучасне суспільство!

Кромі цього в такім »критичнім« осуді є також доказ браку солідарности. Чи це солідарно, видавати на товаришів видаючих часопис засуд, не пізнавши старанно діла? Най самі читачі видадуть тепер суд і про «критичність« і про »солідарність« цих, (але тільки цих), шо нас так засудили.

»Посилаю залеглу передплату за »Поступ«. Часопис дуже добре редаґований. Щасть Боже!« Сасів, дня 24. VI. 1921.

»На рахунок передплати посилаю... мп. Місячник дуже мені подо- »бається. Хоч я вже не студент, то однак неодно можу з нього навчи- »тися. Бажаю Вам поводження й витревання. 6. VII. 1921. К. В.

(Далі буде)

ДЛЯ СВІТЛА

Цей одділ призначений для дискусії — для широких кругів студенства, а також старших Громадян. — Тут також поміщати будемо ширші й важніщі власні відповіди й відповіди наших фахових співробітників. *(Редакція)*

* * *

Ще досі деякі одиниці не розуміють напряму »Поступу« як недавно сказано було одному з нашої колєгії. —

У відповідь мусимо сказати, що властиво не знати, що тут є такого, що булоби незрозуміле. Коли вони однак самі це говорять, то, увірившн їм треба припустити один зо двох випадків. Або 1. взагалі вони не можуть собі зобразити періодичного видавництва без політики. Або 2. з »Поступу« читали на цілий річник, хиба кільканайцять новель, а більше нічого.

Для покінчення цієї квестії — вона нераз уже була трактована в минулому році — ще раз подаємо до відома, що »Поступ« є аполітичний, це значить: не займає становища до актуальних справ політики. Натомісць у його область належить політика, як наука, цеб то теоретична політика.

Чому однак не займається практичними політичними питаннями дня? — Тому, що при даванню концесії на видання часопису теперішні власти практичну політику виключили.

Щож отже було робити? Чи не видавити часопису? — Це булаб глупота. Аджеж окроме політики ще є много інших справ, які інтересують і молодіж академічну і студентство середніх шкіл.

Аполітичним у наведенім значінню став отже наш часопис тільки під примусом, а видавці не мали навіть над чим дальше дебатувати.

Чи через те він не став обмеженим? — Так, бо відпадає (актуально) політичний відділ. Чи однак беручи всьо під увагу через те »Поступ« стратив, чи зискав — цього так напевно рішити не можна. Це певне, що будучи аполітичним, є независимим у так широких межах, які тільки дає теперішня свобода преси.

Кромі цього зискує »Поступ« більше місця на інші відділи. Врешті аполітичні органи не є нічим новим на світі, ані в нас. Аполітичними є зі своєї природи часописи загально научні, мистецькі, спеціяльно научні, як пр. природознавчі і часописи так зв. »фахові« (для друкарів) і і.

А хотяй »Поступ« є аполітичним, то однак не є апатріотичним. Навпаки любовію до свойого народа, до рідної землі й до їх долі — навіяна майже кожна його стрічка. І не тільки любови гарних слів домагаємося, і гарних пісень і глибоких зітхань, але любови доказаної постійним, могучим ділом, доказаної працею й жертвою. Й такої саме любови — такого патріотизму, ірляндського патріотизму треба нам усім у переходовій, сумній добі, яку великий наш нарід переживає.

Чогож отже хоче »Поступ«? — це сказали ми вже в минулому році нераз. Хоче поглибляти освіту, веселити серце, будити, скріпляти й гартувати волю. Тільки тим способом ми всі будемо вперед поступати й до поступу вести цілий народ, обнявши провід народу, яко його інтеліґенція.

Сподіваємося, що більше на цю тему не буде треба писати. Прохаємо тільки наших молодих читачів, щоби хотячи видавати осуд о цілім часописі, читали цілий, це є всьо. Колиже читають тільки новельку, або новельки з числа N. чи P, то хай видають осуд тільки про ці читані новелі*.

---

* Дві готові дальші відповіди для Чехослов. мусимо задля недостачі місця відложити до найблизшого випуску.

На пресовий фонд »Поступу« зложили в польських марках:

Курманович Ю. 75. — Кріль І. 100. кличе Й. Стецуру. — Й. Скр. 100. — Швайка Р. 100. — Капустинський Гр. 40. — о. П. Марцінюк 1000. — проф. Тишинська Є. 500. кличе Гінку М. і Глембоцьку В. з Перемишля. — о. Скоробогатий В. 1000. — Козак М. 100. кличе Корбу О., Пясецького Ю., Сивенького О., Баландюка Т., Лещишина Ст. — М. М. 5. — о. Бурдяк Он. 1000. — Пельвецький А. 500. — Бог. р. Кол. 270. — о. Жан. Й. 400 Кор. австр. — Брібіцер А. богослов (Відень) 1000 Кор. австр. — Кізима М. (Trenton N. J.) 100 Мн. — Вислоцька О. 2000. — Марійське Тов-о Молоді, Львів, 34.500. — о. Бучко І. 50 Кор. і 20 Мн. — Сеньківський І. 2000. кличе Васильківського Іл. з Домажира й Чубатого В. з Тернополя. — інж. Ю. Левицький 400 — Разом 43.490 Мп., 1400 Кор. австр., 120 Мн. і 50 Кг. —

Всім П. Т. Жертводавцям щира дяка!

За редакцію відповідає: Щасний Соколовський | З Печатні ОО. Василіян у Жовкві

Печатання цього випуску було саме на покінченню, коли наспіла сумна вість, що помер

ПАПА ВЕНЕДИКТ XV.

Покійник (*15/II 1854 — † 22/I 1922) належить до цих керманичів Вселенської Церкви, яких постаті с'ятимуть у гісторії всіх віків, мов тії ясні зорі на небесному зводі. Вже від перших днів свойого володіння вживає Венедикт усіх заходів, щоби в імення справедливости та задля рятування вселюдської цивілізації заперестано жестокої війни. Його зусилля остають без успіхів, та це не зражує його. Повторює їх знова, розвиваючи міжтим дивно всесторонну акцію для усунення, або хоч зменшення страхіть війни. За його заходами вимінюється межи воюючими інвалідів, поміщується хорих полонників у невтральних державах, на Його розказ займаються католицькі Єпископи та духовенство всіх народів матеріяльними потребами всяких полонених без ріжниці конфесій. Покійник не тільки проголошує принцип самоозначення, але й домагається його примінення. З особлившою зичливістю відноситься до українського народа; один із перших визнає його державність, галицьким Українцям жертвує неодин раз великі суми до розділу поміж найбідніщих, посилає ліки для наших хорих. Ексц. Митрополитові дає міліон лір на удержання духовних семінарій, отвирає римську Українську Колєґію для студентів богословя й дає фонди на її удержання, обіцює збудувати іншу велику колєґію, гідну великого українського народа, назначує окремого Делєґата для нашого Уряду, словом: дає для українського народа стільки доказів зичливости, любови, дає стільки всесторонньої можливої помочи, як може ніодин із Його попередників. Вдячну память для Покійника заховає цілий український народ на всі часи.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМЯТЬ! *(Ред.)*

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

При зміні печатні для часопису натрапили ми на особливші труднощі зі сторони властей у квестіях цензури і т. і. Хоч число вже було зложене, то однак переговори протягнулися так довго, що ми змушені додати до нього матеріял 2. числа й видати оба разом. Сподіємося, що наші П. Т. Передплатники розуміють теперішні невідрадні відносини.

— Просимо всіх, що бажають мати 2—3 (подвійне) число, 1-го річника або замовили цілий річник, щоби нам найдальше до кінця лютня дали знати карточкою. Ми рішені зладити 2. видання (незмінене) 2—3 (подвійного) числа, але тільки в такій скількості примірників, як вимагає його зголошена передплата. Чим більше буде передплатників для цього числа (яке мимохідь кажучи вийшло доволі гарно й становить само для себе цілість) — тим воно буде дешевше. Замовляючі присилають завдаток у висоті: 150 мп. Загальна ціна примірника при 200 замовленнях виносилаби около 200 мп.

— Теперішне (подвійне) число висилаємо неодним П. Т. Громадянам на показ. Хто з одежавших не бажає передплачувати, то прохаємо, щоби це число звернув, або за нього до 15/II. заплатив (140 мп.) Перекладчикові „Трагедії душі", Коломия. Просимо доконче писати читко, бо ні референт дотичного відділу, ні складач не може відчитати рукопису. Також треба подати, з якого автора переклад. Врешті не забувати, що найчастіше дух і затим стиль кожної мови інший. Переклад повинен вповні віддавати думки оригіналу, а в нічім не нарушувати цеї мови, на яку перекладається. — Перекладчикові „Розстроєна Арфа". Будьте терпеливі; в сій хвилині ще не можна відповісти, чи й коли праця буде помищена. — Й. Гназдовський, Чернівці. Також посилка 12 числа до Вас, звернена з Чернівців. Ви дістанете однак „Поступ", а радше певно вже дістали. Як нам прислати лепту, ще Вам напишемо в листі. — В. В-ий ibid. Бажана Вами адреса є така: Панна Іванна Чурівна, Львів, ул. Сикстуска. 39. — Прохаємо о адреси академічних Товариств „Зоря", Букарешт і „Тов-о української молоді New-York. U. S. A. — Кружок У. Г. С. „Каменярі" Пшібрам. Посилку 20 č. k. одержали; дякуємо. Очікуємо вістей за розвій Вашого кружка. —

— До відома Студентських організацій: Студентські Товариства й ріжні Кружки в середніх школах, що виберуть „ПОСТУП" своїм органом, матимуть право поміщати свої звіти, відозви, інформації і т. і. Кількість одступлених їм сторін часопису залежатиме від окремої з нами умови. —

Замкнення Редакції 1—2 числа 20/I.

За цю частину Редакція не відповідає.

Ще можна набути

ІДЕЯ студентський календарець **1921|2**

ПІДРУЧНИЙ КАЛЕНДАРЕЦЬ

для інтеліґентів

Оба календарі гарно викінчені.

Ціна 60 мп. з поруч. почт. 70 мп.

ШКІЛЬНИЙ КАЛЕНДАРЕЦЬ

Ціна 25 мп.

Висилає:

Книгарня ОО. Василіян у Жовкві.

Гарний ілюстрований

Часопис для молоді

„НАШ ПРИЯТЕЛЬ"

виходить що місяця.

Цілорічна передплата 400 мп.

1/2 „ 200 „

1/4 „ 100 „

Для Америки річно 1 доляр.

Часопис поміщує много оповідань. Довші оповідання м. і. „Серед Індіян півн. Америки" — „Над Лебединим Озером". — „В бочці серед стада вовків" (пригоди студента) і т. д.

Замовляється:

Часопис: „Наш Приятель" Жовква.

Видавництво „Добра Книжка“

поручає отці книжки:

1) *Карло Май:* Проклятий — оповід. з турецького життя, з 2 образками.
2) — Воскресення — оповідання з Бразилії з 6 образками.
3) — Сердешня мати — оповід. з мандрівки по країні Курдів, з 4 образками.
4) *Клим Поліщук:* Золоті зернятка — оповідання.
5) — Жменя землі — галицькі леґенди.
6) *Уайзмен:* Фабіоля — повість з часів переслідування християн.
7) *А. Бессієр:* Малий апостол св. Причастя — оповідання.
8) *Зельма Ляґерлєф:* Криниця Трйох Мудрців — леґенди.
9) *Я. Вільшенко:* Вільгельм Тель — істор. оповідання з образ.
10) Правила нового правопису.
11) *В. Островський:* Хома Дубило — істор. оповід.
12) *Стівензон:* Острів із закопаними скарбами — прецікава повість.
13) *К. Поліщук:* Воєнко — опов. з часів революції.
14) *О. Білоусенко:* Пригоди Вовка Неситого — з обр.
15) *Я. Вільшенко:* Чорнокнижник з Чорногори — з обр.
16) — Червона Шапочка — драмована казка, з обр.
17) *Левицький І.:* Історія музики — підручник для вчит. семинарій.
18) — Теорія музики — підруч. для вчит. семинарій.
19) *В. Буш:* Максим і Марко — з обр.
20) — Нечемне вороня — з обр
21) *О. Уайльд:* Зоряний хлопчина — оповід. з обр.
22) *С Калинець:* Леґенди — з обр.
23) *В. Полянський:* Дядько Тарас — сценка.
24) Студентський календарець „ІДЕЯ“ на 1921/22. р.
25) Календарець „ДОБРОЇ ДИТИНИ“ на 1921/22. р.

Жадайте катальоґу на 1922 рік!

Всі ці книжки замовляйте за пославіпатою у видавництві

„Добра Книжка“
М. МОХ
Львів, ул. Содова 4.

Нашому селянству дається болюче відчувати брак фахових господарських книжок, бо всі передвоєнні видання вичерпані. Щоби бодай у части запобігти цьому, доценти ботаніки на камянецькім університеті Л. Бачинський і Др. С. Дмоховський зладили цінну змістом книжку п. з. **„Рік у садку й городі“**. де в формі вічного календаря подані поради для садівничої й огородничої господарки. (Боротьба зі шкідниками саду й городу, закладання парників, прогноєннє та переміна плодів, переховуваннє ярин, про насіння, бжільництво). Як звісно в нас садівництво й огородництво дуже занедбане, тому і книжка така дуже потрібна і повинна знайтись у хаті кожного господаря. Саме тепер вона вийшла, а її ціна досить низька, бо виносить лише 300 М.

Замовляти прошу на адресу:

Д-р. СТ. ДМОХОВСЬКИЙ,

Перемишль,
ул. Зелена ч. 5.

[Можна також набути в „Добрій Книжці“]

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК
„ПОСТУП“

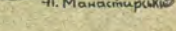

Великого бажайте!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІК II — БЕРЕЗЕНЬ — Ч. 3

ЗМІСТ:

К. Сосенко: Про містику гаїлок 65
Й. Скрутень: Rabindranath Tagore 72
Ор. Св. Мердін: Молодь серед непригожих умовин 74
З молодої ниви
Р. Завадович: Рідній землі . . 77
Я. Кралько: Усе проходить . . 77
Меріям: І ти умерла 78
Петро Ксен. Сосенко М.: Вона явилася їм 79
В. Тимковиченко: Рядном похмурим 84
Ромі Шопин: Чудові сни . . . 85
Ана Мор: Чорно, душно 85
П. С. М.: На чорно-золотій межі 86
І. Л-о: Ранок 86
Альфонс Доде: Облога Берліна 87
Р. Завадович: Сон 89
Під ясним прапором . 90
Зі студентського життя 92
Надіслано до Редакції . 96

ПЕРЕДПЛАТА в р. 1922.

	на цілий рік	на 1/2 року	на 1/4 року	одно число
Галичина й Польща	800 мп.	400 мп.	200 мп.	70 мп.
Придн. Україна	20.000 гр.	10.000 гр.	5.000 гр.	1.700 гр.
Буковина	100 леїв	50 леїв	25 леїв	8 леїв
Чехо-Словаччина	100 č. k.	50 č. k.	25 č. k.	8 č. k.
Австрія	1.200 кор.	600 кор.	300 кор.	100 кор.
Югославія	120 кор.	60 кор.	30 кор.	10 кор.
Німеччина	120 н. м.	60 н. м.	30 н. м.	10 н. м.
Італія	20 лір	10 лір	5 лір	2 ліри
Швайцарія	40 фр.	20 фр.	10 фр.	3.50 фр.
Франція (й кольонії)	40 фр.	20 фр.	10 фр.	3.50 фр.
Англія (й кольонії)	1 ф. шт.	1/2 Ф. шт.	50 цент.	—
Америка. Канада	2 дол.	1 дол.	—	—
Бразилія	2 мільр.	1 мільр.	—	—

Передплату висилається на адресу в місцевій валюті:

ЧАСОПИС »ПОСТУП«, ЖОВКВА

Умови передплати (також цілорічної) можуть бути змінені, якщо зміняться валютні відносини.

Адреса Редакції і Адміністрації: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА ч. 11

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ:

Ціла стор. 15.000 мп., 1/2 стор. 8.000 мп., 1/4 5.000 мп., 1/8 стор. 3.000. Оголошення з поза Галичини: 1 стор. 20 фр. шв., 1/2 стор. 15 фр. 1/4 стор. 10 фр., 1/8 7 фр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для оминення ошибок рефлєктуємо П. Т. Передплатників, що режістрования грошевих посилок уладили ми в Жовкві. Й тому:

Передплату, реклямації, та загалом грошеві справи адресується до Жовкви (як подано вище). Натомість

Дописи, листи, звіти й усе, що відноситься до змісту часопису, висилається до Львова (Домініканська 11).

Подаємо ще необхідні вказівки для правильного обороту в Видавництві, яких вимагають наші конкретні відносини.

1. Часопис висилаємо тільки тим, що прислали принайменше 1/4 річну передплату.

2. Для нашої Адміністрації, подібно як для кожної є найлучше одержати передплату на цілий рік, або принайменше на 1/2 року. Щоб однак як найширшим кругам студіюючої молоді влекшити передплату, ми рішили приймати її в цьому році також на 3 місяці.

3. Нікому не висилається часопису в р. 1922, хто не вирівнав зобовязань за рік 1921. (Їх вирівнується на адресу: Львів. Домініканська 11).

4. Коли хто замовляє 20 примірн. на одну адресу й присилає передплату хоч на один місяць, тоді кожний примірник у цій посилці числиться по 50 мп., колиж хто пришле (хоч на один місяць) передплату на 40 примірників, тоді кожний примірник почислиться по 50 мп. і кромі цього 1 примірник посилається йому через цілий рік gratis. Полекші при спільних замовленнях можливі тому, що менше коштує поштова оплата й опакування.

5. Для молоді львівських сер. шкіл є окрема знижка передплати.

Ксенофонт Сосенко

Про містику гаїлок[1]

Хто приглядався, хто прислухувався весняним гаїлкам, не забуде цього сильного враження, яке роблять вони. Бачиться якби могутню, імпонуючу струю, що поривае своїм живлом; чується сильний вираз мисли народньої, ділаючої на нас суггестивно. Видно наглядно якусь велику містерію релігійну і в ній щось правдивого, хоч таємничого й мало зрозумілого. І бачиться, що сільський український нарід віддається цій містерії якось страсно і без'опірно, та що не любить цього, щоб йому хто тут противився, чи авторитети христіянсько-церковні, чи місіонарі новокультурні. Бавляться на гаїлці діти, дівчата і молоде парубоцтво, але й старших тягне непереможно, не лише розіграна веселість їх діточок, не лише спомини славної молодости, але й сама річ, сама містерія. Тому й етнографи українські й чужі вже від сотки літ звертали пильну увагу на українські гаїлки, записували їх та студіювали.

Мотивом містерій гаїлкових — пробудження й визволення природи з оков зимової мертвоти, весняне сонце, нове життя й тріюмф побіди життя в боротьбі з мертвотою.

»Золотеє зерняточко«, що буде наново кільчитися й рости;

»Сивії волятонька«, що підуть у поле орати;

»Яріі пчолятонька«, що забренять до сонця, летючи за солодощами з нових квіток весняних;

»Найкращеє дитятонько« — новонароджене!

»Чиєж тоє дитятонько? — Панове й крілеве«.

»В чім теє дитя ходить? — В сріблі тай злоті горить...«,

»В золотій сорочині, в червоній запасчині«

»На золотім кріслі сидить;«

»Біленьке яєчко, червоне яблочко в руках держить«.

Чудовий образ весняного життя. А в дитятку чиж не образ любого всім молодого сонця?

А посеред цього всього: »найкращії дівчатонька«, співаючі й розбавлені, — персоніфікація жизнерадости!

* * *

[1] Грецьке: *μυστικός* = таємничий, містичний, що до містерій відноситься. *τὰ μυστήρια*, таємничий обряд божества, або його свято; тайна, таїнниця святочна.

Що гаїлки не є лише звичайним виразом радости народу з нагоди весни, але містеріями обрядовими з приводу воскресення природи, свідчить обрядовий вид многих гаїлок, їх особливе загальне імя, та зміст і назви поодиноких гаїлок, що виріжнюються своїм містицизмом. Велика часть гаїлок, торкає побутових і родинних проблємів та інтересна тим, що дає погляд мабуть традиційний народу на них; багатож з гаїлок це товариські, дуже дотепні забави з піснями з приводу веселого дня. Одні та другі мають свою особливу назву веснянок і ці не будуть предметом цієї студії.

Етимольогічною основою назв та імен гаїлкових, це староіранщина й староперщина. Таяж старина дала релігійно-культурну основу гаїлкам. Теза ця потрібує доказів і я дам їх тут лише намеком, відкладаючи повну їх обробітку до другої нагоди і на поосібні теми. Впрочім саме переведення цеї нашої теми стане її доказом. В часі великих рухів і переселень племінних від часу около VIII або VII століття перед Христом, перебували на теперішних українських землях через кілька століть племена іранські, — найправдоподібніще Перси, або племена сперщені, живші у великій перській державі. Племена, виказані на історичних мапах після указок Геродота й Птоломея: Сармати, Скити, Кімерійці та інші, це тіїж Іранці, котрих спадкоємцями, коли не співжилцями або й близькоплемінниками були теперішні Українці. Після моєї думки вони вплинули на давний український культ релігійний т. зв. поганський, на життя побутове й громадське та державне; лишили по собі памятку-спадщину в назвах (а то й нащадках) родин українських, та величезний матеріял язиковий. Це все окремі теми до обговорення та удокументування і постараюся розвинути їх поосібно в найблищім часі, уже призбиравши до них матеріяли[1]. Тут згадую про них для-того, що вони лучаться з поясненнями гаїлок і вказують на основу до їх зрозуміння.

Згадати мушу задля ясного поставлення річи про ще оден історичний момент з часів згаданих великих переселень племінних. Якраз около VIII стол. перед Хр. припало в Персії скристалізування нової релігії, якої творцем і провідником був Заратуштра (особа історична після новіщих научних міркувань), а можновладним охоронцем і поборником нової віри був король Віштасп та його двір. Проти нової віри та її насильної пропаганди виступило много князів перських враз зі своїми племенами і в наслідок нетолеранції королівської вийшли з границь перської держави і правдоподібно помандрували на північ, а відтак на захід[2]. Про них згадують книги »Авеста«, святі книги Парсів, до нині живучих в Індії в околици Бомбаю (около 19.000) — Персів, визнавців віри Заратуштри[3]. Ці книги подають віроісповідь Заратуштри, а також

---

[1] Сама-ж оця студія оперта на лєксикальнім матеріялі з ірансько-українського словаря власної обробітки.

[2] — поки не опинилися на теперішних українських землях! Виповідаючи цей смілий здогад, не почуваюся до єреси історичної, але як раз хочу його оправдати й осв тлити з української старини. Та це на другий раз.

[3] Для необізнаних з тим предметом додам пояснення: коли тисяч літ після Заратуштри Араби завоювали Персію і з цілою силою свого фанатизму накинули п рському народ ві іслямізм, частина Персів, вірних давній релігії покинула рідний край і схоронилася до Індій, де до нині живуть в числі около 19000 їх потомки під іменем Парсів (кількадесять тисяч визнавців Заратуштри живе розсіяно в Персії).

пояснення про староіранську релігію до часів Заратуштри. Вони то, разом з королівськими староперськими клиновими написами, доставляють деякі матеріяли для історії й культурознавства, а притім дають матеріял лінгвістичний для студій староіранщини чи староперщини[1]. Так отже оцю мою розвідку про гаїлки й досліди на згадані другі теми про українську давнину історичну, культурну й побутову, опер я на студії староперської культури й мови.

* * *

Назви: »Гаївка, ягілка, ягівка, агівка, гагівка, гаїлка, галагівка« — не є без значіння, не є onomathopoeia, — мовляв — виразами гаїлкового »гамору«, »галакання« і т. і., тим більше, що гаїлки це не »галакання«, але чудово мельодійні співи. Всі ці назви се староіранщина й староперщина, попри котру стоять іще варіянти арабські й єврейські.

1. Староіранське: j. g.[2] gaya, masc. Leben, Lebenszeit (das ist das Leben, wie es den gutgesinnten zu teil wird).

j. g. p. gay — Verbum) = 1) leben, am Leben sein
2) erquicken, nähren
3) gewinnen, zu erlangen suchen

Ці слова пояснювалиби назву »гаївка« як вираз жизнерадости, почуття нової свіжости життєвої, як поклін життєвій силі весняній, як взаїмну спонуку до життя[3].

Живуть вони релігійно з'організовані, маючи славу найчесніших і найліпших людей, тримаючися при тім непохитно своєї давної віри. До нині у них заховалися старі релігійні книги »Авеста« писані староіранщиною. При помочі сучасної мови Парсів та їх традиційних старих молитов з'уміли вчені відчитати книги »Авеста« і пізнати в цей спосіб мову старих Іранців.

[1] Ріжниця між староіранською а перською старою мовою є ось яка: Староіранська, або авестійська мова, це мова святих книг Парсів і вона ділиться на молодоавестійський діялект (j. Aw.) та Гата авестійський (g. A.) яким були виспівані гимни (Gāthā). Староперська мова (ap.) це канцелярійна мова королівського перського двора, якої знання черпають учені зі староперських клинових написів. Іраністи трактують обі мови разом, як одиницю праіранську.

[2] При наводженню слів староіранських будуть подавані знаки й скорочення виняті зі специфічних творів німецьких, передовсім з: Christian Bartolomae Awesta und Altpersisch; C. Saleman Mittelpersisch; Christian Bartolomae — Altiranisches Wörterbuch. Christian Bartolomae — Die Gathas des Awesta.

Aw = Awesta; j. = jung Awesta (новіше видання Авести); g. = gāϑā awestisch (»Gāϑā religiöse Lieder und Hymnen aus der Anfangszeit der Zarathuštrischen Religion« — найстарше джерело староіранщини); p. = persisch (староперське, з клинових написів королів); ai = altindisch (іранщина з індійщиною творять арійську галузь індогерманського язикового пня); mp. = mittelpersisch (іранська мова з часів Арсацідів [Партів] та Сасанідів двох династій перських у літах 226 — 642 після Христа); np. = neupersisch; Pü = Pahlavi — (neupersische — und sankskritische Übersetzungen awestischer Texte) дещо відмінне відчитування авестійського тексту); Sü. = Sanskritübersetzung.

γ, δ, ϑ, χ, — півзвуки грецької азбуки.

h = hi, укр. х; $\vartheta\vartheta$ = Nasallaut, $\vartheta\acute{\vartheta}$, weicher als $\vartheta\vartheta$, ń = erweich. n.

z = französisches z; č = englisches ch; j = engl. j; š = engl. sh; Θ = engl. th; t͡h = engl. th.

ā = engl. aw in law (між а і о); ə = engl. u in but (стиснення подібне до укр. »и«); ae = ai; ao = au; y, v = englisches y in ye und w; V. = Verbum.

[3] Склад »ка« в слові гаївка й инших це найправдоподобніше окінчення турецького походження »ку«, яке разом з іншими обильно полишилося в українській мові, як язикова памятка з часів мандрівок по теперішній українській території також і ріжних тюркських племен. У турецькій мові окінчення »ку« є прикметниковим окінченням, а в нашій мові перейшло воно при витворюванні іменників жіночого роду на »ка«. Пр. гаївка, русалка й і. (ruh [дух] + sel [ріка] + ku) = річний дух.

2. j. ahū, fem. Lebenskraft (zum V. hav = antreiben, in Bewegung setzen)
j. g. a∂∂hav: ahu = Sein, Dasein, Leben (vom leiblichen und geistlichen)

j. g. p. ah — V(erbum) = sein, existieren 2) Anlass sein, geben zu —
j. g. Ahura, p. a^h ura^h mazdah = der höchste Geist
ahūiriš = göttlich
Ці староір. слова обяснювалиби назви »агівка« і »ягівка«
Слово »гаїлка« віднісби я спеціяльно до перського ahura, ahuiriš. Бог, божий, божеський, — як поклін Богові, як пісню божеську; —
зазначуючи, що в староіранщині не було »l«, а лиш »r«, що прошу і пізніще, при подрібнім поясненню гаїлок, тямити.
3. j. hahya = fruge, Feldfrucht, Getreide
до назви »гагілка«, як утіха зі сподіваних жнив, що заповідаються з весною.
Згадати належить про єврейське імя Бога: Jahwe, J'hōvāh יְהוָה котрого поняття та звук імени міг уділитися українському народові пізніще, від юдаїзму Хозар;

та турецьке يَاهُو = jāhū = Gott! O, Gott!

Повищі пояснення значіння, змісту, назв гаїлок набирають сили й рівности ще й через те, що зовсім анальогічні слова як наведені староіранські находяться в мові арабській. Араби були сусідами Персів як з півострова арабського, так і зі Сирії мали з ними зносини сусідські й росправи воєнні, та вплинули своєю культурою й мовою на Персів[1]. Мандрівні іранські племена, що дісталися до Европи, могли бути в части з'арабізовані[2].

Арабське: حَيّ = hajj[3] = lebendig, lebend; substantiv. Gott

حَيَاة = hajjat = Leben.

حَيْل = hajl = Macht, Kraft.

إِلٰه = ilah = Gott, Gottheit إِلٰهِيّ = ilahij = Göttlich

اللّٰه = allah = Gott إِلَاع = ila' = Anregung.

В композиції: hajj — ilah = живий Бог, Бог.
hajl ilah, hajl ilahij = сила Божа.
hajj — ila' = від Бога спонука —

---

[1] Про старинні взаємини Арабів з Персами відсилаю до розвідки: Die altarabische Mondreligion von Ditlef Nielsen 1904.

[2] Арабських слів та назв є в українській мові більше (що викажу при иншій нагоді).

[3] В одній українській колядці (власної записки) сказано:
»А в тім наметі золоте крісло
»А в тім кріселци »гайний« пан сидить«.
»Гайний пан сидить — сам Антонуньо« — (імя господаря дому).
(Тут »гайний пан« у значінню півбога з грецького ἥρως)

комбінація ся дуже надається до назв: гаїлка, гаївка, а до назви »ґалагівка: hail-ila', hajl-allah.

Мимоволі насуваєть думка, чи гаїлки — коли їх назва арабська — не є останками якогось культу арабського. На мою думку тут оказався йно вплив мови арабської на перську, а доказую це тим, що дальші подрібні пояснення гаїлок виказують в основі гаїлок лише староіранщину.

Так отже »гаїлка« значить: Пісня Богові; пісня побіди, — пісня життєвої охоти, сили, енергії, надії. Чи є такий авторитет, який мігби народові її заперечити, її так легко викорінити? Заказана на яві, буде бреніти в живім серці, в живій душі народу, хочби як затаєна, — вічно, як чудова традиція безсмертности!

* * *

В збірнику »Гаївок« Володимира Гнатюка, мабуть найповніщого з усіх збірників, у „Матеріялах до української етнольогії" (том XII) виданих Товариством ім. Т. Шевченка 1909 р., замітні ось-ті гаїлки своїм містичним змістом та іменами своїх містичних фіґур. —

Ч. І. під заголовком »просо«. Гаїлка співає про журбу рільників-сівачів, що плід їх праці, засіяну »просом« ниву, якісь невідомі супостати наважилися знищити, стопочити кіньми. Протестують рільники рішучою поставою, хоч у чемній формі немов числячися з противником, з якоюсь поважною силою.

А ми коні злапаєм, злапаєм,
Ой шовковим неводом, неводом!

Противник теж бачить силу перед собою, пропонує викуп коней за сто срібних, а коли рільники заявляють, що й за тисячі, тисячі не дадуться перекупити, дає у викуп дівчину, яку рільники приймають:

А ми просо сіяли, сіяли
Ой Див, Ладо сіяли, сіяли.
А ми просо видопчем, видопчем,
Ой Див Ладо, видопчем, видопчем,
Ой як же ви вдопчете?
А ми коні випустим.
А ми коні злапаєм.
Ой чим же вам лапати?
Ой шовковим неводом.

А ми коні викупим. — А за що вам викупляти?
А ми дамо сто срібних. — Не возьмемо й тисячі
А ми дамо дівчину. — А дівчину возьмемо
Ой див, Ладо, возьмемо. —

Рефрен, »Див, Ладо«, повторяється за кождою стрічкою: зі сторони рільників неначе яка оборона, на котру вповають; зі сторони напасників зразу буцім іронічно й насмішливо, а при кінци з пошаною. Рішуча постава та самодовіря рільників як раз на тих містичних іменах опирається, бо ті імена проявляють їм могутню силу й охорону, тая сила дає їм побіду й тріюмф.

Сила, що топче, толочить людську працю, це зима; викуп, що дає покорений супостат, це гожа й красна як молода дівчина, весна. Хтож та сила, що стоїть за народом?

В Altiranisches Wörterbuch v. Chr. Bartholomae стор. 660 стоїть таке: »j. g. daēva, m.; j. dēvī, fem. im gAw. Bezeichnung für die Gottheiten der vor Zarathuštra geltenden Religion. Als... der neue Glaube allgemein angenommen war, ist die eigentliche Bedeutung von Daēva verblasst, aus den „falschen Göttern", den „Götzen", sind Dämonen, Unholde und Teufel geworden.«

ai. devá — m. Gott; devī f. Göttin. mp. (Pü.) np. dēv.[1] Отсе значить »Див«.

Що значить Ладо? — Це атрибут Дива.

1) j. g. p. rād — V. »(sich) bereit machen, bereiten 2) sich bereitstellen, praestoesse.

g. rādah, n. Sichbereitstellen-halten, Bereitwilligkeit (in religiöser Hinsicht).«

Це українське: ладити, ладнати, поладнати, ладитися;

»ł« староіранщина не знає, лиш »r«, яке заступає »ł«

2) g. rāda, j. rāδa, — Führsorger — кельтослов., »raditi«; українське: радити, зарадити; щось поладнати, дати чомусь обладу.

g. rādah, Adjectiv — der Verfügung (darüber) hat.

ai. rādhas-n. Gelingen, Wohltat.

»Див-Ладо« — Gott der bereitwillige Fürsorger; Gott, der die Verfügung (darüber) hat; Боже Провидіння; Бог, котрий цьому обладу дасть, котрий це до ладу доведе; — цьому раду дасть, чим рільник журиться.

Що-до »проса«, яким зажурилися господарі — чи не буде воно з іранської вітчини. Впрочім новоперське بـرز = ber-z, буквально: pr-z значить насіння (Samen).

Подібного змісту як гаїлка Див-Ладо (»просо«) є і ч. 2. А. В ній рільники тішаться, що поле виоруть та пшеницю засіють. Ролю »Дива — Лада« грає тут »Галилей«. Він їм уся надія: в орці, в сійбі поможе і в боротьбі з противником дасть тріюмф побіди — »панну«

А ми поле виорем-виорем
Галилейом виорем-виорем.
Ми пшеницю засієм-з. з.
Галилейом-з.

А ми стадо заженем-заженем
Галилейом заженем-заженем
А ми стадо займемо-займемо,
Г. з. з.
А ми стадо викупим-в.
Г. в. в.

Червоного не стане-не стане,
Нам ся панна зістане-зістане.

Слово Галилей пояснивби я тим самим способом, що й попередне слова »гаїлка« й »галагілка«, арабськими

словами حيل الله = hajl-ilah = Могутність-Бог

حيل الله = hajl ilahij = Сила Божа

В гаїлці 2. Б., де по кождій стрічці повторяють: »ой-лед-ледом« — »засієм,-виорем« — ітд. слово »Лед« стоїть замісць »Ладо« —

g. rāda, Führsorger („r“ = „l“, „ł“)
g. rādah Ad: »der die Verfügung darüber hat« —

як прикметник »Дива«, котрого імя поминено.

Дуже інтересна гаївка ч. 3. під загол. »Мости«

Оспівується в ній боротьбу двох сил: одна сила якоїсь фалянги войовників іде за здобутком, наступаючи явно й голосно, та з якимсь криком роспуки зазначуючи конечність боротьби та свою неуступність, доки своєї правди не дібється; — друга сторона не пускає, переконуючи наступаючих, що як роспічнуть боротьбу — »мости поломлять«. За поло-

[1] В Словѣ о плъку Игоревѣ »Дивъ кличеть връху древа« — вже як демон нещастя.

мання мостів жертвують борці їх направу, або викуп: гроші та ріжні дари, а коли це все не помагає, заявляють, що силою візьмуть собі »дівоньку хотьби найскрутнійшу«. Цікава дуже в тій гаїлці апострофа, якою гаїлка зачинається і яку що кілька стрічок поновлює сторона наступаюча. Гомонить вона як боєвий клич при кождім поновлюванім наступі.

Пустіте нас, пустіте нас до гір воювати!
Не впустимо, не впустимо, — мости поломите.
Хоть ми мости поломимо, ой то ми вам заплатимо,
Самими талярами.
Не хочемо, не хочемо вашої заплати.
Не пустимо, не пустимо до гір воювати.
Пустіте нас, пустіте нас до гір воювати!
Не впустимо, не впустимо мости поломите —
Хоть ми мости поломимо
Ой то ми вам заплатимо
і т. д.
На кінци: Хоть ми мости поломимо
Собі дівоньку возьмемо
Хотьби найскрутнійшу.

Другий,-варіянт:

Пустіте нас, пустіте нас до горської землі!
Не впустимо, не впустимо, поломите мости.
Заплатимо, заплатимо золотим зернятком
Не хочемо, не хочемо золотого зернятка
Пустіте нас, пустіте нас до горської землі!
Не впустимо, не вп. поломите мости —
і т. д.

На мою думку, в словах »до гір« — »до горської землі« не міститься поняття гори на земли, але фігуральне з'ображення висот небесних, небозводу, на котрім перебуває сонце, яке хочуть »войовники« для землі здобути. »Поломання мостів« через боротьбу — значилоби зірвання взаємин між людьми а небом через зухвальство задуманої боротьби з небом.

Чиж не буде в згаданій апострофі свідома гра слів:

українська »гора« і перський Ahura (a^{h}ura^{h}-mazdah) = der höchste Geist — ? Також однозвучні зі словами »до гір«, »на горську землю« будуть слова староіранські: j. g. hvar-n. = Sonne, Sonnenlicht

j. hvarə-χšaēta, n. Sonne, auch als Gottheit. np. [χoršēd.

j. χ'arənap-n. = np. χurrah = Glanz, Herrlichkeit Majestät, — auch als Gottheit.

Ціла завзята боротьба набирає в такім розумінню ваги й оправдання! Добуток бою, дівчина, це дар сонця — весна.

(Продовження буде).

Й. Скрутень

RABINDRANATH TAGORE

На всіх устах сьогодні його ймення. При першій стрічі, старий і новий світ захопились його появою, сказали про нього своє величне слово як про людину, поета й фільософа. Витали його любимці муз, вибранці народів, кланялись юрби люду... Слідили за його входом і виходом, вслухувались поквапно в його слова, поезії, одушевлялись його навчанням, цікавились його Богом, ловили пристрасно гармонію - тон його дзвінкого бенґальського голосу, пронизували тайні криївки його сердешної душі, ідеалізували його стать-появу, в якій добачили скриту духову силу-могучість, котра притягає, манить, що більше, володіє над масами.

Безперечно — це обожання стануло знаменитою реклямою для людини далекого сходу. Свідчить історія, що це процес, котрий густо-часто повторяється, якщо на вселюдськім овиді зустрінеться особу незвичайну, смілої думки, потроха загадочної минувшини. Нічого дивного, бо людська душа споконвіку однакова в своїх наклонах, чудуваннях та бажаннях. Та хоч із природи річи обожання приносить зі собою певного рода скрайність-виділізування, одначе в основах та в головних рисах подає дійсність. Так сталось також і з Таґором По правді треба назвати щастям мати змогу бодай побіжно заглянути у вічі цеї людини. Із цих очей визирає душа людини з цілим її грізним знанням, з її суворою повагою, з її зрілою добротою.

Раб. Таґор прийшов на світ у сімї браманського походження. Молодече виховання одержав у Індії. Коли йому було около 18 літ, прибув до Анґлії, щоби студіювати право. На 24 році життя переконався, що немає в нього замилування для правничих студій, тож незабаром вернув до Індії й посвятився виключно літературі. А що він багатий, не дізнав у цім напрямі ніяких перепон.

Зовнішний вигляд — симпатичний та приманюючий.

Це висока, легко у низ похила стать старця, з пречудовою головою, зоряними очами й ніжним лицем. Одяг зі сірого шовку, складкований, невибагливий, голос високий, співучий, наповнений діточою дзвінкістю та щирістю, мова ясна, гостро вибивана при анґлійській вимові, а милозвучна при матерній. Як аристократ з роду поводиться свобідно, але природно, без шабльону, без наломлювання себе до штивних товариських форм, а повабна постава принаджує вродженою знатністю традицийно-родового жесту. Досить вчасно роспращався з дружиною й дітьми, котрих забрала смерть. Від глибоко реліґійного батька Devendranath'a, а не мало теж од калькутських Єзуїтів дісталась і йому в уділі щира побожність і нахил до роздуми та внутрішних міркувань. Тож хоч приходилось йому в життю терпіти і много терпіти, одначе оця внутрішня душа навчала його завсіди зберегти рівновагу, захоронитись од нарікання й плачу. Непомітні у нього якісь боротьби зі самим собою по причині внутрішнього неспокою, чи власних промахів; нема видніщих сумнівів, котрі нуртувалиб його нутро, нема життєвих розчарувань і придавляючої зневіри. Коротко — Таґор це звичайна собі, скромна й безпритенсійна особистість, що правда — глибока, але без комплікацій, без загадок, без розбіжностей. Глибина цієї душі йде властиво в однім напрямку, а саме в напрямку задоволеної, гармонійно зложеної внутрішности.

Стрібуймо описати, відділити й оцінити його духові ділання. Хоч як усі його сили одноцільні, всеж таки без якогось розмежування та від-

ділення його промінювання немислима ні основна оцінка, ні спасенне вихіснування його. Займатиме нас перш усього його провістка, котру він голосить-звіщає; відтак його дивна сила, котра в душах родить якесь пробудження чи воскресення; вкінці його пісня, котра діпає запоморочливо, як цвітистий запах його індийських лісів.

Провістка Таґора обертається біля великої й вічної правди людства: як річ мається з Богом і зі світом, з душею й життям, із любовю й зі смертю? При звіщанню цієї глибокої вістки, не виступає він як цей, що питає, бо про неї він змалку набрав досить одповідей, а то й певности. Людина це отже глибоко релігійна, тож велична ідея Бога служить основою цілої його появи й усього його ділання. Бога знає він[1] як »найвищу особу«, »без плями, без тіла й тілесних слабостей, без честилюбности, без крихітки зла«. Бог, що »всюди росходиться, й пан думок, всеоживляючий, од себе«... Молиться до Нього, як Бога »пір року й долі народів«, як »Світла й Добра«, як »Господа й Творця вселенної«.., Його почитає живою й сердешною набожністю, називаючи Його раз »другом-приятелем«, то знов «любим своїх безмежних днів«, або »Царем, Учителем, Батьком«. Його любить він як рідну матір: »Хочу назвати Твоє ймення, щебече він у »Плодозборі«, сидячи самітно між тінями моїх німих думок. Хочу назвати Його без слів, хочу назвати Його без ціли. Бож я як дитя, що сотий раз кличе свою неню, веселе, що може казать: мамо!« Бог йому Володарем, котрому він нікчемний слуга співає свої пісні. Ціле життя цьогоже співця має бути єдиним і виключним поздоровом для Бога. »Позволь, мій Боже, обернути мої змисли на вітання для Тебе, позволь привести світ до Твоїх стіп. Як дощева хмара в місяці липні низько звисає з тягарем невиладованої зливи, так позволь і духові мойому склонитись у Твойого підніжка - на вітання для Тебе. Позволь моїм пісням зібрати богато мудрих в одну струю, що котиться до моря мовчанки — на вітання для Тебе. Як ряди повертаючих журавлів день і ніч тягнуть до гірських гніздочок, так позволь, щоб ціле моє життя йшло шляхом до своєї вічної домівки — на вітання для Тебе« (Gitanjali).

Чимало приймає Бога Таґора досить недовірливо, або що найменше осторожно. Чиж може — кажуть вони — провісник індійського вірування голосити Бога, котрого не понималосяб у світлі моністичної науки? І їхня обережність оправдана. Знаємо преціньь, що майже в усіх тамошніх релігіях основа наскрізь моністична. Одначе треба замітити, що поняття Бога в Таґора дуже близько підходить до монотеїзму християн. Це далосяб точніще сказати, провірюючи його писання. Певною є теж річчу, що передовсім його поезії дишуть пантеїзмом, одначе годі сказати, що понакидувані місцями звороти пливуть з безсумнівного пантеїстичного світогляду поета. В кожнім разі під цим оглядом поезії Таґоре менше небезпечні, як безбожні, бездушні та без'ідейні плоди новітніх поетів.

На світ задивляється Таґор як на твориво Бога-Сотворителя, котрий відблескується в світі як »знання, сила й дійсність«. Світ це лист Божий, що його тяжко читати, хоч криє в собі любі речі зза через які треба його до серця притиснути. Це також »німа, вивидна музика«, котра робить лекшим життєвий тягар, це »післанець Красного, Одного, в якого душа любов«. Одначе мимо всього живеться на ньому як на вигнанні, бо »зухвалий дух земського щастя кусить нас своїми приманами й як

[1] До наведених текстів порів. видання Kurt Wolff накладні, München, або біографія видана в Берліні (Fursche) п. з. E. Engelhardt, Rab. Tagore als Mensch, Dichter u. Philosoph.

зальотник побивається за нами«. Що більше, Тагор у цім світі добачує разячі противенства, котрі булиб у силі захитати у вірі слабодухів, тільки не його. Досить примітивно пояснює їх у »Sadhana«, як ділання лівої руки Бога, котра сповидно ділає проти правої, але в суміж з нею творить і виводить на світ.

Серед такого світа проживає чоловік, у якому найвиразніще обявляється Бог. Через щож найблище підходить чоловік до Бога? Через свою духовість і свобідну волю. І саме тут розвиваються думки, котрі досить ярко закравують на пантеїстичні погляди у Тагора. При докладнішій аналізі думок виходить, що сущної ріжниці між космольогією християнською а індійською фільософа годі добачити. Бо хоч понимає він чоловіка через свою близкість із божеством як співтворця світа, всеж таки підчеркує, що це його »творення« діється у видимім світі, світі змислових явищ і то як реалізування думки божого Творця, котрий властиво творить через сотворений собою дух людський. Хоч отже не припускає єдности буття, однак обстоює одноцільність принціпу-початку, одність ділання й цілі, що находяться в Бозі. »Признаємо, що ця єдність держиться разом одним та вічним духом, котрий сотворив землю, небо й зорі, котрий просвічує теж світлом свідомости наші душі, і ця свідомість у нерозривній звязи зі зовнішним світом їх проникає« (Sadhana).

(Докінчення буде).

Ор. Св. Мердін

Молодь серед непригожих умовин

(Продовження)

— Мігби ти раз уже краще з'одягнутися, коли виходиш на місто — сказав редактор Стеррет. Горацій Ґрілі, до якого відносилися ці слова, оглянув свій одяг, гейби його вперше бачив та відповів:

— Мій батько не має заняття, то ж мушу йому помагати. — Протягом семи місяців видав Ґрілі лише 6 долярів, хоч отримав за цей час за свою працю в часописі Стеррета 135 долярів. З цієї суми задержав для себе 15 долярів, а решту віддав батькові.

Ґрілі мав 21 літ. Не мав принадної статі: тяжкі рухи, волося мов коноплі, плачливий голос. Та це його ні трохи не бентежило. Він порішив пошукати щастя в Ню-Йорку. Повісив на ціпку оклунок з одягом і шматтям та, перекинувши це „майно" крізь рамя, рушив у дорогу. Дорогу до міста Buffalo перейшов пішки (60 миль англійських), відтам дістався судном крізь канал до Albany, переплив човном Hudson і зі сходом сонця 18. серпня 1831. р. прибув до Ню Йорку.

Тут найшов собі житло за $2^1/_2$ доляра в тиждень. Шісьсот-милева мандрівка коштувала його всього 5 долярів. День-у-день ходив од хати до хати, питаючи, чи не треба кому робітника; та всюди стрічала його відмова. Його марний вигляд спричинив це: думали, що він якийсь робітник-утікач. Одної неділі дізнився Гр., що друкарня »West-Printing« потребує складачів. У понеділок устав ранком о 5-ій, а на 7-му був уже на місці. Управителеві годі було повірити в це, щоби молодий селянин з'умів складати черенки до Святого Письма в кількох мовах, бо до такої саме роботи треба було йому робітників.

— Поставте перед ним скринку з черенками, — сказав — побачимо, що вміє.

Новий складач не припав до вподоби властителеві й цей наказав управителеві звільнити робітника з кінцем робучої днини. Та на диво: непроворний на вигляд робітник сповнив своє діло докладніще й краще за других. Десять років опісля був уже спільником невеличкої печатні, а невдовзі заложив оден з найкращих тижневиків у Сполучених Державах п. з. »New Yorker Courier«. А проте це підприємство не було корисне. Коли в 1840 р. став президентом республики Harrison, започав Ґрілі видавання »The Log Cabin-y«, який дійшов до казочного числа 90 тисяч передплатників. Але й на видаванню часопису, котрого примірник коштував пенса, Ґрілі не зробив майна. Наступним його підприємством було видавання »The New York Tribune«, примірник по центові. З тисячкою долярів у кишені зачав це видавництво, печатаючи 5000 примірників першого числа. Та продажа йшла гей по гурді. З початку мав 600 передплатників; та протягом шести тижнів було їх уже 11 тисяч. Попит на часопис ріс скорше, ніж машини могли напечатати.

В 1825 році Джеймс Ґордон Беннет збанкротував на видавництві »New York Courier« а відтак, сім літ опісля, також на видавництві »Globe« і »Pensylvania«. А вважали його за доброго редактора. Мозільною працею та ощадністю зложив пятьсот долярів за чотирнацять літ. У 1835 році запросив він Ґрілі на спільника до видавання нового щоденника »New York Herald«.

Ґрілі не приняв тієї предлоги. Натомісць нараяв Беннетові двох молодих друкарів. Зробили умову і 6. мая 1835 року вийшло перше число часопису »New York Herald«. Грошей у спільників було стільки, що вистачило на видатки десяти днів. Беннет винайшов сутерину на Wall Street. Ціла обстанова редакції складалася з одного крісла та стола, який зроблено з дошки покладеної на двох бочках. І так зачалася тут праця побіля великого безпартійного щоденника, що було в Америці новиною, бо до цього часу кождий часопис був органом якоїсь партії. Всю працю коло видавництва, з виїмком друку, виконував Беннет сам у своїй сутерині. Молодець боровся витревало, щоб здійснити свій ідеал, даючи своїм читачам усе новіщі та кращі відомости з усіх галузей людської діяльности. Невдовзі набрав його часопис скрізь розголосу, як дзеркало біжучої історії світа. Вісти, які там поміщувано, були стисліщі та більш вичерпуючі, головно-ж новіщі як ув инших щоденниках. У тому напрямі випереджував Беннет усіх своїх переємників. Не жалував ані праці, ані гроша на здобування певних і неспізнених вістей, якими лише мігби загал зацікавитися. Правда, що це вимагало величезного з'усилля, але висліди були неабиякі. На углі, де сходяться дві вулиці; Broadway і Henry Street, станув небавом величавий будинок найбільшого всесторонного щоденника тих часів.

Др. Талмадж так говорив до своїх молодих слухачів: „Коли йде мова про життєві невзгодини, то тямте, що стоїте сьогодня нарівні з тими, яким поталанить у житті. Розважте, що ці, які від сьогодня за трицять літ будуть міліонерами чи великими бесідниками, ці що вийдуть на поетів, великих купців чи філянтропів, ці що будуть великими в Церкві чи державі — всі вони сьогодня рівні вам і не в ліпших од вас умовинах. Згадайте на ці мої слова за трицять літ.

Бракує вам орудників, бракує капіталу, з якими моглиб ви щось підприняти, правда? Отже йдіть до бібліотек і з книжок, які там подиблете, вчіться яким чудесним механізмом обдарував вас Бог, даючи вам руки, ноги, очі й уха. Відтак ідіть до просекторії, щоби там побачити те, про що ви читали, а опісля ніколи не нарікайте, що брак вам орудників до діла.

Бракує вам орудників?

Найбідніщий хлопець так випосажений, як лише предобрий Бог міг його випосажити, коли роскинув перед

ним свої великанські багатства.

Елігу Бурріт мав ледви шіснацять літ, як помер йому батько. Елігу був тоді челядником у коваля таки в своїому селі. Працював у кузні десять до дванацять годин денно. Одначе це не перепинювало йому завсіди роздумувати та розвязувати в думці найтрудніщі математичні задачі.

У його дневнику можна вичитати от таке:

„Понеділок 18. червня: біль голови, 40 сторінок Ківіє, 60 сторінок французького, 11 годин праці в кузьні. — Второк 19 червня: 60 стишків жидівського, 30 данського, 10 чеського, 15 назвів зір, 10 годин праці в кузьні. Середа 20. червня: 25 стихів єврейського, 8 сирійського, 11 годин праці в кузні".

Бурріт знав 18 мов і 32 діялєктів. Вславився пізніще як „учений коваль" і як суспільний діяч[1]. — Хлопець цей, що не мав нічого, здобував собі знання таким дивним способом, що кождий повиненби стидатися, коли не вчиться, маючи до того нагоду.

Про хлопця, що розносить часописи, зовсім не можна сказати, щоб він міг дійти до якогось щастя та слави на якімнебудь полі — властиво годі з'образити собі людину, що малаб менші надії на якийнебудь успіх. А проте чоловік, якому Америка завдячує свою світову славу, був рознощиком часописів на залізниці. Том Альва Едісон мав пятнацять літ та велике замилування до хемії. Заложив собі був навіть невеличку тайну робітню в залізничому возі. Одного разу, коли він потайки робив якийсь хемічний досвід, віз затрясся і пляшка з сірчаним квасом упала та пукла. По цілім возі розійшовся великий сморід, а розлитий квас спричинив немало шкоди. Кондукторові урвався терпець. Ухопив молодого вченого за обшивку і викинув з поїзду, почастувавши його на дорогу ще кількома позаушниками.

Едісон переходив з одної невеселої події до другої, та все виходив з кождої з них переможцем. Зовсім іще молодий був, як уже засів на престолі вселюдської науки. Коли недавно спитав його хтось про тайну його щастя, він відповів смирно, що ніколи не брав до уст одурманюючих напитків та що був завсіди поміркованим у всьому, кромі праці.

(Продовження слідує)

---

[1] Бурріт Елігу, знаний американський апостол миру, вродився 1811 р. в Ню Брітен стейту Коннектікут, Америка, — яко десята дитина одного шевця. Знав лише трохи писати та читати. В шіснацятім році пішов учитися на коваля. Як уже вивчився ковальства, навчився опісля дечого від свого брата, що був сільським учителем. Опісля перенісся до Ворчестер, де займався дальше ковальством. Його ремісло було досить поплатне так, що міг з нього добре жити і при тім мав нагоду заспокоювати свій голод знання в місцевій антикварні. Як письменник виступив він прилюдно щойно в 1842 р., коли то переробив одну ісляндську книжку про вагу золота та срібла. Кромі старих та нових клясичних мов знав теж мови: семітські, португальську, флямандську, данську, шведську, ісляндську, як також ріжні мови кельтийські та славянські. Мав славу вченого коваля, а найбільша вона в тому, що всіма силами змагав до створення загального світового миру. Вже як двацятьлітний молодець, будучи аж до пересади релігійним, утворив кружок, де вщіплював свої ідеї. Почавши від 1840 р. обійшов він цілу Америку, де скрізь виголошував промови про мир. У тих мовах доказував, що війна це найстрашніще нещастя на світі та що вона найбільшою перепоною до свобідного розвитку народів. У червні 1846 р. удався до Англії і тут видав невеличку книжку: „Sparks from the anvil = (Іскри з ковала"). Брав живу участь у тзв. мирових конгресах, які головно за його почином одбулися у Брукселі, Парижі, Франкфурті (1850 р.) і Лондоні (1851 р.). Його „Olives leaves = (Оливні листки"), перекладані на ріжні мови, росходились у мілионових накладах по цілій Европі, навіть і в Росії. По повороті до Америки видав книжку: „Thougts and notes at home and abroad = (Думки та спостереження дома й на чужині"), в якій помістив усі свої помічення за час своєї довгої подорожі. Кромі того видав іще кілька повчаючих книжок. Помер 1879 р. в Ню Брітен.

З МОЛОДОЇ НИВИ

Р. Завадович

Рідній землі

Не плуг тебе орав, а гранат розривав
Твою зболілу материнську грудь,
Не зеренцем дрібним, а тілом молодим
Загатив враг столочену путь.

Куди не глянеш ти — біліються кістки
І черепи валяються в ровах,
Така подяка тим, що в роздорі страшнім
За волю й честь розсипались на прах.

Де тихії лани — хрести, хрести, хрести
Рамя в рамя, мов братняя любов,
Мов сестри і брати обнялись на віки.

Як сонця блеск увільнить світ з оков,
Зійдуть ще ті кістки, мов в полі колоски
І встане гнів за муки і за кров.

Я. Кралько

* * *

Усе проходить, усе минає
І молодість свята й кохання,
І пісня вже не так лунає,
Зникають мрії і бажання.

І в тихий смуток оповита
Журбу нам осінь навіває,
Душа розслабла і розбита
У грудях ниє і ридає.

Ще жить так хочеться, любити,
Купатись в щасті і добрі,
А осінь нові заповіти
Несе вже старости дарі.

Меріям

І ти умерла...

І ти умерла... Твої ясні очі
Не заблистять уже мені ніколи...
І ти умерла... У місячні ночі,
Як туман тихо квітки окриває,
Як вітер злегка пеститься росою,
Ти вже не прийдеш... Тебе вже немає...
Надії кануть тихою сльозою,
Життя моє замкнулось у могилі...
Цвіти лілеї, цвіти сніжно білі,
Такі, як ти недавно ще любила,
Які на грудях заєдно пестила,
Тепер спочили на твоїй могилі,
Цвіти надії... цвіти сніжно білі...
На твоїй був могилі... Лиш вітер шепоче
Про твої ясні, тихі, сонні очі —
І тихо плаче... І на гріб-могилу
Наносить листя, цвітів і ясміну,
Немов тебе окрити ними хоче...
Так сумно... сумно... Лиш вітер шепоче...
— — — — — — — —
Я тихо плакав. Нагадав минуле...
— — — — — — — —
Лягав вже вечір. Дерева поснули
І блідолиций вийшов зпоза хмари,
Тихо шептали запашнії трави:
Ти тепер наша... Ти тепер між нами...
Ти тепер наша... Сниш дивними снами
Ти тепер наша...
...Тихо між гробами...
Тобі десь зимно...
Чого ти умерла.
Моє кохання!... Смерть твоя роздерла
Усе, що було найкраще між нами,
Чого ти вмерла!...
Між тими гробами
Місце для мене, не для тебе, мила!
Чомуж проклята та страшна смерть біла
Мене не стяла своєю косою,
Щоб я, кохана, пішов за тобою?!!
Так тихо... тихо... Тільки місяць сяє
Й вільха шепоче: Тебе вже немає...
І цвіти плачуть срібною росою...
Скоро вже, мила, піду за тобою...

Петро Ксенофонтів Сосенко М.

Вона явилася їм...

Був лютень 1920 р. На дворі гуляла зимова студінь. Земля деревіла в обняттях сивого морозного дідугана. Крізь небесне решето сипались дрібонькі крупки-сніжинки.

Така люта немилосерна зима! Мешканці Одеси, ще не памятали такої.

Кріпкий мороз зціпив навіть води Чорного моря близько берега у скелисті ледяні криги. Було так понуро й холодно! Лише крізь сірий серпанок замряченого неба просвічувало слезаво сонце. Насипи снігу били в очі сильним кремовим світлом, разили зір та шпигали в очних ямах своєю сніжною ясністю наче голками.

Ми як раз вийшли з одної книгарні. Ми цеб-то я, четар Нава й наш новий знакомий, а радше незнакомий — як нам здавалося студент. Він ішов дуже скоро наперед нас, а ми слідком за ним, намагаючися його дігнати. Ми перейшли вже кілька вулиць і переулків, але ніяк не могли його перестрінути. Щойно по кількох хвилинах ми, недавні виздоровці після тифу, засапуючися допали його.

Вибачте добродію, що вас турбуємо, звернувся я до незнакомого, приспішивши ходу й зрівнавшися з ним. — Але дуже ми вами зацікавилися. — Чи я вгадав: Ви віддаєтесь особлившій праці на полі української етнольогії? Що?

Він пристанув і глянув допитливо на нас обох.

»Нехай вас не дивує питання мого товариша — заговорив у відповідь на питаючий погляд незнакомого четар Нава. — Він пізнав у вас студента, а сам також студентом.« Незнакомий усе ще дивився на нас із таким самим допитливим, на пів недовірливчим поглядом. Його малинові, як у дівчини уста, відкривалися, ніби ось-ось мали сказати:

»Чого ви хочете? Чому з мене шуткуєте?«

Чи так? Правда — ви студент, інтелігент — почав я знова, розсміявшися з його клопотливого вигляду. І хто зна, чи не такий за яким ми вже від кількох днів... шукаємо, щоби вже раз побалакати приємніще після тифу з кимсь із тутешніх інтеліґентів.

Щойно по останніх моїх словах незнакомий наче трохи порозумів у чім річ. З його блідого, що правда, але молодого ще майже діточого лиця зникла закраска первісного змішання, а недавну ще тінь заклопотання замінили промінні смужки приязної усмішки, якою зарисувалися його уста.

»Вибачте, добродії, — почав він звинятися. — Я що правда, запримітив обох Вас у книгаря, але ви вбрані в одностроїї англійських старшин, от я думав — діло в мене з Денікінцями. Щойно тепер побачив на ваших шапках тризуби тай з мови пізнав я говір галицьких Українців«...

»З говору пізнав!« шепнув мені мій товариш і сіпнув мене з легка за шинель. — Буде розмова! Це неабиякий студент!«

»А що до мене — продовжував дальше незнакомий, то я дійсно студент, чи там пак був студентом, бо хибаж тепер студії, як більшовики вже чи не під самими мурами Одеси. Як от нині-завтра на вулицях міста розгориться бій?! Ну, але будь ласка, скажіть, як ви дійшли до такого висновку?«

Бачите, — пояснював я, сміючись, — привід до такого думання дало нам ваше молоде лице, слабий заріст, бо колиби не це, можнаби думати, що ви таки справжній професор. Ваше уложення, ваше захованння зовсім про це свідчили. Найбільшеж та хвиля, коли ви питали книгаря про книжку Вовка: »Кавказ і Карпати«. Тоді ваші очі були задивлені кудись у незнаємість, ви — здавалося — вже тоді укладали собі, як ви виповните купленою книжкою

прогалину в своїх студіях, до чого її використаєте, що напишете...

»Ну, так — перебив мені студент, усміхаючися, так, щось у цьому є, але є ще одна причина, якої не знаєте«.

І за останніми словами його молоденьке лице затягнулося сумом, а очі знову задивилися десь у незнаємність прямо зраджуючи, що його уява в ту хвилину мозільно працювала, а з уявою у безвісти летіли його думки.

»Ну щож за причина?« спитав мій товариш з веселим призвуком у голосі, не замітивши зміни на лиці студента. Студент з легка здрігнувся, ніби пробуджуючись зі сну і глянув із невдоволенням і строгістю на четаря.

Цілий час нашої розмови ми йшли скоро й у хвилині, коли мій товариш проговорив своє питання, ми як раз з'упинилися на вулиці Пантелеймонівській коло будинку жіночої гімназії, де в той час був лазарет для тифозників. Сказатиб точніще студент задержався, впялив у мого товариша свій прошибаючий строгий погляд тай тим і нас з'упинив.

»Що за причина...? Що за причина?« — повторив він без перерви кілька разів, як луна — ніби не розуміючи з початку питання, то знов наче силкуючися вишукати в своїй — як здавалось мрійливій голові якусь відповідь.

Нераз він прибрав холодний, рівнодушний для нас вид, насупив свої шовково-чорні брови і майже закликав виголошуючи з притиском кожне своє слово: »Я не розумію вас чи там пак не розумію вашої настирливости. Бо щож має вас обходити моя якась там причина..., мої особисті справи..., мої задушевні думки?! Я бачу вас перший раз у своїому житті й не є... обовязаний навіть з вами... щонебудь говорити, не то що!«

Він захвилювався й перестав говорити, лише дивився на нас. Ми мало ротів не пороззявлювали дивлячись на нього.

Кількож то приблисків ріжних, зовсім противних почуваннів майнуло за тих кілька хвилин на його... ніжному... майже жіночому лиці! За тих кілька хвилин, які ми з ним ішли! Що за чоловік це був? Що саме діялось у його душі? Які »задушевні« — як він казав — міг він мати думки?

Всі ці думки роєм набивалися мені до голови і я занятий у ту хвилину ними, не відчув навіть тоді цього немилого заклопотання, яке звичайно відчуваємо при несподіванім обяві різкої неприхильности для нас — у других людей.

Тимчасом на лиці студента знову змалювалася переміна. Він, очевидно, холонув поволі у своїому заворушеному розстроєві, а його лице знову прибирало дещо душевного спокою. Все те тревало добру хвилину а стоячи на місці, ми таки гаразд ізмерзли. Тому я, глянувши на товариша й, достерігши на його лиці виновне, а мовчаливе заклопотання, відізвався:

Вибачте, добродію, але мій товариш певно зовсім не мав наміру вас так глибоко діткнути... Вас очевидно розстроює розмова з нами... До того й ми ще не так давно подужали після тифу й померзли, от ми роспращаємося з вами та поспішимо зараз до приюту виздоровців. А ще нам досить далеко...

»О ні!« — закликав несподівано для нас студент. »Ще раз ні! Ви зовсім не образили мене, а навпаки я повинен просити у вас вибачення за це, що з вами так обійшовся. Вам, очевидно, дивно — продовжував він зі жалісним приголосом, що достерегли в мене за так короткий час одтінки ріжних почуваннів. Але вірте мені: — Не все можна людей так скоро осудити, не знаючи їх дотеперішніх переживаннів. Це в мене... лише так... хвилево й уже минуло. Я, бачите, не можу знести, коли мене хто питає про мої особисті справи, про щонебудь, що торкається мого — що так скажу — „внутрішнього, задушевного я“. Ну, але цим разом

ви невинні, а завинив я, бо сам дозволив розвинутися нашій розмові в той спосіб і до тої степені, що вам не випадало нічого іншого, як завдати мені таке питання. І я, бачите, не розміркувавши як слід усього, скоро захвилювався. — А до того чимало винен усьому цей припадок, що ми задержалися отут на цьому місці, коло сього будинку« — і він указав на гімназію.

Ми розуміли по свойому. Легка тінь сумовитости, що поканула кудись через його лице, ще більше попирала здогад, що блиснув тепер у моїй голові. Ага, так — думав я — тепер розумію: Чоловік ніжної, глибокої вдачі, розстроєний невзгодинами воєнного життя, то й прикре йому це місце, через яке так часто виносять на вічний сон небіщиків.

Такоїж гадки був і мій товариш, бо він зовсім успокоївся й заговорив: »Я зовсім не образився. — Ви, хоч молоді, але мусіли на свойому життю багато пережити невзгодин і ми вповні вас розуміємо й оправдуємо.«

»Всеж таки мені ніяково булоби, колиби ви пішли без певніщого вияснення, як те, що я вам дав. — Не знаю, як хто, але я все дуже боляче відчувавби це, що ми розстались би без належного освітлення випадку, а хочби лише з тінню підзорливости щодо моєї причасности в чімсь злім.

»Говорю щиро й прошу мені вірити. Я навіть дуже втішився, коли довідався, що ви самі як студенти, бажаєте побалакати зі мною, як з тутешнім інтеліґентом - студентом. Бачите, мої праці як раз у такій розвиненості, що я потребую з кимось порадитись, а ви певно щиро мені порадилиби. Лише цей немилий приприпадок..., це що я не вчунявся в час як слід у дійсності. О це і розігнало на часок ці приємні враження, які полишили — принайменше в мене — перші хвилини нашого побачення«.

Ми оба хотіли кілька разів перебити йому, приязно успокоїти, але він не дав нам навіть прийти до слова, лише сам говорив дальше, усм хаючися вже навіть: »А тепер, будьте ласкаві, не погордіть моєю скромною студентською гостиною й зайдіть до мойого парубоцького помешкання, яких кілька камяниць низше. Дозвольте хоч так вас перепросити...«

Не випадало ніщо іншого тай навіть ліпшого як зайти у цей студений, морозний ранок до нього. — Ми вповні повірили йому й згодилися зайти.

Я звернув розмову на його научні праці й довідався, що він з особливим замилуванням оддався не лише українському народознавству, але взагалі всьому, що відноситься до України. За кілька хвилин нашої дальшої дороги, ми торкали на часок - два декілька ділянок українознавства й за кожним разом, як ми заговорювали про щось іншого та вимінювали свої гадки й ради на зачіплені теми, він дуже зацікавлювався кожною темою. І вже цих кілька хвилин розмови з ним, дало нам чимале вдоволення, за яким ми вже довший час шукали. Та наше зацікавлення особою студента ще більше зросло, коли ми ввійшли до його помешкання. Наш новий знакомий отворив двері й указуючи уданим панським рухом руки промовив, сміючись: »Прошу зайдіть, це мій палац.«

Ми увійшли, а він за нами. Це була досить простора кімната на першому поверсі. Перше, що впало мені в очі, було кілька довгих рядів полиць, заставлених книжками, що здіймались високо в гору під стіною по правій стороні від входу. На ліво від книжок, під одиноким вікном, напроти дверей стояв стіл з двома стільцями, на ліво від нього під другою стіною ліжко, а в кінці більший шафлик.

»От такий мій палац« — приговорював весело молодий хазяїн. »Сідайте розгостіться, а я за той час подбаю про приняття милих гостей. «Ми подякували, але не сіли, тільки розглядалися по кімнаті. Нараз, коли молодий студент одсував столець, столець захитався й упав. Спадаючий великий ніж, який на хвилину студент поставив на стільци, сильно вдарив

молодого хазяїна по пальцях. Але чи не ще більше почала застановлювати мене й мого товариша особа студента як раз із тої хвилини, бо коли я його жартовливо пожалував, він одповів спокійно:

»А чи повірите, що для мене це ніщо. І не думайте, що я лише так говорю, бо я не звик говорити неправди для якихось там формальностей. Але ви, відай, таки не повірите, що мені біль — нераз не є болем, але противно робить мені навіть приємність. Не говорю тут про духову, моральну приємність, але дійсно біль робить мені нераз фізичну приємність. Раз я був ранений і рвала мене рана та представте собі, що рвучий біль чергувався раз по раз із якимсь приємним почуванням, а навіть були виключні хвилі таких почувань. Мені самому нераз здавалося, що в мене таке камяне серце, що в мене це ознакою може якого природного наклону до жорстокостей, але чи не противно воно.

»Чи не тут радше шукати причини, що я багато натерпівся й моя душа — що так скажу — виніжніла й поглибилася. І ось ще що. Кажуть, що в пеклі відчувають одночасно й нестерпиму горяч і нестерпимий холод мороз, і чи повірите, що я частинно розумію це. Бачте, коли чоловік приложить руку до чогось дуже морозно зимного то впечеться й спарить собі руку.

»Отже щось подібного є відай у тім, що я відчував в болю приємність. Два противенства в однім, а не є одним. Це немов пригадка; що в життю терпіння приводить приємність і міняється з нею, наче передсмак вічности, яка одна й та сама ховає приємність і біль людські, але також і для людей.«

Ми не перебиваючи слухали цих його фільософійних виводів і слідкуючи за ними дальше в своїх думках, почали розглядатись по кімнаті.

Над ліжком у горі був образ Роспятого, а під ним нище побільшена до середної величини образа світлина молодої, може сімнацятьлітної дівчини. Мій товариш перший спостеріг світлину. »Цеж чудова краса!« — шепнув він мені. І ми оба спрямували ступені до світлини, щоби їй докладніще придивитися. Та в цій хвилині я завважав на столі в малих стоячих рамках дещо меншу світлину тоїж самої дівчини. Це була можливо його улюблена й треба було старатися, щоби знова не діткнути його особистих почуваннів і я задержав товариша. Ми перейшли на право й почали переглядати книжки. Це були переважно твори, що своїм змістом торкали ріжних галузей українознавства, але було там чимало книжок з области фільософії, біольогії, соціольогії. Мене дивував цей найріжнородніщий вибір книжок, а мій товариш так зацікавився особою студента, що мимо недавної ще неприємности коло будинку гімназії, вихопилося йому питання: »Кількож вам літ, добродію?« Понад моє сподівання — питання зовсім не заворушило його спокою. Може бути тому, що за той час, як ми оглядали книжки, він клопотався про наше приняття. Він порався по кімнаті, немов молода хазяйка, роспалював у грубі, що стояла на ліво від входових дверей, настававив малий самоварчик накидавши в нього гашеного вугілля, а вкінці кинувся за наїдками й напитками. Може бути, що й длятого він не захвилювався як перше, але витягаючи зі шафлика сир, масло, вітчину*, паштет з дичини, пляшку питного меду він говорив зовсім спокійно: »Мені літ уже двацять і шість. Що правда на вид я виглядаю молодше, але це лише так на зверх, з лиця. Такий уже цілий мій рід був. Мойому батькові було вже до пядесятки, а його зверхній вид уменшав йому більш десятка літ. Мені і самому дивно. Багато я перебув, служив при війську від самого початку війни; старшинував у російській армії в Східних Прусах, був і в армії

* Рід мясива на Україні й Росії.

У. Н. Р. з початку її творення... Але якось чоловік взагалі багато може видержати, а майже все більше, як про себе думає.«

»Так, так додав мій товариш сміючись, колиби я в дома хоч раз мав у черевиках стілько снігу, що нераз у війську, хоч раз так заморожені ноги, то моя мама малаби таки справжню причину до плачу, бо в дома я вже давно померби від того.«

»Це правда« — згоджувався молодий хазяїн — »але я не лише про це говорю. Я маю на думці також і це, а навіть передовсім це, кілько чоловік може видержати моральних, душевних терпінь, як нераз моральне терпіння наскрізь — здається — пережирає нашу душу, придавлює її, а мимо цього чоловік видержує це все. Що правда нераз то кінчиться катастрофально бурливо і я сам був свідком кількох таких випадків, будучи довший час занятим у лазареті для тих салдатів, які втратили через воєнні випадки очі. — Якеж море терпіння; якаж глибінь муки, горя мусіла бути в душі неодного такого козака, який далеко від рідні не видячи своїх улюблених, жив самими чорними думками і в кінці відбирав собі життя. Чи знов іншого такого, що вмирав зі самої туги за світлом, з постійного бажання бачити своїх найдорощих, або з того, що не видячи нічого жив самою уявою й попадав на кінець у нервову, умову недугу«.

Порозставлявши при останніх словах на столі тарілку з паштетом з дичини, ножі й вилки він просив: »Ну а тепер будемо балакати вже посідавши за столом. Сідайте, їджте то й розмова буде нам приємніща, як розігріємося.« Він присунув блище до стола ліжко, сів сам на ньому, а нам видав стільці. Ми посідали, випили по малій чарці меду і їли. Молодий хазяїн також їв і говорив: »Не думайте, що я такий дуже буржуй. Все те, це мій останній воєнний додаток з одної споживчої кооперативи, в якій служу канцелярійним урядником. Тому кілька днів був я ще там занятий майже через цілий день, але тепер ми перервали на якийсь час працю, бо сподіємося в Одесі кожного дня воєнних подій.«

Нараз зір студента з'упинився на світлині на столі. Він замовк і так само, як це ми його бачили вже два рази, задивився кудись через вікно у незнаємість...

Його уява, — безперечно, — мусіла знов мозільно працювати, бо він — здавалося — навіть не знав що ми сидимо при одному з ним столі. Я перекинувся з товаришем поглядами, даючи собі тим обопільно до зрозуміння, щоби не зачіпити в ту хвилину студента яким словом. Ми дальше їли ніби, не добачуючи жаднної зміни в його душевнім настрою. Так тревало добрих дві хвилини, заки він заледви перший раз кліпнув повіками та ніби щойно тепер пригадав собі нас. Він швидко зітхнув і глянув на мене. Наші погляди стрінулися, але я старався закрити враження зацікавлення, яке викликало в мене його захования і я їв дальше. Потім він глянув так само на товариша. Кілько разів я пізніще пригадував собі ці його два погляди — мені все здавалося, що як раз та мовчанка, а передовсім ті два його погляди й наше захования зробили перелім у нашій розмові. З тих його поглядів — здавалося — била вдячність за це, що йому не перебили, а лишили в супокою.

Він перший перебив мовчанку: »Дуже вам вдячний, що не перебивали мені. Я бачите нині особливо розстроєний, чи там пак мій розстрій змігся нині ще більше за тих кілька днів, у які не маю дотеперішнього обовязкового заняття. Ви, очевидно, не дивуєтеся мені й мене виправдуєте, бо самі ви так сказали, а коли сказали, то говорили правду, бо хибаж можна кого впроваджувати в блуд, а в дусі з нього сміятися?!«

Ну, мій Боже! — закликав я з товаришем майже одночасно — таж певно, що не можна! — а я додав: Ви не потрібуєте навіть сумнівати ся про нашу щирість, добродію.

Як тут не виправдувати чоловіка, коли ми самі знаємо, що живемо серед воєнного, революційного хаосу, де з'ударяються ріжні струї, стираються всякі впливи, перехрещуються стремління ріжних народів, а навіть близьких собі людей, одиниць. — »О так, так! — Досить не говоріть більше! Я вірю, що ви розумієте положення всякого чоловіка, що ви й мене виправдаєте, мені довіряєте«.

Нараз він спитав несподівано: »Чи не моглиби ви мені сказати де обертається польський ґенерал Зелінський? Виж були весь час у Галичині, то й знаєте докладніще перебіг поодиноких боїв, ніж ми тут в Одесі зі всяких доривочних вісток?« Я дуже здивувався й мало не вихопилось мені цікаве питання, на що йому цього треба, але в час пригадав собі неприємну приключку під ґімназією і лише відповів на його питання: — Так. Ми знаємо докладно де він був, хоч, що правда, не знаємо де він обертається тепер. У місяци червні минулого року його війська були цілковито розбиті галицько - українськими частинами над Стрипою. Він сам ледви втік задержуючи перед тим своїх вояків з револьвером у руці. — »Ага, так! — заговорив знова студент вислухавши уважно моїх слів. Мені бачите не залежить так на тім де він, як на тім, чи має він ще під своєю рукою які частини, а особливо я хотівби знати, що сталося з його пушками«.

— Більшість його пушок разом зі старшинами наші захопили в полон.

»А не знаєте, чи між полоненими не було поручника Чумінського?... Але правда, що я питаю... Хибаж можливо памятати назвиська?«

— Чому, нераз можливо, але назвиськ ми взагалі не знали.

Студент встав і почав ходити скоро по кімнаті, над чимсь ніби думаючи.

Ми перестали їсти й слідкували очима за ним.

Вкінці він станув перед нами: »Так вам роскажу все. Ви знаєте дещо, а виясните може мені решту, ту страшну решту, яка мене мучить уже два з половиною роки. — Правда ви не відкажетесь вияснити мені, помогти мені навіть, коли буде треба«.

»Будьте того певні, як що лише зможемо чим помогти — поможемо«.

»Так слухайте« — сказав він скоро сівши на ліжку і вдивляючись у нас зі щирим довірям. Цей поручник... ні не так.... Я мушу вам оповісти від початку. Лише слухайте уважно.

(Продовження буде).

В. Тимковиченко

* * *

Рядном похмурим ніч землю вкрила, —
Збудились думи, виросли крила,
Збудилась пісня... Тиха, невинна,
Давня десь дуже, дуже дитинна...

І в світ пішла десь, у світ між люди
І там завмерла, зранила груди.
Гей, мріє ясна! з тихої стріхи
Йшла ти шукати в світі потіхи,
А сум найшла ти...

На рідній ниві

Цвіли для тебе цвіти щасливі,
Ти-ж їх згубила, в світі згубила:
Мороз зварив їх, доля зломила,
І пісня втихла. Сумна, невинна,
Далека дуже, дуже дитинна...

Ромі Шопин

Чудові сни

(Зоронці)

Покрила землю ніч!
Чарівна ніч!
Спокій! —
Чудовий час для серця мрій —
Думок кружляє рій над головами
Їх можу висказать короткими словами
„Я з Вами!"
Я все був з Вами
Є і буду
При Вас усе, про все забуду...
На віки буду з Вами,
Ніхто вже не розлучить нас
Ніколи!
Чарівна темрява на поли
Поблідли зорі
Місяць спить
Щось снить...
Легенький вітер шелестить
Все спить!...
Одна лиш зоря мерехтить мені
Се Ви!
Про Вас я сню чудові сни
Чарівні сни
Весни!

Ана-Мор

Чорно, душно, сліпить очи,
Впалі груди не дихнуть,
Під землею в царстві ночи
Цвіти сонця не цвітуть.

Виростають вольні крила, —
Хто ж палку з'упинить міць,
Як у мури вільна хвиля
Вдарить громом лискавиць?!

Зірвем Сонце! — Море світла
Кинем в чорную глибінь!
Кинем цвіти в людські житла,
Житла пітьми і терпінь.

П. С. М.

На чорно-золотій межі

Умерло небо... Сплакані зорі
ронили сльози
на зжовклі лози...

Прилинь, мій милий!... — В грудь серце стука...
Усюди сміх, життя....
а тут..., вщерть мука...
і море смутку... і скалять зуби:
Смерть, Сміх і... люди...

На плесо зжовкле листя летіло...
В човен спадало,
на гарфі грало,
вінок для нього любці сплітало...

* * *

...Збудився ранок... Зівнув з просоння...
Потер у зблідлі руки... Від поля
по злотих линвах
до дня спинався,
в човен дивився...,
в кулак сміявся. —

І. Л-о

Ранок

Роздерта чорна занавіса рожевою рукою,
і злотий усміх зпоза баґру моря —
як твої коси...

Роздерта чорна занавіса рожевою рукою,
і синє море зпоза хвиль пірястих —
як твої очі...

Роздерта чорна занавіса рожевою рукою,
і кармін хвиль верхів —
твої уста...

* * *

На синім ранку серпанку гаптує злото дивні взори,
і рожі цвіт зі зелені листками —
і сподівання: ти прийдеш...

На синім ранку серпанку гаптує злото дивні взори,
і злота цього зеренця сіренькі хмаринки з'їдають —
і сірий плащик: ти ідеш...

На синім ранку серпанку гаптує злото дивні взори, —
і злоті гапту колоски покрили канву синю,
(нитками своїми ніжними на чорну землю йдуть) —
твій голос чуть!...

Альфонс Доде

Облога Берліна

Ми йшли з лікарем В. алеєю Елізейських Піль[1] і вичитували на подіравлених стрільнами мурах та знищених картачами хідниках історію облоги Парижа. Ми ще не дійшли до площі Звізди, як мій товариш задержався і показав мені на розі вулиці оден з тих великих домів, що розложилися так живописно довкола Тріюмфального Лука.

— Чи бачите ці чотири замкнені вікна там високо, на бальконі? В перших днях серпня, цього страшного серпня минулого року,[2] навіщуваного так обильно бурями та погромами, закликали мене там до хорого, раженого страшним ударом апоплексії. Це стрінуло полковника Жува, кірасієра ще за першого цісарства, старця, що мав голову завернену патріотизмом та славою. На початку війни він винаняв собі помешкання з бальконом на Елізейських полях... Знаєте чому? Хотів бачити тріюмфальний поворот наших військ... Бідний старець! Відомість про Віссембург[3] прийшла до нього, коли він уставав від обіду. Прочитавши імя Наполеона на кінці цього звідомлення програної, він упав немов ражений громом.

Я увійшов. Старий кірасієр лежав витягнений як довгий на коврі в кімнаті; обличча у нього в крови і непорушне, ніби від удару палицею по голові. Держачись просто він був дуже великий; тепер здавався великаном. Гарні черти лиця, здорові зуби, біле кучеряве волося: кождий сказавби, що має шістьдесять літ, коли в дійсности прожив вісім десяток!... Коло нього на колінах його внука. Вона ціла заливалась слізми. Була подібна до нього.

Біль цієї молодої дівчини зворушив мене. Вона, донька й унука жовніра, мала свойого батька в ґенеральнім штабі Мак-Магона,[4] а вид цього великого старця, простягненого перед нею, викликував у її душі инший образ не менше страшний. Я заспокоював її як умів найліпше: однак, у глибині душі я не мав надії: це було цілковите пораження половини тіла, а в вісімдесятому році не можна вилічитися з цього. І дійсно, минуло три дні, а хорий був усе ще в тім самім стані безвладности і здеревління... В тім часі прийшла до Парижа вість про Райсгофен.[5] Ви пригадуєте собі, як це було: аж до вечера всі ми вірили у велику побіду, двацять тисяч Прусаків убитих, наслідник престола полонений .. Дійсно, я не знаю, яким чудом, якою магнетичною струєю відгомін цієї народньої радости відбився в глибині душі нашого бідного глухонімого паралітика: поближаючись як завсіди вечером, до його постелі, я не заставав уже більше того самого чоловіка. Очі його були майже ясні, мова вже не так важка. І він спромігся на те, щоби з усміхом вигикати два рази:

— По-бі-да!

Так, пане полковнику! велика побіда! І в міру, як я оповідав йому про добрі поступи Мак-Магона, я завважав, що черти його лиця роз'яснювалися а ціла стать оживлялася. Коли я виходив, чекала на мене дівчина, бліда. Вона стояла перед дверима й заходилася від плачу.

— Алеж він здоровий — сказав я взявши її за руки.

Нещаслива дівчина ледво спромоглася мені відповісти; як раз оголошено всю правду про Райсгофен... Мак Магон утікає, ціла армія розбита... Ми остовпіли і поглянули на себе. Вона попадала в роспуку на згадку свойого батька, я здрігався, пригадавши собі старого. Без сумніву, він не перенесе цієї страшної новини... І щож робити?... Оставити його при тій радості і мріях, які привернули йому життя?... Отже треба говорити неправду...

— Добре, — сказала дівчина-герой, — я буду його оббріхувати. Вона отерла скоро сльози й у радощах вступила в кімнату свого діда.

Не легка була ця її задача. В перших днях вона радила собі ще Добряга не був ще цілком притомний і давав себе обманювати немов дитя. Але, коли поволи приходив до себе, думки його ставали ясніші. Треба було його повідомлювати про рухи армій, укладати військові звідомлення. Дійсно, жаль збирав на вид цієї доброї дівчини, як вона, похилена ніч і день над картою Німеччини, застромлювала малі хоруговки і обдумувала цілу побідну кампанію: Базен[6] ішов на Берлін, Фроесард[7] у Баварії, Мак-Магон над Балтійським морем. До цього просила вона в мене помочи й ради, а я радив як умів. Однак старий дідусь сам був нам дуже помічний у цім видуманім поході. Він стілько разів підбивав Німеччину за першого цісарства, що знав докладно всі рухи з гори: ось тепер вони це зроблять... ось тепер вони підуть тамтуди... говорив він. Всі ці його здогади здійснювались завсіди і цим він був дуже гордий. На нещастя,

1 широка вулиця Парижа, довга на 2 клм.
2 1870 р.
3 місто в Альзації, де Прусаки побили 1870 р. в серпні Француців
4 Французький маршал
5 місто в Ельзасі, де пруський наслідник престола побив марш. Мак-Магона.
6 французький маршал
7 французький ґенерал.

ми надармо зайняли міста і виграли битви: всетаки, для нього це все було за поволі. А він був ненаситний, цей старець!... Прийшовши кождого дня, я все довідувався про нову побіду. — Пане лікарю, ми взяли Могунцію[8] — казала до мене з болісним усміхом мала дівчина, ставши перед мене, а я чув крізь отворені двері радісний голос: Це йде! це йде!... За вісім днів ми будемо в Берліні

А в цій власне хвилі Прусаки стояли не більш, як вісім день дороги від Парижа!... Ми міркували взаїмно, чи не було би ліпше перенести його на провінцію; але скоро він був-би за домом, сейчас довідавсяб про дійсне положення Франції. Крім цього я уважав його ще занадто слабим і ошоломленим цим великим потрясенням і тому не дозволив йому дізнатись про правду. Ми рішили полишити його дома.

Першого дня облоги, пригадую собі я йшов до них з острахом і дуже зворушений. Всі брами Парижа були позачинювані, битва велась під мурами міста а його передмістя стали межами країни. Мій добряга сидів на ліжку. Він був урадуваний і гордий. — Ось, уже зачалась облога — казав він мені.

Я споглянув на нього й остовпів:

— Як це, полковнику, ви знаєте?...

Внука його обернулась швидко до мене: Еге, пане лікарю!... Це велика новина! Облога Берліна почалася!

Говорячи це, вона похилилась над шитвом. Її голос був так поважний, так спокійний... Чиж старець міг іще сумніватися... Кріпосних пушок він не міг пречінь чути, а цього нещасливого, понурого і зруйнованого Парижа він також не бачив. Кусень Тріюмфального Лука це було все, що він оглядав зі свойого ліжка; довкола, в його кімнаті був цілий збір старих памяток з часів першого цісарства. Це піддержувало добре його мрії. Портрети маршалів, образи зведених боїв, король Риму[9] в одягу немовляти, великі марморні плити перед дзеркалами, і на них цісарські святощі: бронзові медалі відзнаки. Під скляним накриттям скала з острова св. Олени . Добряга полковник! Завдяки цій атмосфері, серед якої він обертався, атмосфері побід та підбоїв, він вірив так по дитинячому в облогу Берліна.

Від цього дня наші воєнні ділання скоротилися. Здобути Берлін, це було питання терпеливости. Але час до часу, коли старий занадто нудьгував, ми читали йому лист, очевидно видуманий, бо нічого вже не доходило до Парижа, а по здачі Седану[10] адютанта Мак-Магона відіслано до одної німецької твердині. Представте собі роспуку бідної дівчини, що не мала ніякої, вістки від батька, позбавленого всього, до того може ще хорого. Вона мусіла писати й читати радісні листи від нього, короткі, як це пише жовнір з поля бою, йдучи все вперед в підбитій країні. Деколи не доставало їй сил, через пару тижнів не приходив жаден лист. Але старий непокоївся і не спав по ночах. Тоді нечайно приходив з Німеччини лист і внука читала його скоро, ставши біля ліжка, радісна, усміхаючися крізь сльози. Полковник прислухувався з святістю, всміхався задоволено, хвалив, критикував та пояснював деякі неясні розділи листа. Але передовсім у відповідях, які він посилав своїому синові, виступала на яв його благородність. »Не забувай ніколи, що ти є Французом, казав він. Будь благородний супроти цих бідних людей. Нехай інвазія для них не буде надто важка.« Цих припоручень було без міри, любі, зворушуючі вказівки про пошанування чужої власности, про чемність для жінок — словом, це був правдивий закон військової чести, призначений для завойовників. До цього додав він кілька загальних політичних завваг, говорив про умови миру, який невдовзі мав бути заключений з побідженими. Він не був вимагаючий, ось вони: Воєнне відшкодування і більш нічого... Нащо відбирати їм їх провінції?... Переробити Німців на Французів? Чиж це можливе?.. Це все говорив він рішучим голосом, а в його словах ми відчували стілько простодушности, таку красну патріотичну віру, що ми сильно зворушувалися, слухаючи його слів.

Міжтим облога поступала все вперід, не облога Берліна, на жаль!... Були це хвилі лютих морозів, обстрілу міста, епідемій та голоду. Однак завдяки нашим старанням і безупинному піклуванню задля старця, спокій його духа не заколотився ні на хвилю. До самого кінця мав він білий хліб та свіже мясо. Це було однак лише для нього. Ви не можете уявити собі нічого більше зворушуючого, як ці, так наївно самолюбні снідання дідуся: він на своїм ліжку, свіжий, усміхнений, під бородою платок; біля нього внука, бліда в наслідок лихого відживлювання, пестила його та помогала йому пити та споживати всі ці заказані їй присмаки. А старий кірасієр, покріпившись їдою й огрівшись у теплій кімнаті, коли знадвору завивав зимовий вихор і метелиця била по шибах вікна, пригадував собі бої на півночі та оповідав нам у сотеро вже про сумний відворот з Росії, коли не було їсти, крім замерзлих сухарів та конини. — Чи ти це розумієш, маленька? Ми їли коняче мясо! —

Вона, це добре розуміла; я був певний цього: від двох місяців, це була її по-

---

8 німецьке місто над Реном

9 одинокий син Наполеона I.

10 франц. місто, де Наполеон III. здався Німцям зі 100.000 армією

жива! З кожним днем, як він приходив до цілковитого одужання, наше завдання коло нього ставало щораз тяжше. Безсила всіх його членів і змислів, що ставала нам досі так дуже в пригоді, почала поволі зникати. Два чи три рази навіть він, почувши страшні гарматні сальви від сторони брами Майо, підскочив на своїм ліжку та наставивши уши немов гончий пес, слухав; ми мусіли видумати йому послідню побіду Базена під Берліном і з цеї причини й сальви коло Дому Інвалідів. Иншого дня ми присунули його ліжко блище вікна. Він побачив дуже добре народню гвардію, що збиралася на вулиці Великої Армії.

— Що це за військо? запитав та, не чекаючи відповіди, вицідив крізь зуби: Алеж вони зле вправлені!

Кінець кінців, ми переконалися, що від тепер треба подвоїти нашу осторожність. На жаль ми не сповнили як слід нашого обовязку. Одного вечера я прийшов до них: на зустріч мені вийшла дівчина тай ціла змішана відізвалась: Завтра вийдуть до міста.

Я не знаю, чи кімчата дідуся була отворена, однак, о скільки я собі пригадую це, він мав цього вечера незвичайний вигляд. Можливо він чув нашу розмову. Лише ми говорили про Прусаків, а добряга дідусь мав на думці Французів, цей тріюмфальний вхід до міста, якого він так довго вижидав: Мак Магон їдучи вулицею на кони в повені цвітів, серед радісних звуків музики, його син з боку маршала, а він, старий кірасієр, на бальконі в святочнім строю як під Ліцен[11], поздоровляючи подіравлені кулями прапори та чорні від стрільного пороху вірли...

Бідний батько Жув! Він певно собі думав, що ми хотіли перешкодити йому приглядатися тріумфальному поворотові наших військ, щоб заощадити йому занадто великого зворушення. В н не говорив тому з ніким про це; але ранним ранком другого дня, власне в хвилину, коли пруські куріні вступали боязливо на довгу вулицю, що веде з брами Майо до палати Тіілерій[12], вікно на горі легко отворилося, а на бальконі появився полковник у своїм шоломі на голові і з великою шаблею при боці. На себе надягнув старий, славний кірасієрський мундір. Я ще й тепер дивуюся, яка сила волі, який злет життя поставив його та дав йому силу з'одягнутися. Це одно було певне, що він стояв там на бальконі за поруччам витягнений немов струна і дивувався дуже, що широкі вулиці німі, засуви домів позатягані, Париж понурий немов лазарет, усюди хоругви, але такі звичайні, білі з червоними хрестами Найбільше його дивувало, що ніхто не йде витати наших жовнірів. Через хвилину він не вірив своїм очам. Думав, що помиляється... Але ні! там на долі, за Тріумфальним Луком, звідтам було чути невиразний шум; видно було чорну смугу, яка зближалася осяяна світельцями сходячого сонця... Заблищали спровола гострі кінці шоломів, ударили в бубни малі тарабанщики зпід Єни, задзвенів під Тріуфальним Луком марш Шуберта, задудніла земля під тяжким, ритмічним ударом ступаючих відділів, забряжчала зброя... Нараз серед цієї гробової тишини на площі, рознісся крик: До збруї! до збруї... Прусаки!...

А чотири улани передньої сторожі спостерегли високо на бальконі старця, як він захитався, завернув широко раменами й та цілий випрямлений упав ниць на поміст. Це був полковник Жув, та вже бездушний, мертвий.

З французького переклав
Роман Ластовецький

11 німецьке місто, де Наполеон І. побив Росіян і Прусаків 1813 р.
12 палата й публичний огород.

Р. Завадович

Сон

Україна приснилась мені
Озолочена блеском пожежі,
Вся в кайданах, у крові, в огні
Від Карпат по кавказькії межі.
Від Полісся по морський лиман
І від Сяну по Донові хвилі
Замісць збіжжа стелився бурян,
Шелестіло зівяле бадилле.

І хилилися віти беріз
Над гробами упавшого люду,
Бо не стало удовиних сліз.
Над могилами праці та труду
Лиш ворони літали сумні...
От-такий сон приснився мені.

ПІД ЯСНИМ ПРАПОРОМ*

Ціли та орудники. Новочасним лицарством, сильним силою духа старається бути студентство, з'організоване у рядах Ліґи. Джерелом, основою та запорукою цеї сили духа, то свідома, освічена, поглиблена релігійність. »Релігія, — як виражається E. v. Hartmann[1] — є найвищим чинником культури людства, осередком у духовому житті одиниці й необхідною основою етичного ладу«. З цеї причини свідомий ліґіст старається передівсім свою релігію пізнати. Поверховне знання, яке дає теперішня школа, сучасній інтелігентній людині не вистарчає. І тому то (з огляду на §. 6. статута) до основних обовязків Ліґіста належить принайменше раз у тижні присвятити часочок релігійно-етичній лектурі. Тому також між добрими ділами, займає місце так зв. »духовне читання«.

З іншої сторони цей орудник, духовне читання, є відай найлекшим, яких уживає Ліґа до внутрішнього поступу, а притім орудником вельми успішним! Духовне читання освічує розум, проганяє духову темряву, підносить духа понад буденщину й спонукує волю до рішучих благородних діл. Півгодинне читання раз у тиждень це справді легко, але це також minimum. Свідомий католицький студент, що щиро бажає бути тим, чим хотів мати приклонників Христос, читає кождого дня хоч кількадесятьдесять хвилин, щоби своєму духові дати здорову духову поживу. Так поступає католицьке студентство інших народів і тому між інтелігентами католиками стрічаємо там людей у релігійних квестіях правдиво освічених і таких, яким релігія є дійсно »наймогутнішим чинником сили на світі«.[2]

І тому кожний Ліґіст і в нас повинен від першого дня приступлення в ряди Ліґи зачати щоденно кормити своєго духа здоровим кормом правди і так зростати в унутрішній силі. Висока ціль, до якої стремимо, й легкість та успішність згаданого орудника цього рішуче від нас вимагають. Зачнім — хто не зачав і постійно йдім уперед!

На тиху хвилину

Вживай молодости!

Памятай про твойого Творця замолоду (Еккл. 12, 1)

Гарна молодосте! Ти є часом посіву, часом росту, ти весною життя, а проте як богато з нас тебе зле розуміє!

Треба вживати тобі, друже, цього гарного часу!

Так, друже, треба тобі вживати його, щоб не пропав марно для вічного щастя, бо він для тебе є одиноким часом життя. Треба тобі вживати часу, щоб він був о стілько зиском і обильним жнивом для тебе, о скілько тобі присудив Бог дійти до мужеського, до старечого віку.

Не кажи з безбожниками: „Ходім, уживаймо дібр, що стеляться перед нами, вживаймо молодости, яку нам природа дає, щоб не пропав нам цвіт часу!

Надай тим надуживаним словам благороднійше значіння!

---

* Відділ Ліґи.

[1] Протестантський учений. (»Ідея«, 1921. 17.)

[2] Reinke. (»Ідея« 1921. стор. 18.)

Чи-ж не належить кожна твоя хвилина до Бога? Чи ти існуєш для Нього лише як мужчина або як старець, а як молодець уже ні?

Та-ж твоє ціле існування звязане з Ним. Адже ти є від Нього і через Нього і для Нього. Він дає тобі й душу, розум і волю, силу і здоровля, гроші й майно, час і ласку! Завсіди й усюди стоїш під Його властю, належиш до Нього в кождому віці й у всіх обставинах свойого життя!

Стояти так близько біля Джерела, що дало тобі існування і хотіти забути про Нього — це бути потоком на пустині, що виступає з берегів, щоби зникнути в пісках!

Чи відважишся посвятити Богові лиш останки свойого життя, яке ти з'ужив на службу инших панів?

Тям, друже, час старости схожий на останок скваснілого вина з дна бочки! Отже не забувай на свойого Сотворителя перед'усім у хвилинах молодости. Ненавиджу — каже Господь — здирства в приношенню жертви.

Тепер, тепер пізнавай Бога, вчися боятись Його й любити, вчися Йому служити й величати Його.

Ще твоє серце не висохло, не закостеніло — ще нема в ньому ні спаленої пустині, ні лютої зими; воно має ще животні соки, ще прийме всі зародки, кождий посів у ньому буйно розростеся.

Щасливий той, що від початку свойого життя почав нести хресне ярмо; щасливий той, що навик слухати святого Божого слова і завчасу зжився з чеснотою.

Вибереш собі, молодче, оден раз дорогу, то не легко з неї пізніще зійдеш. Чим горнець накипить, тим і воняє; привичка, це друга природа.

Коли-ж хочеш робити заходи для будучности, як не тепер?

Як найдеш у старості те, за чим ти замолоду не шукав?

Чи може маєш охоту класти тепер злий засів?

Чи не знаєш, що хто сіє вітер, той збиратиме бурю?

Не так, друже! Від тебе вимагає Церква, від тебе жадає суспільність, щоб ти цвив та розвивався для першої в радість, для другої в користь. Од тебе домагаються твої брати помочі в нещасті й у розвитку. Маєш обовязки й супроти нації, то-ж виховуйся для неї! Довжником є ти також і супроти себе самого; посвятися собі, забезпечи уже тепер своє будуче щастя.

Молодче! В тебе серце свіже, благородне, повне святого запалу! Всі стежки праведности перед тобою! Йди вперед, не приставай, вони без меж перед тобою, оден Бог назначить їм межу. Простуй до найвищого, до найліпшого совершенства!

Марний цей світ нехай стане для тебе за вузький і за низький, бо ти сотворений до чогось вищого.

Не показуй по собі, що не розумієш часу так для тебе дорогоцінного, так гарного, так важного. Він може одинокий є твоїм, бо не знаєш, чи прийдеться тобі оглянути літо й осінь свойого життя!

А коли ти не хотів до тепер знати своєї молодости, коли ти марнував її, то не борони тепер освячаючій ласці, підняти тебе знова на височінь небес. Стряси пера, роспусти крила, злети в безконечні простори до блискучого сонця вічної правди, краси й чесноти!

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

Звіти. — Дописи.

Галичина. *Львів.* — Дня 10. грудня 1921. р. о годині 6. вечером увійшла поліція з витягненими револьверами на курси вищої освіти, що відбувалися у будинку жіночої школи вправ при вул. Мохнацького ч. 12., та на курси вичеркової геометрії при вул. Супінського 21. По переведенню основної, особистої ревізії, випущено частину учасників курсів домів, а т-шок Коханівську, Верганівську та Полянську і т-шів Кобєрського, Фіка та щекількох одведено на інспекцію поліції. По двох днях вязниці звільнено арештованих, крім Кобєрського, котрий і досі перебуває у вязниці. У звязку з тим переведено цілий ряд ревізій по домах українських студентів. Їх вислід: арештування дня 2. січня 1922 тов-шів Вербового, Кучабського, Палїїва, і 4. І. Терлецького. 29. І. арештовано Райтарівського Т. Івасєчка, Громницького, Гладиловича, Зубика, Ганиревича, т-шок Коханівську, Верганівську, Полянську й інших. По переслуханню всіх (кромі Івасєчка, що просидів кілька днів) випущено на волю.

На тім місці годиться висловити щирий привіт Його Магніфіценції Др. Василеві Щуратові, який дня 2. січня опинився на волі.

В послідних днях значне число укр. студентів виписалося з університетів у Львові й у Польщі. *Ромі Шопин*

Польща. *III. З'їзд Українських Студентських Громад у Польщі.* — На протязі другого півроку 1921, відбувся у днях од 18—22. грудня третій з'їзд укр. студентів еміґрантів у Польщі. На з'їзд, започатий Союзом Укр. Студентів у Польщі, прибули делєгати трйох таборових студентських громад та двох академічних студент. громад у Кракові та Варшаві. Як гості, явилися на з'їзді представники галицького укр. студенства, як відпоручники Української Краєвої Студентської Організації західних земель України.

Програма нарад з'їзду випрацьована дуже подрібно. Головною Управою укр. студентів у Варшаві — вичерпала всі важніщі питання, які торкаються укр. студенства на еміґрації в Польщі. Перше засідання з'їзду було присвячене вступним формальностям та вислуханню звітів з місць.

Життя студенства по таборах іде під знаком передовсім великої матеріяльної нужди та її наслідків огірчення й байдужности. Студенство не має ні в що з'одягнутися, ні якслід з'їсти, а дальше за відсутністю вільних освітлених кімнат та через брак книжок йде праця на культурно-освітному полі дуже пиняво, як серед студентства так і серед козаків. По таборах студенство нидіє та тратить свої інтелєктуальні вартости. Тому то й дається відчувати по таборах оживлений горячковий рух, щоб у якийнебудь спосіб вирватися зпоза дротів на волю та, переїхавши за кордон, оддатись научній праці. Життя академічних громад у Варшаві та Кракові представляється трохи краще. Тут студенство, хоч звязане також усякими матеріяльними недостачами, має бодай змогу вчитися на університетах. Краківська студентська громада щойно організується; вона чисельно дуже слабонька, бо обєднує наразі всього десяток студентів. За це найкраще розвинулося студентське життя варшавської громади. По довгих заходах удалося українцям студентам з'єднати для себе поміч „всесвітської федерації християнських студентів". Дванацять студентів одержує стипендії, а прочі користуються даровими обідами, будьто иншою матеріяльною допомогою. Варшавська громада обєднує 102 членів-студентів, які творять між собою гуртки, як гурток медиків, гурток політехніків і т. п.

З'їзд вислухавши звітів поодиноких громад, ухвалив одноголосно в резолюції підтримати всякими можливими чинниками акцію, шоб улекшити студентам вихід з таборів та вможливити їм виїзд за кордон на науку. По докладі представників студенства Галичини з'їзд висказався з подивом про героїчну боротьбу галицького студенства за свій український університет у Львові та національні права покривдженого народа. З'їзд, сконстатувавши спільність ідеальної двох груп студенства, намітив шляхи до навязання умовин між обидвома студентськими організаціями. На дальших засіданнях обговорювано справи внутрішно-організаційні, відтак справи, які дотичать матеріяльного забезпечення та зносин зовні. При тих останніх справах зазначено виразно, щоб у відносинах з чужинцями в цілях будьто чисто товариських зберігатись од условин, які понижувалиби нашу національну гідність. Відносини до польського студенства повинні бути дружно-формальні. До укр. студентів-Галичан, що вписані на вищі школи Польщі, рішено примінити якнайостріщий бойкот так довго, доки вони не послухають голосу своїх студентських орґанізацій.

На бажання галицьких студентів, ухвалено одноголосно перемінити назву „Союз Укр. Студентів у Польщі", на „Союз українських студентів-емігрантів у Польщі", щоби ворог не міг ужити цієї назви як політичного козиря перед непоінформованою західною Европою.

З'їзд порішив вплинути на инші укр. студентські орґанізації, щоби скликати якнайскорше всеукраїнський студентський з'їзд.

По виборі нової Головної Управи Союза укр. студ.-емігр. у Польщі, відбулося останнє засідання З'їзду з представниками українського з'орґанізованого громадянства по питанню утворення сконсолідованої акції в академічно наукових та загальних національно-культурних справах.

На загал одбувся з'їзд дуже поважно і це в першій мірі завдяки ініціяторам цього з'їзду, які теоретично й технічно якнайкраще його підготовили.

З'їзд важний, та замітний цим, що прийшло на ньому до блищого порозуміння укр. студенства по цей і той бік Збруча. Полишивши на боці всякі способи тактики обох студентських груп, станули обидві студентські орґанізації на платформі Соборности Незалежности та Самостійности Української Держави. *(Реф. Х.)*

Австрія. *Зі студенського життя у Відні* — Зі справоздання українського академічного товариства „Січ" у Відні, яке було оголошене на загальних зборах т-ва видно, що тепер у вищих школах Відня є більш, як 340 студентів-українців. Серед них: 78 відсотків галичан, буковинців — 18 і наддніпрянців 4. — Що до звань, то йдуть вони в такому порядку; „експортівці" 30 відсотків, правничий факультет — 20, земельна школа — 16, фільософійний факультет — 14, медицина — 12, техніка 6, школа мистецтва та теольогія — 2.

Для кращої праці товариство „Січ" поділилося на 6 фахових секцій. Крім цих фахових секцій існує ще „Драгоманівська громада". Її заходом уладжено 8 відчитів і свято в честь Івана Франка.

Члени товариства з'організувалися також у драматичний гурток, який до кінця 1921 р. виставив 11 пєс. Просвітно-наукова секція влаштувала три відчити.

Секція чузоземних зносин навязала звязок з „Славянським Клюбом" у Відні, куди в минулім семестрі „Січ" вступила в члени.

Поза цею діяльністю в секціях товариство або само або разом з иншими українськими товариствами уладило в м. р.: свято 1 листопада, академію в честь Драгоманова, концерт у честь Шевченка, панахиду в честь поляглих борців Андрієвський та Маланчин вечір, святу вечеру і чайний вечір, 1 маскову редуту. Товариство брало участь у двох концертах славянської пісні, було заступлене на міжнароднім студенськім конгресі „Вільної Думки" в Празі, господарсько-промисловій виставі в Липську та сокільському здвизі в Братиславі.

Чехословаччина. *Український вільний університет у Празі*, про який ми згадували в 1—2 ч. „П." розвивається гарно дальше. Устрій його є взорований на инших західноевропейських університетах. В часі, як довго Український Вільний Університет веде свою діяльність у Празі, з'обовязують ті постанови внутрішньої орґанізації та відносини академічних влад до слухачів, які з'обовязують на Карловому університеті.

Викладовою мовою У. В. У. є мова українська, на скільки поодиноких виїмків не установить сенат УВУ. Намічений є лєкторат чеської мови та мов французької й анґлійської.

В перший засновок професорських колеґій увійшли давні і знані українські професори університетів. Вони покликали як дальших членів професорських колеґій тих мужів, що виказалися відповідними науковими працями та відповідним званевим знанням. Приєднання дальших наукових сил залежатиме в значній мірі від матеріяльних засобів, якими буде орудувати УВУ.

Українським вільним університетом управляє сенат. В склад сенату входить: проф. д-р Олександер Колесса, ректор; проф. д-р Станислав Дністрянський, проректор і декан правничого факультету; проф. д-р Степан Рудницький, декан фільософічного факультету; проф. д-р Володимир Старосольський, продекан правничого факультету і секретар сенату.

Слухачами УВУ. можуть бути: а) як слухачі звичайні ті особи обох полів, які викажуться відповіднимн документами, що скінчили середню школу, б) слухачами надзвичайними можуть бути ті особи обох полів, що скінчили нищу середню школу, або що скінчили учительську семинарію, або ліцей, в) госпітантами можуть бути ті особи обох полів, яких прийме декан відповідного факультету.

Слухачі Українського Вільного Університету можуть бути вписані рівночасно на Карловому університеті.

Згідно з постановою міністерства шкільництва й освіти ч.-сл. републики з дня 5. жовтня ц. р. ч. 92477/21, будуть слухачі Карлового університету, на скільки цього забажають, без усякої перешкоди приняті на виклади і семінарі та вправи УВУ.

Наука буде відбуватися, аж до дальшої постанови, безплатно.

Програма викладів на зимовий семестр 1921 і 1922, затверджена міністерством шкільництва й освіти ч. сл. републики ч. 92477 з дня 5. жовтня 1921, є отся:

1. Факультет фільософічний.

А) Відділ історично-фільольоґічний.

1. Науки історичні: Проф. Дмитро Дорошенко: Українська історіоґрафія (3 години тижн.). Проф. Дмитро Антоневич: Історія українського мистецтва (3 години тижнево). Проф. д-р Михайло Лозинський: Історія української політичної думки (1 година тижнево).

2. Науки фільольоґічні: а) Українська мова, література, фолькльор і стеноґрафія; Проф. Степан Смаль-Стоцький: Українська мова в семї словянських мов (3 години тижнево). Семінар української фільольоґії. Читання творів Т. Шевченка. Наукові праці (2 години тижнево). Проф. д-р Олександер Колесса: Історія української літератури XIX. віку (2 години тижнево). Семінар української фільольоґії. Читання вибраних памяток, української мови і письменства. Аналіза Шевченкового Івана Гуса, наукові праці (2 години тижнево). Проф. Зенон Кузеля: Огляд української етноґрафії, (2 години тижнево). Українська народня словесність (2 години тижнево). — б) Клясична фільольоґія й археольоґія: Проф. д-р Аґенор Артимович: Історія римської літератури (2 години тижнево). Латинська граматика (1 година тижнево). Латинський семінар (2 години тижнево). Проф. д-р Микола Сабат: Грецька мітольоґія в клясичній літературі і мистецтва Греків і Римлян (4 години тижнево).

3, Науки фільософічні: Доцент д-р Іван Мірчук: Метафізика (3 години тижнево).

Б) Відділ природописно-математичний.

1. Хемія і фізика. Проф. д-р Іван Горбачевський: Вибрані партії з хемії загальної і неорґанічної (2 години тижнево). Проф. д-р Іван Ганицький: Термодинаміка (2 год. тижнево).

2. Географія: Проф. д-р Степан Рудницький: Завдання і методи землезнання України і Східної Европи взагалі (5 години тижнево).

II. Факультет права і суспільних наук.

1. Теорія права: Проф. д-р Станислав Дністрянський: Загальна наука права (3 години тижнево).

2. Історія права: Проф. Сенатор Шелухин: Історія українського права (3 год. тижнево). Доцент Кость Лоський: Інституції римського права (3 години тижнево).

3. Право цивільне: Проф. д-р Станислав Дністрянський: Вправи в цивільному праві (2 години тижнево).

4. Право карне: Проф. д-р Дмитро Коропатницький: Загальна часть карного права (3 год. тижнево).

5. Право державне: Проф. д-р Володимир Старосольський: Курс державного права (3 години тижнево). Д-р Михайло Лозинський: Вибрані питання з українського державного права (1 година тижнево).

6. Право адміністраційне: Проф. д-р Дмитро Коропатницький: Про самоурядування (2 години тижнево).

7. Право міжнародне: Д-р Михайло Лозинський: Огляд міжнароднього права (2 години тижнево).

8. Науки економічні: Проф. Іван Ганицький: Український кооперативний рух та його економічні підстави (1 година тижнево). Розвиток промисловости на Україні (1 год. тижнево). *(»Вперед« ч. 198.)*

Америка. *Ред. одежала таке письмо:*

2365 Professor St. Cleveland, Ohio. U. S. America. Jan. 12, 1922.

„Поступ“ Львів, ул. Домініканська 11.

Хвальна Редакціє „Поступу“!

Цим осміляюся просити о оказові числа „Поступу“. Думаю, що „Поступ“ яко студенський вісник буде і для мене, яко для студента тут на чужині, дуже інтересним.

Рівнож прошу повідомити Вп. студентів і студенток читачів „Поступу“, котрі бажалиби собі познакомитись зі студентами-українцями учащаючими тут на американські колеґії та університети, щоб віднеслися на мою вище подану адресу.

Рівночасно подаю до відома всім студентам і студенткам, що мої товариші і знакомі тут в Америці, зложили на мої руки кільканацять долярів, яко дар для пятьох студентів, для тих, котрі дійсно є в потребі помочи. Бажаючі бути одним із тих пятьох, хай віднесуться листовно до мене й подадуть: свій вік, місце уродження, школу, до якої учащають і точну адресу. Пишіть, я чекаю.

Пересилаю Редакції „Поступу“, як і всім студентам сердечне поздоровлення, й остаюсь

Іван Матвієчко, студент прав

Редакція витає з радістю щасливу думку навязати переписку з товаришами в Новім світі й на еміґрації. Так наступить іще більше зближення до себе синів одного народа. Рівночасно дякує Тов. Матвієчкові та иншим Т-шам за жертвовану матеріяльну поміч для бідних студентів. Писати можуть не лише академіки, але й студенство середніх шкіл. При цій нагоді прохаємо Т-шів в Америці подавати нам відомости про Ваше студенське життя і поширити наш студенський вісник »Поступ«, у Ваших вищих та середніх школах (колеґіях). Ми стараємося подати доволі вичерпуючі вісти з життя укр студенства на цілім світі, що відай для Вас цікаве. *Редакція*

ЗАКЛИК

При Укр. Акад. Громаді в Празі заснувався „Комітет допомоги українським культурним силам на Україні“. Ціллю комітету є прийти хоч з частинною матеріяльною і моральною поміччу

нашим ученим професорам і взагалі всім культурним силам на Україні, які живуть та не перестають у великій культурній праці серед найтящих економічних відносин. Дотепер зібрано серед нашого студенства у Празі з вільних датків і концертів устроюваних на сю ціль — 5000 kč, з чого половину вже відіслано Укр. Академії Наук у Київі. Дальші посилки в грошах і матеріяльних орудниках приготовлюється.

Редакція „Поступу“ бажаючи допомогти цій справді людяній думці просить од себе ВП. Т-шів і Т-шок та наших ВП. Прихильників зпоміж старшого громадянства присилати на адресу Редакції датки в грошах; зі свого-ж боку перешле Ред. всі добр. датки на адресу згад. комітету.

Про це, які страшні тепер умовини на Україні, нам хиба не прийдеться балакати; це всякому відоме; натомісць звертаємо увагу всіх читаючих „Поступ“ на явище справді дивне як на такі умовини: на гарячкову просту працю Української Академії Наук у Київі, працю над духовими добрами нашої народности. Тимто справді громадянським ділом буде допомогти хоч матеріяльно цим нуждуючим багачам духа.

На отворення збірки жертвує від себе редакція 5000 мп.

Датки з виразним зазначенням „для Комітету Допомоги У. К. С.“ просимо слати на адресу:

»Поступ« — Львів, ул. Домініканська 11/I. *Редакція*

Надіслано до Редакції „Поступу“:

Д-р В. Охримович. Чому я навернувся. Львів, 1921.

Orel. Véstnik orla československeho. Ročnik V. č. 1 - 11. (Brno).

С. Калинець З під рідної стріхи. Львів, 1921

В. П. Полянський. Дядько Тарас. Львів, 1921

Zora-Luč. Glasilo Jug kat. Dačke Lage. God. XXIII. Br. 1-й сл. Zagreb, 1921.

Покуття. Укр. тижневник. Коломия, ч. 1—11.

»Книжка«. Вістник укр. книжк. руху. Станиславів. ч 1—3

»Укр. Трибуна«. Варшава ч. 68 й сл.

»Укр. Слово«. Берлін, ч. 41 й сл

»Нове життя«. Олександрів ч, 20 й сл.

»Jitro« Čas. str. studento kat. Ročnik II. i III. Praha.

»Укр. Республіка«. Рік III. Париж. ч. 73 й сл.

»Нива«. Рік XVI. Львів, ч. 1—12.

»Czyn« Czas. młod. pol R. 1. Warszawa, ч. 1. й сл.

Е. Ліковський. Берест. Унія. Жовква. 1916.

K. Lutosławski. Czuj Duch. Warszawa (?)

Г. Костельник. Померший донечці. Львів, 1921.

St. Sedlaczek. Szkoła harcerza. Warszawa, 1921.

А. Волошин. О письменном языцѣ подкарп. Русинов. Ужгород 1921.

Kalendar Kat. Stud. Č-Slov. 1920/21 Brno.

О. Кузьма. Міжнародня мова Есперанто. Повний підручник. Станиславів-Коломия, 1922.

»Світло«. Місячник по св. справам нац. й сусп. вих. Львів, 1921. ч. 1. й сл.

Календар »Місіонаря« на рік 1922.

Календар »Просвіти« на р. 1922. Львів, 1921.

Базар. Місячник для справ промислу, торговлі і просвіти. Ч. 11-12 New York 1921.

La Civilta Cattolica Vol. 4. Roma, 1921.

Vivat Academia. На спомин концерту-балю українських студентів у Німеччині. — Берлін 13. січня 1922. —

Промінь: Місячник. Чернівці, січень. лютий, 1922 ч. 1; 2. Видає і редагує комітет молоді. Адреса редакції й управи: »Промінь«. Чернівці, вул. Роси ч. 8. — Передплата на рік 70 леїв, поодиноке число 6. леїв.

Похибки. В 1 — 2 ч. „Поступу“ зайшли через недогляд при коректі деякі похибки. І так на ст. 40 — стрічка 1 з долини має бути:

„Затхне зелениця. Сховзнеться мовква,
„Грузяка принадить, вглотить, похова.“

на стор. 44 — стрічка 3. з гори має бути:

„ходний вітер з гір Абруців повівае.“

За редакцію відповідає: Др. О. Надрага | З Печатні ОО. Василіян у Жовкві

НАШЕ ПРОХАННЯ

1. Всіх, котрі прислали передплату тільки на 3 місяці 1922-го ку, прохаємо, щоби дальшу передплату прислали до 20. марта.

2. На відтинку переказу просимо все зазначити, на яку ціль гроші (передплата, довг, пресовий фонд і т. і.)

3. Перший річник »Поступу« (1921) можуть одержати лише ті, що рішаться заплатити за 2. видання 2—3 числа (біля 200 мп.). Це тому, що цього числа не стало й без нового видання не можна зладити комплєтів річника.

Хто отже бажає набути цілий річник 1921 або тільки саме число 2—3 тогож річника, того прохаємо, щоб в місяці марті (ще раз) повідомив нас карткою і прислав завдаток: 150 мп. О цей завдаток просимо тому, що на 2. видання згаданого випуску (2½ аркуша друку) в кількості 200 примірників потрібно нам звиш 40,000 мп.

Ціна 1. річника в брошурованій оправі коштуватиме 900 мп., у твердій оправі, (½ полотно з золоченим витиском) 1,100 мп.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЗЛОЖИЛИ В ПОЛЬСЬКИХ МАРКАХ

О. Павловичева 400. — Ольга Вербова 100. — Зі збірки в Перегінську 1576. — І. Демчук 100. — Микитка Т. 50. — Миссак Теод. правн. 300. — Ученики реальн. шк. Станиславів 700. — Стефко Гела гімн. 100. — Л. У. С. Калуш 50 — М. Т. 135,900. — Тарас Грицюк, Франція (через п. Р. Савченка) 25 фр. фр. — О. Кан. В. Скоробогатий 800. — Разом: 140,076 мп.; 25 фр. фр.

Всім приятелям молоді щира подяка!

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

П. Сосенко Молодший Львів. — Вашої повісти п. з. „Чайка“ з цензурних зглядів не можемо (покищо) дальше печатати. Натомість містимо Ваше оповідаання „Вона явилася їм“. — **Ignotus**: Надісланий Вами стих: „З метелицею“, помимо деяких браків що до риму й ритму, виявляє у вас письменницький хист. Працюйте в тім напрямі дальше. Те саме каже й Ваш нарис прозою. Дещо за короткий, щоби можна його якслід оцінити. Мова й стиль досить гарні, лиш уклад нарису, особливо при кінці доволі незручний. Радимо також оминати вульгарні вислови. Стих по справленні помістимо. Присилайте нам дальші праці. — Ю. Крохмалюк, Станиславів. Адресуйте до Редакції з додатком „для І. Л—о“. Ми передамо. — Тарас Пр.—б. гімн. Чернівці. Щира подяка за признання та побажання. Ваші теплі слова новим доказом, що все ідейне студентство йде поруч з нами до високої цілі. Ваш лист помістимо в найблизшому числі. П. Напишіть, якою дорогою Вам і Вашим товаришам висилати П.? — Мая, Львів. Не беріть нам за зле, Товаришко, що одержали дві ріжні відповіди. Річ у тому, що Вашу працю мав у цензурі другий референт цього відділу. Цей останній, або не читав редакційної переписки, або будучи розсіяним, — як це у талантовитих одиниць нераз буває — не зважав на це, що читає й пише, то і зробив з Вас нехотячи „перекладчика“. Просимо простити та ще трохи зачекати. А може пришлете покищо нову працю? — Хто знає адресу українського гурту в Австралії, нехай нам подасть її до відома. Також просимо о адресу Тов—а укр. молоді в New York'у.—

Всіх дописувачів (-ок) прохаємо не зражатися ні тим, що часом їх праця не поміщена, ні також тим, що деколи чекає на поміщення якийсь часок. Воно не можливо інакше. Ваші труди й Ваша заслуга для загального добра ні в однім випадку не пропащі. —

За цю частину Редакція не відповідає.

овини на
ться ба-
томісць
оступ"
такі
цю

Відкрита передплата на 1922 рік на великий щоденний часопис

„УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА"

орган Української незалежної громадсько-політичної думки,

виходить

у Варшаві

під провідництвом **Олександра Саліковського** при участі видатних українських літературних сил.

„Українська Трибуна" виходить по програмі великих політичних часописів, містить докладні відомости про діяльність Державного Центру Української Народньої Республіки, про життя Української Армії по таборах і про становище української еміграції в ріжних місцевостях Европи; подає на своїх сторінках широку інформацію з ріжних місцевостей Великої України а також Галичини, Буковини, Угорської України й інших українських земель. Боронить суверенність України від імперіялістичних замахів на неї з боку чужинців і обстоює добросусідські відносини з державами і народами, що сприятливо ставляться до укр. державних змагань. Кожний громадянин, що співчуває ідеалам демократично-республіканської державности, повинен читати „Українську Трибуну" і допомагати її поширюванню поміж громадянством та населенням українських земель.

Адреса Редакції: Варшава, Новий Світ 22.

Умови передплати в Галичині й Польщі: На один місяць з доставкою 700 мп. **Передплата за кордоном** у польській валюті 1.000 мп. на місяць або в Америці 1 дол., у Франції, Голяндії і Бельгії 10 франків франц., в Італії 10 лірів, в Швайцарії 5 фр. швайц., в Німеччині 75 марок нім., в Чехословаччині 25 кор. чеськ. у Болгарії 50 левів, в Румунії 50 лей, в Австрії 1.400 корон австр., в Югославії 20 динар.

Ще можна набути

ІДЕЯ студентський календарець **1921|2**

ПІДРУЧНИЙ КАЛЕНДАРЕЦЬ

для інтелігентів

Оба календарі гарно викінчені.

Ціна 60 мп. з поруч. почт. 70 мп.

ШКІЛЬНИЙ КАЛЕНДАРЕЦЬ

Ціна 25 мп.

Висилає:

Книгарня ОО. Василіян у Жовкві.

Гарний ілюстрований
Часопис для молоді

„НАШ ПРИЯТЕЛЬ"

виходить що місяця.

Цілорічна передплата 400 мп.
1/2 „ 200 „
1/4 „ 100 „
Для Америки річно 1 доляр.

Часопис поміщує много оповідань. Довші оповідання м. і. „Серед Індіян півн. Америки" — „Над Лебединим Озером". — „В бочці серед стада вовків" (пригоди студента) і т. д.

Замовляється:

Часопис: „Наш Приятель" Жовква.